

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXII. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1892. Május 5.

18. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Nyílt levél

a «Böjti gondolatok» írójához.

I.

Asszonyom!

Midőn a «Protestáns Közlöny» idei 16. számából olvastam, hogy e lap áldozatkész szerkesztője által kitűzött havi első pályadíjat Ön nyerte el «Böjti gondolatok» című cikkével, megvallom, hogy egy pillanatra különös gondolatok támadtak agyamban és a lap majdnem kiesett kezemből. Ez sajtóságot, gondolám magamban, hogy a papságot annyira megszegyenítse egy nő, hogy a dicsőség koszoróját ne egy férfi, hanem egy asszony nyerje el.

De mit tehettem? Én is hibás vagyok, mert reá szavaztam. Rászavaztam pedig egész nyugodt lélekkel, mert cikkét versenytársai között a legjobbnak találtam. Sőt, ha újból kellene szavazni, most se tennék egyebet. Végre is, az a tudat, hogy igazságosan szavaztam, teljesen megnyugtatta lelkiismeretemet és kibékített magammal.

Asszonyom! Cikkének olvasása közben a templomban éreztem magamat és szent áhitattal hallgattam széles körű ismeretének és melegen érző, vallásos szívének böjti prédikációját. Hallgattam és «lélekben megijodtam.»

És most engedje meg, asszonyom, hogy az élvezetet és lelki épülést, melyet prédikációjából nyertem, háláljam meg azzal, úgy is ritka dolog a mai világban a háládatosság, hogy elmondjam Ön előtt én is a lelkemben már régóta élő, de nyilvánosan kifejezésre még nem jutott nézetemet a nőknek ama jótékony és áldást nyújtó befolyásáról, melyet vallás-erkölcsi és egyházi életünkre vannak hivatva gyakorolni. Lehet, hogy nem fogok új dolgot mondani, mert hiszen semmi sem új a nap alatt, de vannak idők, midőn a régieknek föllevenítése is szükséges, hogy azokról el ne feledkezzünk. Én pedig ez időt arra alkalmasnak találom.

Jó indulatát előre is feltételezve és megköszönve, viszonzásul ígérem, arra fogok törekedni, hogy lehetőleg unalmas és hosszadalmas ne legyek.

Asszonyom! Én a vallást, a mélyen érző Schleiermacherrel, a szív, az érzelem világába helyezem. Az istenség, az örökkévalóság gondolatai, melyekhez hitemet kapcsolom, oly mély titok, hogy azt a világi tudomány és bölcsesség megfejtene, soha sem tudja. Sőt, ha a rideg ész boncolgatni kezdi, meghasonlik önmagával és istentagadó lesz. Én nem kutatom, nem vizsgálom, én csak hiszem, a nélkül, hogy hitem vakhit volna. És ez nekem tökéletesen elég. Elég az én hitemnek, ha látom, tapasztalom, hogy a tél fagyát ragyogó tavasz váltja fel ébredő természettel, virágillattal, madárdallal; a tavaszt meg nyár követi, érlelő meleggel, rengő kalászszal, gazdag aratással; és majd jön a nyájas ősz, érett gyümölcseivel, sárguló lombjaival, hervadásával; majd pedig a tél csendes nyugalommal, erőgyűjtéssel. És így tovább. Elég nekem, mondom, ha a természeti világban örök rendet, fölemelő öszhangot látok. Ez előttem többet bizonyít, mint minden száraz tudomány. «Hiszek egy istenben!»

Hát még, ha az erkölcsi világ roppant birodalmába tekintek? Ha látom, hogy itt is lépésről lépésre ki lehet mutatni egy vezérlő szellem mély bölcsességét; hogy a népek és a nemzetek, melyek erkölcsükben tiszták, törvényeikben igazságosak, intézményeikben humánusak voltak: nagygyá, hatalmassá lettek; míg azok, melyek a semmittevés és világi gyönyörök puha karjaiba dobták magukat: megsemmisültek, mint cél- és hivatás nélküliek elenyésztek; ha látom, hogy az egyes ember küzd, szenved, fárad, hogy kiemelkedjék a mindennapiság kicsinyes légköréből, nem kimélve időt, fáradságot, hogy emberi hivatását nemesen, méltóan töltse be; ha látom, hogy az emberi szívekben a jóság nem érdekből, a hála nem szemfényvesztésből, a szeretet nem tettetésből van,

hanem azok a kebelnek természetes virágai; és ha látom, hogy a részvét, a könyörület, az emberbaráti szeretet melegét, teremtő erejét mindennap nyilvánvalóvá teszi, a hol nyomort, fájdalmat, szenvedést lát: mondom, ha mindezeket látom, tapasztalom: örök törvényt fedezek fel; oly törvényt, melyet ember nem diktált, kéz nem irt, és erőszak végre nem hajt: a léleknek, a szívnek törvényét és ezek fönnen hirdetik, hogy van isten!

De, asszonyom, jóllehet, az optimizmus szemüvegén keresztül nézem a világot, mégis oly keveseknél látom a mély vallásos érzés, a tiszta erkölcsi törekvés nyilvánulását. Mintha az emberek szive meg volna zsibbadva; mintha bizonyos foku lemondás, csüggettség ülne a lelkeken, mely nem engedi, hogy a magasba szárnyaljanak, hanem lenyüggözi a föld porához, a mindennapiság kicsinyes dolgaihoz. Mintha nem törődnének eléggé a vallással, az egyházzal; mintha nem fogták volna föl ezeknek nagy hatalmát, s azt a magasztos erkölcsi célt, mely idvezítőnk lelkében élt hogy annak át kell hatni szívünket, lelkünket, egész lényünket, mint a kovász átjárja az egész tésztát. Mintha meglazult volna az egyház iránti szeretet; s mintha a szomjuság nem hajtana eléggé a Jákob kútjához, «pedig, nagyon helyesen jegyzi meg asszonyom, szükséges valóban, hogy lelkünket néha a hétköznapi sürgés-forgásból fölemelve, a pap szavai által mindazt visszavarázsolhassuk szívünkbe, a mit boldog gyermekkorunkban annyiszor hallottunk szeretett szülők ajkairól.» Szükséges, hogy a felekezeti összetartás, egyesülés szellemének ápolásával, egyházunk elveinek és eszméinek ne csak pusztá számbeli hivei, hanem egyszersmind buzgó harcosai, terjesztői is legyünk, annak mind nagyobb-nagyobb térfoglalást szerezzünk, s főnmaradását biztosítsuk. És ez mindnyájunknak kötelessége, mert mi mindnyájan szent nép és királyi papság vagyunk, kiket az isten a sötétségből a dicsőségre hívott, hogy az ő hatalmas dolgait hirdessük, mond az apostol. (I. Pét. II. 9.)

A vallásos érzésnek meglazulását nem csak az úgy nevezett Schleiermacher-féle mivelteknél tapasztalom, kik a szellemi fejlettség magas fokán állanak, hanem a középosztálynál és a köznépnél is, holott régen az utóbbiakról mondá egy tekintélyes német tudós, hogy a hit dolgában a szénégető hitét választaná. Amott a hatalom, a gazdagság, a fényűzés, az elbizakodott tudás, a kicsinyes lenézés, ezeknél pedig az életnek nehéz, sokszor éppen elviselhetlen terhei, a megélhetés

föltételei kizárták szívükből az örökkévalónak nevét, lerombolták a hitnek oltárát. Vagy, ha van is valami nyoma még ezeknek, talán még rosszabb, mintha nem is volna, mert az a kételkedés örvényén hanyatlik.

Avagy, nem látta-e, nem tapasztalta-e, asszonyom, ezeket Ön is?

Asszonyom! Az isteni gondviselés úgy rendelé, hogy a nő a szelidség, a gyöngédség, a szeretet mintaképe legyen. A férfi erős, bátor, a nő gyöngéd, szelid; a férfi a tettek, a nagy alkotások embere, a nő pedig a csendes, áldásos munkáé; amaz az ész, ez pedig a szív fegyvereivel harcol; amaz a nap, mely világosságot ad, ez pedig annak sugara, mely éltet. Így tehát, asszonyom, önök mélyebben érző, melegebb szívvel levén az istentől megáldva, mint mi, férfiak: önkint következik, hogy a kebel mindennemű érzése iránt fogékonyabbak, résztvevőbbek is. A vallás pedig a szívnek egyik érzése, egyik irányu nyilvánulása, éppen úgy, mint a szép-érzésünk, zene-érzésünk, stb. ennél fogva ez is hasonló törvény alá esik. És én merem is állítani, hogy ez az érzés (vallásos) a női nemnél élénkebb, erősebb, mint a férfiaknál, úgy annyira, hogy közönséges isteni tiszteleteken női hallgatóim mindig kétharmad részben, férfihallgatóim pedig csak egyharmad részben vannak képviselve. E számbeli arányt bátran nevezhetjük a vallásosság fokának, mérőjének.

Valahányszor pedig a két nemnél a vallásosság fokát mérlegelem, mindig fölébred lelkemben az a gondolat, hogy ha mindkettő azon arányban töltené be e téren hivatását: mennyire mások lennének az emberek, mennyire máskép gondolkoznának, éreznének, cselekednének!

De most, asszonyom, a férfiakról nem szólok, hanem a nőkről, a női hivatásról. És ennek első tere, mint Ön is igen jól tudja, a család. Ez az alapja, ez a bölcsője minden emberi nagyságnak, erénynek, ez a forrása a vallás-erkölcsi érületnek, az istenbe vetett hitnek, bizodalomnak. A milyen alap itt vettetik, olyan lesz az épület. A ki kősziklára épít, annak háza erős lesz; a ki pedig homokra, azt, az árviz és szelek megeredvén, elmoszák. (Mát. VII. 24.) Oh, láttam én sok jó édes anyát, de láttam rosszat is; láttam én jó mostohát, de láttam rosszat is. És láttam én sok jó gyermeket, de láttam rosszat is. Azonban, a jókban, első sorban, nem az apát, hanem az anyát dicsértem, míg a rosszakban nem az apát, hanem

az anyát kárhoztattam, mert mindkét esetben az anya lelkülete tükröződik vissza a gyermekben. Természetesen, az ellenkező is megtörténhetik, de a történelem azt bizonyítja, hogy a legnagyobb emberek mind-mind kitűnő anyával dicsekedtek.

A családi életet kell tehát első sorban, és pedig gyökeresen reformálni, hadd, legyen az valóban szentély, a nemes erények melegágya, a hit temploma; hadd, legyen onnan számúzve minden, a mi ront, megfojt: szó, beszéd, tett, példa, olvasmány. Ez a feladat pedig a nőké, az édesanyáké. Mert szépen mondja Tompa «Ki teszi össze először a kisdéd kezét, hogy imádkozni tanuljon? Ki csepegteti a gyöngye kebelbe a vallás első érzelmeit, hogy legyen hová menekülni az élet üldözései elől? Ki képezi, idomítja a gyenge szívet, a maga szelíd lelke mintájára? Ki munkál azon, s veti meg alapját, hogy az életben ember legyen a szülött mindenha? Mindezt teszi a nő, az édes anya.» Vagy, mint egyik újkori jeles pedagógus írja: «Az anyai szeretet nem első megteremtője-e a gyermeki természet ritmusának, szimpátiikus és erkölcsi érzelmeknek?»

Azonban, félre ne értsen, asszonyom! Tudom, hogy minden édes anyának nagyon szíven fekszik magzatjának gondja és nem ismerek olyat, kitől gyermeke kenyeret kérvén, követ adjon. (Máthé VII. 9.) Ne értsen félre, mert nem akarom én, az emberi szívet egészen a vallás számára foglalni le: csupán egy kis helyet kérek annak a szíven; nem akarok vallásos rajongókat neveltetni, csupán a vallásnak is megkövetelni a maga helyét a nevelésben; nem akarom, hogy az emberek mindent a vallás, a felekezetieskedés szemüvegén nézzenek, hanem azt akarom, hogy a vallástól áthatott, egészséges gondolkozással, érülettel birjanak. Azt akarom, hogy a hit kibéküljön a tudással, az ég a földdel, hogy az érület nemessége, a lelkület tisztasága, a szeretet melege gyökeret verjenek a zsenge ifjú keblében, hogy a földi élet tengerén legyen a vallás az a csöndes révpart, melyben nyugodtan pihen meg a gazdag és szegény, a király és koldus, és a pihenésből erőt, bizodalmat, reménységet merit magának.

Ugy gondolom, asszonyom, nem tévedek, ha azt mondom, hogy mindez az első benyomásoktól függ, hogy mindennek alapja a család, megteremtője a nő, az édes anya.

Ime, a magasztos feladat, a szent cél, mely önök előtt áll a családi élet szűk körében: lángra

gyújtani a vallásos érületnek és erénynek, az emberi nagyságnak és jellemnek isteni szikráit! Boldogságot varázsolni a szívebe, nyugalmat a lélekbe, bizodalmat az életbe! Mert, mint Felméri mondja, «család és vallás az a kettős kapocs, mely az emberi élet természeti és erkölcsi oldalát, annak egész mélységét és magasságát befogja, felöleli.»

Asszonyom! Önt, mint ezen fölemelő eszméknek egyik harcosát, az isteni gondviselés világos észszel, mélyen érző, vallásos szívvvel áldotta meg, hadd, kérem, oda, hogy azon magas társadalmi körben, melyben ön él, mozog, ezen eszmék diadalmoskodjanak; ragyogtassa tehetségének fényét, sugarait, ne csak szóval, tettel, hanem ily irányú irodalmi munkódésben is, hogy minden édes anya tanítsa gyermekét az istent félni, az embereket szeretni, hogy a «Miatyánk» rebbenjen el ajkairól, ha munkához fog s ha ágyába pihenni tér; járjon elől, hogy minden nő emelje föl szavát, a hol közönyt, puhaságot, megkeményedett szíveket lát, mert a női szó hatalma varázsa oly nagy, oly erős, hogy az még a jéghideg szíveket is fölmelegíti, a köveket is meglágyítja. Önök rabjaikká tehetnek minket szívüknek, kedélyüknek varázsával: vigyék foglyaiúl hát a lelkeket az örökkévalónak, a mindenhatóknak is!

Most bezárom leveletem, mert úgy veszem észre, hogy már is hosszúra nyult, pedig még szerettem volna holmit elmondani ama hivatásról, mely önökre társadalmi téren vár. Ezt azonban, ha megengedi, következő levelemben mondom el.

Addig is fogadja, kérem, asszonyom, kiváló tiszteletem és nagyrabecsülésem őszinte nyilvánítását.

Az özvegy-árva pénztárak érdekében.

A n.-sajói egyházmegye négy és fél papi állomással, (Alsó-Balázsfalva és Szent-András együtt tartottak papot) megnagyobbodva, miután a hivataloskodókat megválasztotta, azzal is be akarja bizonyítani élet-képes erejét, hogy az egyházmegyei özvegy-árva pénztárt fel akarja állítani.

Ezen kitűzött cél következtében, bele néztem az 1891. évi egyházkerületi jegyzőkönyvbe: hogy a többi egyházmegyéek e kettős pénztára miként áll? Az elsőrül nem láttam semmi kimutatást, az özvegy-árvai pénztár pedig zavarba hozott, a helyett, hogy felvilágosítást nyújtott volna.

Az egyházmegyéek alapszabályait nem ismerem ugyan, de én úgy vélem, hogy az özvegy-árva pénztárt az illetők nyomorán segíteni kívánó célból állították fel, nem pedig hogy más célokra is fordítsák. Mégis, a kolozsvári és

görgényi egyházmegyék kivételével, a többi más nem ü kiadások címe alatt $\frac{1}{7}$ -el többet költenek el, mint a mennyit kiosztanak az özvegy-árvák között. De mire? Miért? Szabad-e?

Továbbá, az sincs kitüntetve, hány részletet osztott ki, s mennyi jut egy részre. Ugy hiszem, ezt is jó lenne kitüntetni, hogy a ki megnézi a kimutatást, tiszta tudomást merithessen belőle. Van még egy, mit figyelmen kívül hagyni, nem lehet e pénztár növelése ügyében, mi különben is sok kellemetlenséget, az érdekeltek nézve nehézséget szül: ez az ujonnan választott fiatal papokat illeti.

A papi pályára készülő szegény fiatal küzd, nélkülöz, sőt akárhány adóssággal terheltlen lép hivatalába, a mikor új adósságot kell csinálnia. Lehet olvasni a pályázatok között: X. papi állomás fizetése 380 frt. a fél fizetés 75% -át egyszer s mindenkorra s ezen túl az évi illetéket köteles fizetni. Jól van-e ez így? Élni kell az új papnak is, nem fizetheti meg, megnősül, ellepik a gyermekek s utó végre, el kell engedni, vagy elvenni a kenyeret a család szájából. Ezen változtatni kell, s ha megnézzük a kimutatásokat, nagyon csekély évi emelkedést mutatnak a jegyzőkönyvek, mert körülbelül 6% -ot számítanak fel a pénztárnokok, holott a célt tartva szem előtt, 8% alól nem lenne szabad kamatoztatni.

Hogy a saji egyházmegyének e célból kinevezett bizottsága minő szabályokkal áll elő, nem tudom. Lehet, elkölcsönzi a görgényi egyházmegye alapszabályait. Én, kit közvetlenül nem érdekel, de az alap szükségét látom, és gyors erősödését óhajtom: egy tervet készítettem.

Minden pap fizessen évi 10—10 véka törökbúzáat, s ezt kölcsönözze ki a községben úgy, hogy minden öt véka után fizessen a kivevő egy vékát, mit bizonyosan kivesznek, mert reá szorult ember minden tavaszon van. ki ha mástól veszi ki várakozásra, megköszöni, ha ősztel két vékát öttel ki tud fizetni. Ezen évi tíz véka, tíz év alatt, 313 vékára emelkedik, melynek évi kamatja 62 vékát, 80 krajcárjával, 49 frt. 60 krt tesz, a 12 papé 744 véka kamatot, pénzzé számítva, 595 frt. 20 krt, mit folyósíthat, ha lesz özvegy-árva. A 12 pap által adott és kezelt tőkepénz értéke 2964 frt. 80 krt ad.

Ha már egyházkerületünk 500 papja járulna hozzá, s e szerint kezelné, tíz év elteltével, az alap 156,500 vékát, vagy, 125,200 frtot tenne, a kamat-vékák ára pedig 24,500 frtot, mely az özvegy-árvák között kiosztható.

Egyházmegyénk a több évtizeddel ezelőtt fölállított, nehézséggel s talán lágymelegen növelt tőkék kamataiból 1890-ben kiosztottak 5,932 frt. 33 krt, másnemű kiadás volt 1,225 frt. 98 kr. a kezelési hányadon kívül, együtt 7,158 frt. 31 krt. Ebből láthatni, hogy tervem jóval előnyösebb, mert az első tíz év elteltével, 24,500 frt. leend kiosztható. Egy újabb évtized alatt, az 500 pap 50,000 vékával járul az alaphoz, melynek ismét értéke 40,000 frtot tesz ki és a kamatok szaporulását, s így tovább.

Ha a második évtizeden kezdve, valamelyik pap nem tudná biztosan kikölcsönözni az újabb tőkét, azon esetben a julius havi ár szerint fizesse be az egyházmegyei központba. A saji egyházmegye tíz év előtt ne kezdje meg a segélyezést, a többi egyházmegyék meglevő tőkéjük kamatát osszák ki évenként csonkítatlanul, s tíz év elteltével a tervem szerint nyert kamatot is.

Tervem ellen fölhozhatná valaki: egy pénztárnokkal is baj van, hát még minden pappal? Kinek feleletem ez: minden pap családja bekövetkehető jövője érdekében lehet felelős kezelő, s az egyházközség presbiteriuma, miután az egyházközség nem járul hozzá, de szíven hordozhatja az árvák ügyét, ellenőrizheti e tőkét is, mit évről-évre köteles a számvevőnek hiteles okmányokkal bemutatni, mint más számadásokat. Továbbá, minden egyházmegye területén van heti vásár, ily helyeken tartson az egyházmegye központi magtárt a második, vagy harmadik évtized alatt egyházilag nem kezelt, de befizetett pénzzel vett gabona eltartása végett. Az így ősztel beszerzett, s nyáron eladott gabona-ár minden egy frt. után 20—40 krt. biztosan kamatoz, melyből lehet kezelőt és tűz elleni biztosítást is fizetni.

a—b.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, április 24.

(Vége.)

A kollegiumok megvizsgálására kiküldött bizottságnak a n.-enyedi kollegium megvizsgálásáról szóló részletes jelentése előterjesztetvén, abból megnyugvással vette tudomásul Igazgató-Tanácsunk a létező állapotokat, s a feltüntetett kisebb hiányok elősorolása mellett, azok megszüntetésére nevezett kollegiumunk előjárósága fölhihatott.

A sepsi-szent-györgyi kollegiumunknál betöltendő 10-ik rendes tanári állomásra hirdetendő pályázat szövege, tudomásvétel végett, fölterjesztetett a m. kir. vallás-és közoktatási miniszter urhoz.

Vallás és közoktatási magyar kir. miniszter urnak 56633—1892. számú leirata, mely szerint hajlandó a bitai egyházközségünk községi alapon szervezendő iskoláját, a jövő tanéven kezdve, egy tanító fizetésének megfelelő államsegélyben részesíteni: örvendetes tudomásul vétetett, s a miniszteri intézkedésről az egyházközség értesített.

Szolnok-Dobokavármegye kir. tanfelügyelőjének kérdése folytán, kimondatott, hogy szász-fellaki iskolánk továbbra is fentartatik, minélfogva az iskolafentartói járulékokat továbbra is fizetni fogja.

Sz.-Kövesdi egyházközségünk az államkormánylyal, állami iskola felállítása iránt, kötött szerződése jóváhagyatott.

Közoktatásügyi m. kir. miniszter urnak f. é. 1171. sz. leirata, mely szerint a n.-ilondai állami iskola ref. hitoktatójának az eddiginél magasabb segély-díjat nem útalványozhat: sajnálattal tudomásul vétetett, s erről a kérelmes egyházközség lelkesze értesített.

Görcsöni egyházközségünk kérésére kimondatott, hogy ottani ref. népiskolánk állami alapon leendő szervezése ellen Igazgató-Tanácsunk akadályt nem gördít.

Brassói egyházközségünknek a segédpapi állás újból való szervezése iránti kérése folytán, kimondatott, hogy a volt s.-pap részére, személyi járandóság címén, folyosítva volt 200 frt. központi segélyt Igazgató-Tanácsunk továbbra nem útalványozhatja, minélfogva az ezen javadalom föl-tüntetésével kiállított díjlevél el nem fogadható.

Nagy Lajos, deési egyházmegyénk érdemes espreseinek 50 éves papsága jubileuma alkalmából, Igazgató-Tanácsunk üdvözlő-táviratot intézett.

Gyula-Fehérvári egyházközségünk kérésére, az egyházmegye pártoló ajánlatának tekintetbe vételével, megengedett, hogy iskola-épületét kántor-tanítói lakássá átváltoztassa, egy tanteremmel kibővítsse, valamint, hogy egyik bérházát, a bemutatott tervezet szerint, kijavítsa, s hogy a jelzett munkálatok költségeinek fedezhetése céljából régi kántori házat 1600 frton, és egy fekvőségét 1100 frton eladhassa. Ugyancsak az építési költségek fe-

dezésére kiutaltatott az egyházközség részére 584 frt. 77 kr. a jelenleg betöltetlen második papi állomás tizedkárptólási tőkéjének időközi kamataiból.

Az egyházmegyéből.

A dézsi egyházmegyéből.

Nagy lelki örömmel telik el minden egyházat szerető, annak jóllétét, előhaladását hiven munkáló, a magyar haza földjéhez szívósan ragaszkodó embernek keble annak látására, hogy egyházmegyénk lelkészei és világi tagjai, mily szép odaadással munkálják egyházmegyénknek minden egyes pontján annak javát; mily szépen igyekeznek, elhordani, a múlt sujtoló keze által okozott romokat s azok helyén a vallás-erkölcsi életnek s a világosságnak újabb védbástyákat emelni.

Örömmel telt el szívünk a választott férfiak látásán, midőn az április 24-én tartott közgyűlés alkalmával, oly szép számban láttunk egybeseregelni, a minőt egyházmegyénk tanácskozó terme alig ha fogadott magába. Lelkészek és világi képviselők, kivétel nélkül, jelen voltak; gondnokaink közül, fájdalom, betegségük miatt, csak Simó Lajos és Róth Pál hiányoztak. Igen, mindnyájan, sőt egyházkerületünk választott férfiai közül is, közügyigazgató Nagy László személyesen jött el, hogy egyházmegyénk életében hosszú időre kiható s e napra összehívott közgyűlésen rendezett kettős ünnepélyén részt vegyen. Ismétlem, kettős ünnepélyén, mert mélt. Szacsвай Sándor, egyházmegyénk most választott főgondnoka, e napon lett beigtatva ezen állásába, ki eddig tanusított áldozatkészségének, esperes-elnök meleg hangú üdvözlétére adott válaszában, biztos reményt nyújtott arra, hogy benne egyházmegyénk és egyházkerületünk egy oly férfit bir, ki egyházi életünk magas rendű érdekeit nem csak tudja, de szívében érzi is, mert mint a természeti, úgy az erkölcsi világban sem elég a világosság, hanem melegség is kell: ettől áthatva, óhajt egyházmegyénk javára munkálni.

Az ünnepély másik része a «hivszolga»-társnak, ki egyszerűségében megelégedett, szegénységében gazdag, a munkában soha ki nem fáradott, Nagy Lajos, egyházmegyénk esperesének, papsága 50 éves jubileuma emlékére, az iránta érzett tisztelet kifejezésére rendeztetett.

Főgondnokunk és az ujonnan választott képviselők beigtatása s néhány fontosabb tárgy elintézése után, az idő előre haladván, esperes afa vezetése alatt, a templomba vonultunk, hol a gyülekezet énekének elhangzása után, alólírott buzgó imában emelkedett az egek urához. Utána beszédet mondott Kovács Gyula, domokosi lelkész.

Istentisztelet után, a közgyűlés tagjai a tanácskozási terembe gyűltek össze, hol egyházmegyei jegyző, Pap István, az ünnepelt férfit, meleg hangon üdvözölte Nagy Lajos, esperes aát. úgy, mint ki 50 évi szolgálatában, el nem évülő munkálkodásával, családjáért sokat, de legtöbbet anyaszentegyházunkért és magyar hazánkért tett.

Az ünnepelt meghatottan köszönte meg az elismerést, megemlítvén röviden küzdelmeit, melyeken ötven év alatt átment s a melyekben vele együtt munkáló kortársai, kifáradva, elpihentek, de felette örvend azon, hogy lát maga körül egy egész új nemzedéket, fiatal lelkésztársait, kik nagy munkaerővel, a kor követelte szellemben, tovább munkálnak.

Ezután, Nagy László egyházkerületi közügyigazgató, úgy is, mint az ünnepelt testvére, meleg hangon üdvözölte a hivataltársat, a testvért. Levélben üdvözölte a főtiszt. püspök úr; táviratilag mélt. Simó Lajos, főgondnok, s hivataltársai, jó emberei, számos rokonai közül többen.

Az ünnepély e része véget érven, a rendes közgyűlés folytatott, holott az egyes tárgyak elintézése után, örömmel hallottuk, a felolvasott esperesi jelentésből, hogy nagyon is szétszórt, idegen ajkuakkal szaturált egyházmegyénknek minden pontján fejlődés, haladás mutatkozik, úgy a vallásos életben, mint nevelési tekintetben; örömmel hallottuk, hogy világi férfaink mint javitgatják a megromlodozott templomokat, mint szaporitják iskoláinkat, tanítói állomásokat adományokkal s hogy lelkészi karunk, kivétel nélkül, hivatásának magaslatán állva, időt, fáradságot nem kimélve, törekszik, azt betölteni.

A jól végzett szellemi munka után, d. u. két óraker, az «Európa szálló»-ban mélt. Szacsвай Sándor, főgondnok úr által beigtatása s az ötven éves jubileum emlékére rendezett bankettre mentünk, hol pohárköszöntőkben hangoztattuk jó kívánatainkat, melyek között a legelső a legelsőért, főtiszteletü püspökünkért, mondatott.

Szükségtelennek tartom, névszerint fölemlíteni, hogy hány touszt volt és kikért mondatott, hisz képzelhető, hogy a hol sok pap van, ott a beszéd árja is járja, de azt mondatom, hogy itt a beszéd-árban salak nem volt.

Azt azonban szükségesnek tartom megemlíteni, hogy ünnepelt esperesünk toasztjában kifejezett köszönetét azzal végezte, hogy az egyházmegye özvegy-árvai pénztára javára letett 10 frtot, melyhez minden jelen lévő tehetsége szerint járulván, 113 frt. gyűlt össze s mely Nagy Lajos, esperesünk ötven éves papsága emlékére, mint az özvegy-árvák javára letett alapítvány fog kezeltetni. Nem nagy összeg, de a szegény asszony fillére sem volt sok s még is nagy értéke vala, mert szívesen és szent célra adatott. Pap István.

TÁRCA.

A protestáns pátens és a sajtó.

(Irta Ballagi Géza. Bulapest, 1892. Hornyászi Viktor könyvnyomdója.)

Ballagi Géza, a sárospataki jogakadémia tehetséges és érdemes tanára, sokkal ismertebb és elismertebb írói névvel bir, semhogy bemutatnunk kellene. Hiszen, csak egy pár évvel ezelőtt, 1888-ban, jelent meg nagybecsü monográfiája «A politikai irodalom Magyarországon 1825-ig», mely több, mint nyolcszáz lapon épp oly érdekesen tárgyalja a politikai eszmék fejlődésének, időnkénti alakulásainak és

hullámzásainak történetét nálunk, mint a mily alaposan méltatja az eszmék irodalmának, kisebb-nagyobb röpiratainak gazdag anyagát és roppant halmazát. Ballagi Géza szokatlan szorgalommal, évekig tartó türelemmel kutatta fel nagy munkájának adatait a budapesti országos könyvtárak gyűjteményeiben, noha csak magának is 4000 kötetből álló magyar politikai röpirat-könyvtára van; s kutatása épp oly meglepő, mint méltó sikert aratott, mert műve alapvető munka lett, mely írójának nem csak a sajtó gyorsan múlt dicséretét, de a magyar tudományos társaság maradandó kitüntetését, az akadémiai tag-

ságot is megszerezte. A magyar politikai irodalmat addig nem sejtett gazdagságában mutatta be, az eszmék, fejtegetések, tehetségek erejét mindenütt a komoly tudós tárgyias kritikájával, de a liberális politikus nemes felvilágosodásával ítélve meg. Ballagi Gézában szerencsésen egyesül a jeles jogász és a hivatott író, a politikai tanok alapos ismerője és a magyar irodalom avatott bűvára; éppen azért könyve mind a magyar politikai irodalom, mind a magyar irodalom-történet munkásának hasznos kalauzza, megbízható vezetője.

Ez az újabb műve kisebb és igénytelenebb tanulmány, mely összesen 108 lapon azt az egyházi küzdelmet ismerteti, melyet az 1859. szeptember 1-én kiadott hírhedett pátens fölkeltett, a mikor Magyarország protestáns fele egyszerre mint a bírnami erdő megmozdult, katolikus fele pedig a legmelegebb érdeklődéssel és rokonszenvvel nézte. Mert soha Magyarországon nagyobb egyetértés az emberek közt nem volt, mint ebben a korban. Pártok nem álltak egymással szemben, mondja Ballagi Géza. Megszűnt a felekezetek és nemzetiségek torzalkodása. A katolikusok, kiket a konkordátum szintén a történelmi jog alapjáról taszított le, a közös szerencsétlenség elhárítása végett, fegyver-szövetségre léptek protestáns testvéreikkel; s a siker felett érzett örömben, s a balsiker által okozott levertségben a szövetségesek hűségesen megosztottak egymással; úgy hogy Jókai Mór az egy akol és egy pásztor énekét zenghette el. Így lett a protestáns küzdelem, nemzeti küzdelem a pátens, nem-nem, az abszolútizmus, az egységes Ausztria és kormánya ellen, mely a Viel-Regiere-rei-ban tündökölt.

Érdekesen jellemzi ezt az erőszakos, alkotmány ellenére, törvény ellenére, józan ész ellenére központosító kormányzatot egy apróság, melyet Ballagi Géza megemlít. A kedélyes bécsieket ebben a szomorú időben sem hagyta el az ő hagyományos humoruk. Egy kép keringett köztük. A képen egy vékony, lesóványodott, elkényszeredett Beamter rajza látható, a mint egy csomó papirost visz a hóna alatt, ezzel a felirattal: «das sind die Gesetze»; a hivatalnok után egy két lovas kocsival halad, megrakva írományokkal, melyeken ez áll, hogy: «hier sind die Erläuterungen».

A pátens is rövid volt, de jelentőséges, a rendelet terjedelmes, de aprólékos, együtt arra szánva, hogy a magyar protestánsok szabadságát és önkormányzatát megsemmisítse. Meg akarta mételyezni az iskolát, el akarta nyomni az egyházat, de a protestáns vezérférfiai: Vay Miklós, Prónay Albert, Zsedényi Ede, Tisza Kálmán, Török Pál, Székács József, Ballagi Mór, Balogh Péter, Révész Imre, Filó Lajos, a magyar politika és irodalom megannyi kimagasló alakja épp oly eszélyes tapintattal, mint férfias bátorsággal sorakoztak a pátens ellen való küzdelemben, s emberül megálltak helyükön minden üldözéssel és zaklatással, minden fenyegetéssel és kegyvesztéssel szemben. S híven osztozott munkájokban a jók és derekak egész sora; nem-nem, az egész Magyarország. Mert tudta kiki, hogy a protestáns vallás szabadsága, mint a múlt századok annyi viharában, a politikai szabadsággal a legszorosabb kapcsolatban áll. Sőt a menekültek is: Kossuth, Józsika Miklós, Ludvig János, Horn Ede, Szarvady Frigyes részint röpiratokkal, részint hirlapi cikkekkkel bele szóltak a nemes és nagy harcba, mely a magyar kérdést újra egész Európában szőnyegre hozta. A német, az angol, a svájci, a francia nemzet új elismeréssel és csodálattal látta

ezt a kis nemzetet, mely megfogyva bár, de törve nem, élt és küzdött a maga igazáért!

S nem a nemzet, hanem, istennek hála, a bécsi kormány tört meg, 1860. május 15-én kénytelen volt a pátens megszorítani; a pátens szerint szervezett egyházakat ez alakjukban még megtartotta ugyan, de az önkormányzathoz híven ragaszkodó gyülekezeteknek és testületeknek a gyűlések tartását és képviselőik választását már megengedte, a mire csakhamar a történelmi jog teljes elismerése következett.

Ballagi Géza ezt a küzdelmet híven, élénken, nem csak a napi sajtó és a röpiratok oly ritka ismeretével, a hazai és külföldi termékek oly bő felhasználásával rajzolja, a mint csak ő rajzolhatja a protestáns egyik legeszesebb és legmunkásabb vezérférfiának, Ballagi Mórnak könyvtára segítségével: de a család hagyományaiból és kiadatlan levelezéseiből is számos nagybecsű adattal egészíti ki. Essay-jé könnyen írt, tanulságos dolgozat, melyet méltó elolvasni, méltó nem csak a protestáns, de katolikus embernek is: mert nem egy mai nap is szereplő magyar államférfi hazafias bátorságának emlékezetét újítja meg. Gyorsan élő nemzedékünk rég elfeledte hősies tetteiket, pedig Vay, Prónay, Zsedényi, Tisza Kálmán akkor ellenzékeskedtek a jogtipró, törvénytelen és erkölcstelen bécsi kormánnyal szemben, a mikor az ellenzékeség veszedelmes és kockázatos volt. Ma csak népszerűség: akkor fenyegetés, zaklatás, üldözés volt a jutalma. De a jók és hívek nem riadtak vissza, miről a Ballagi Géza könyve számos csattanós bizonyosságot szed össze.

A bécsi kormány az egyházkerületi közgyűléseket eltiltotta; de a kerületek a tilalom ellenére megtartották azokat. A kormánybiztos aztán rend szerint közbe lépett. S hatalommal feloszlatta, mint Hanke Leó, a tiszántúli református egyházkerület gyűlését. Kijelentése után Tisza Kálmán, akkor még csak szalontai segéd-gondnok, állott fel, hogy kifejtse, miért nem engedelmessé lehetnek a felhívásnak. A biztos közbe vágott, hogy az ő küldetése eddig terjedt. S eltávozott. A gyűlés pedig együtt maradt és folyt tovább.

Ez történt 1860. január 11-én. S két nap múlva már megindult tagjai ellen a kereset. Minden vezér-emberét, Tisza Kálmánt is bíróság elé állították és házkutatás tartottak nála.

A bíró kihallgatta, hogy midőn a pátens visszautasítására hívta fel a gyűlést, mit értett az alatt, «hogy fejezze ki a gyűlés reményét, miként ilyen és más zaklatásoktól megkíméltetnek?»

«Azt értettem, felelte Tisza, hogy, például, ok nélkül a bíróság elé ne idézgessenek bennünket!»

A házkutatás alkalmával pedig Biharmegye főnöke megriadva a nagy munkától, melylyel a rengeteg íromány átnézése járna, azt kérdezte Tiszától: mondja meg becsület-szavára, van-e nála valami izgató irat?

«Van», felelte Tisza. S ezzel a főnök elé tette a pátens eredeti szövegét.

Az ily hazafias bátorság, az ily férfias éles beszéd akkor sok kockázattal járt. A magyar protestáns vezérek nem bánták önjavukat, csak egyházuk, nem-nem, hazájuk érdekét tekintették. Megküzdöttek érte és kiküzdötték azt.

A ki ezt a küzdelmet meg akarja ismerni, vegye meg a Ballagi Géza művét. Épp oly élvezetes, mint tanulságos olvasmány. A mi időnk történetének egy megkapó és föl-emelő fejezete, mert a nemzet erkölcsi erejéről tanuskodik. Az osztrák politika veresége ugyanis a protestánsokkal szemben

a mellett, hogy a protestánsok önbizalmát fokozta, az országot oly ellenállás folytatására, kitartására ösztönözte, míg végre sikerült a nemzetnek önrendelkezési jogát visszaszereznie.

Széchy Károly.

Előfizetési fölhívás.

«Egyházzszeptartástan» (Liturgika) című művemre hirdetek előfizetési fölhívást.

Őszintén kimondom, mert az irodalmi plagium vádját egyáltalában nem szeretném fejemre háríttatni, hogy kiadandó művem jórésztben van Oosterzee hírneves holland református theologiai tanár gyakorlati theologiai műve után készült. Az általam ismert külföldi református egyház tudományos gyakorlati theologiai írói közül ő az, ki minden tudós-kodást, mély abstrakciót mellőző, mégis szorosan tudományos alapon álló irányával, előadásmódjával eleitől fogva leginkább megnyerte tetszésemet, a kit követni, mindig bátran mertem s a ki tanítványának teljes készséggel merem magamat nevezni. Ő utána dolgoztam tehát főként az elméleti kérdéseknél, de szorosan magyar ev. ref. egyházunk egyház- és alkotmányjogi kérdéseiben, megállapodott egyházi szokásaink rajzában, ezek méltatásában, bírálatában, vagyis az egészen gyakorlati dolgokban, mint ez egészen természetes, tőle függetlenül jártam el, úgy hogy, jó lélekkel mondhatom, egészen magyar szellemben írott Egyházzszeptartástan adok tanítványaim s általában olvasóim kezébe. Jelezni óhajtom azt is, hogy megjelenendő művemben nagy súlyt helyezek az egyes kultuszformák történeti alapjának kimutatására, valamint arra is, hogy a mivel közéletünkben annyiszor találkozunk, a miről annyit hallunk, megismerkedjenek művem tanulmányozói a római katolikus egyház kultuszának főbb gyakorlati kérdéseivel is. Hiszen, örökigaz elv az, hogy ha magunkat jól meg akarjuk ismerni, előbb ellesseneket kell jól megismernünk.

Kiadandó művem, beosztása főbb vonásaiban, következő lesz:

1. Bevezetés, melyben részletesen szólok az istenitisztelet történetéről s ebben a római katolikus miseáldozatról, valamint a liturgikai s a magyar ev. ref. ágendairódalomról.

Elméleti rész, melyben az általános vallásos, a keresztyén s az ev. ref. reformált liturgikai alapelveket adom elő.

3. Gyakorlati rész, melyben a) a liturgiai kellékekről, tehát a liturgiai időről, helyről, nyelvről és öltözetről; b) a közönséges istenitiszteletnél, a szákramentumok kiszolgáltatásánál s egyéb egyházi-vallásos cselekvények végzésénél tekintetbe veendő elméletről s gyakorlati szabályokról beszélek. Természetesen, ezen szakasz foglalja el Egyházzszeptartástanom legnagyobb részét, miután itt nem csak az istenitisztelet egyes elemeiről, nem csak a szákramentumok kiszolgáltatásának módjáról, hanem a konfirmációról, a lelkészfölvatásról, az esketésről, az egyházkelésről s a temetésről is részletesen kell beszélnem, átvevén tudományunk körébe sok olyan kérdést és tételt is, a mi szorosan véve, az egyházjog körébe tartozik, pl. áttérés, törvényesítés, anyakönyvvezetés, de a melyek nélkül egy liturgika, nézetem szerint, nagyon csonka lenne; c) végül, a liturgiai személyiségre nézve állítok fel néhány elvi jelentőségű tételt.

Művem folyó évi június 4-re fog megjelenni s a pünköst ünnepe utáni napokon szétküldöm azt a tisztelt megrendelőknél. Előfizetési ára, bérmentes küldéssel, 1 frt. leendő.

Szíves bizalommal kérem a támogatást. Az előfizetési pénzeket május hó 25-ig kérem hozzám (Debrecen, Fűvészkert-utca 1079.) beküldeni.

Debrecen, 1892. április 30.

Csiky Lajos,
ev. ref. theologiai akad. tanár.

Különfélék.

== **Báró Vay Miklós, önmagyméltósága**, kinek hazafiságát a nemzet, mély vallásosságát a ref. egyetemes egyház, minden irányu közhasznu tevékenységét az összes magyar társadalom már három nemzedéken keresztül kegyelettel emlegeti és tisztelettel hajlik meg előtte ma is, a múlt hó 29-én töltötte be születésének kilencvenedik esztendejét. Nem esztendeinek sokaja; de szívének humánus nemessége, akaratának mindig biztosan cselekvő ereje, mindenestől egész ember-volta indította Magyarország kitünőségeit arra, hogy születésének napján kifejezzék szerencse-kivánatkukat annak a férfinak, ki most is előhaladott korában, mint a főrendiház elnöke, nem csak a legmagasabb helyet foglalja el az országban, hanem azt csodálkozásra elragadó bölcsességgel, a szellem világosságával és erejével tölti be. Első volt a király, ki az agg főurat a következő távirattal üdvözölte:

«Fogadja életének 90-ik évfordulója alkalmából szívem mélyéből jövő szerencsekivánataimat.

Az egész ország által tisztelve és szeretve, büszkén tekinthet ön vissza ezen az isteni gondviselés kegyelméből teljes testi és szellemi erőben elért örömnapon, azon sokoldalú kitünő szolgálataira, melyeket érdemdús életpályáján évek hosszú során át nekem és az országnak tett.

A mindenható tartsa meg önt még számos évekig örömmre és a haza javára boldogan és jó egészségben.

Ferenc Főzsef.»

== **Megjelent és szerkesztőségünkhez** is beküldetett «Ötven év a róm. kath. egyházban.» Irta Chiniquy Károly, amerikai pap, fordította Révész Mihály, ref. segéd-lelkész. Ára 1 frt. Nem lehet jobb könyvet ajánlani a népnek, mint ezeket a köteteket, melyek egyszerűen, világosan és leplezetlenül tárják föl azokat a visszaéléseket, azt az elmét butító rendszert, melylyel fogságban tartják ott túl az emberi szellemet. A legszelebb körben kellene terjeszteni e könyveket, hadd, lássa a nép, kik és hogyan sáfarkodnak az ő földi és mennyei életével. Megrendelhető a fordítónál, Kún-Madarason; vagy a kiadónál, Szódi S.-Karcagon.

== **Csiky Lajos, debreceni theol. tanár** mai számunkban közölt «Előfizetési felhívására» felhívjuk olvasóink figyelmét. E derék tanár egyike legbuzgóbb, legszorgalmasabb egyházi íróinknak. Tehetségeit ott érvényesíti, a hol legszükségesebb. Meg vagyunk győződve, hogy e munkája is hézagot fog betölteni: azért, melegen ajánljuk a szives pártfogásba.

== **Figyelmeztetés.** A nagy-enyedi ev. ref. tanítóképző intézetnél a folyó évi tanítóképesítő vizsgálatok június 23-án kezdődőleg fognak megtartatni. Folyamodni kívánók kellőleg fölszerelt kérvényüket május 31-ig terjesszék be az igazgatósághoz. Nagy-Enyed, 1892. május 2. Nagy Lajos, kép. igazg.

== **Értesítés.** Néhai Révész Bálint püspök irodalmi hagyatékának sajtó alá rendezése mellett, annak expedialtása körüli munkálatok felügyeletére is vállalkozván, tisztelettel tudatom mindazokkal, kik t. Hornyánszky V. budapesti könyvkereskedő urnál ez ideig már előfizetőkül jelentkeztek, vagy az előfizetési pénzeket hozzája be is küldötték, hogy ő szíves volt úgy a megrendelők névjegyzékét, mint a hozzá beküldött pénzeket is f. évi április 28-án hozzám áttenni s ezzel ő a mű kiadása körüli további teendőktől magát fölmentette. Midőn erről a nagy közönséget értesíteni, bátorkodom és t. Hornyánszky V. urnak eddigi fáradozásaiért hálás köszönetet mondok, kérem egyszersmind az

illetőket, hogy ez ügyre vonatkozó minden értesítéseikkel, leveleikkel, az előfizetési pénzekkel ezentul kizárólag hozzám forduljanak, mint a ki fogom az egymás után megjelenendő

kötetek expedíaltatását is teljesíteni. Debrecen, 1892. április 19. Csiky Lajos, theol. tanár.

HIVATALOS RÉSZ.

917—1892

KÖRLEVÉL

valamennyi erdélyi ev. ref. egyházmegye nagytiszteletű Esperesének.

A hazai népiskolai tanítóállomások egy nagy részénél az 1868. évi XXXVIII. t. c. 141. §-a alapján, a tanítói hivatal össze lévén kapcsolva az isteni tiszteleten és temetéseknél való segédkezéssel, a legtöbb állami tanítóképző intézetben már eddigelé is figyelem fordított arra, hogy a tanítójelöltek az általános ének és zeneoktatás keretében az egyházi énekben is gyakoroltassanak. Helyenkint az illető hitoktatók elismerésre méltó buzgósággal alkalmat szolgáltatnak a tanítójelölteknek a kántori teendők gyakorlására, sőt maguk is befolytak a jelölteknek ez irányban való sikeres képeztetésére.

Az e részben kívánatos előkészítést és képzést még gyakorlatiasabbá és rendszeresebbé teendő, a közoktatási m. kir. miniszter úr f. é. márc. 21-én, 29,761—1891. sz. a. kelt rendelettel az állami tanítóképző intézetek ev. ref. vallásu növendékeire nézve az 1892—93-ik tanév elejétől kezdve, új tantervet léptet életbe.

E tanterv azon a föltevésen alapszik, hogy az általános ének- és zeneoktatás már magában véve is alapvetésül szolgál az egyházi ének- és zeneoktatásnak s az utóbbinak feladatai az általános ének- és zeneoktatás által részben már megoldottaknak tekinthetők, miért hetenkint egy-egy óra a III. és IV. osztályban, a különleges egyházi énekek és zene gyakorlására teljesen elégséges. Taníttatnak a III-ik osztályban a leghasználatosabb egyházi énekek egy és több szólamban (zsoltárok, dicséret, temetési énekek); a IV-ik osztályban ugyanazok orgona kísérettel. A megszabott tananyagot, az illető vidéken használatban lévő egyházi énekkönyvek figyelembe vételével, tanítani fogja a tanítóképző intézet ének- és zenetanára.

A kántori teendőkhez tartozó egyéb ismeretek elsajátítására nézve kívánatosnak és szükségesnek tartja a miniszter úr, hogy a tanítójelöltek az illető felekezet diplomájában lehetőleg gyakran segédkezzenek a szertartásoknál. E részben mi is, tanítóképző intézeti hitoktatóink buzgóságára és közreműködésére számítván, hivatalos tisztelettel felhívjuk t. címet, hogy felekezeti hitoktatóink közreműködését előmozdítani és saját hatáskörében intézkedni sziveskedjék, hogy az egyházmegye területén levő állami tanítóképző intézetek növendékeinek az istentiszteletnél való segédkezés megengedjék.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvárt, 1892. ápr. 23-án tartott üléséből.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

1092—1892.

KÖRLEVÉL

valamennyi erd. ref. kollegium m. t. t. Elöljáróságának.

Erdélyi ev. ref. egyházkerületünk kötelékében álló főgimnáziumoknál az érettségi vizsgálatok szóbeli része az alább írt időben és elnökök, meg kormányképviselők mellett fog megtartatni:

1. N.-Enyeden, f. é. június 27. és 28. napjain, Csató János kollegiumi gondnok elnöklése mellett, Csiky Kálmán, műegyetemi tanár s kormányképviselő jelenlétében;

2. Kolozsvárt, f. é. június 20. 21. és 22. napjain, Gyarmathy Miklós koll. főgondnok elnöklése mellett, dr. Högyes Endre tud. egyetemi tanár s kormányképviselő jelenlétében.

M.-Vásárhelyt, f. é. június 27. 28. és 29. napjain,

báró Kemény Domokos elnöklése mellett, György Endre, m. tud. akad. tag s kormányképviselő jelenlétében.

4. Sz.-Udvarhelyt, f. é. június 30-án, Nagy Lajos, koll. főgondnok, akadályoztatása esetében, dr. Mezey Ödön koll. gondnok elnöklése mellett, dr. Felméry Lajos, tud. egyetemi tanár, mint kormányképviselő jelenlétében.

5. Zilahon, f. é. június 27. és 28. napjain, Lőrincy György, koll. főgondnok elnöklése mellett, Ballagi Aladár, tud. egyetemi tanár, mint kormányképviselő jelenlétében.

6. Szászvároson, f. é. június 24-én, gr. Kuun Géza, főgondnok elnöklése mellett, Csiky Kálmán műegyetemi tanár, mint kormányképviselő jelenlétében.

A miről a m. t. t. Elöljáróságok, további szives intézkedés végett, hivatalosan értesítetnek.

Az erd. ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsának, Kolozsvárt, 1892. ápr. 24-én tartott üléséből.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

913—1892.

KÖRRENDELET

mindenik egyházmegye nagytiszteletű Espereséhez.

Felhívjuk nagytiszteletű Esperes aait. hogy a mint valamelyik Emke-segélylyel javadalmazott papi- vagy tanítói állomás üresedésbe jön, erről mindig a legrövidebb idő alatt jelentést tegyenek hatóságunkhoz, bejelentvén egyszersmind, hogy minő lépések tétettek az állomás betöltésére. Folyó évi május hó 15-ig pedig elvárjuk a nt. Esperes aai jelentését arról, ha valamelyik, Emke-segélylyel javadalmazott állomás jelenleg üresedésben van-e?

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvárt, 1892. április 22.

Sárkány Lajos,
számvevő.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

362—1892.

FELHÍVÁS.

Miután május hóban felekezeti iskoláinkban az évi zárvizsgákat meg szokták tartani, hivatalosan felkérem az ott helyi ev. ref. t. lelkész urakat, mint iskolaszéki elnököket, és a t. körlelkész urakat, hogy egyetértve, jó előre határozzák meg a zárvizsga tartásának idejét és erről el ne mulasztják az egyházmegyei tanügyi előadó urat jó előre értesíteni, mert ígértem bírom, hogy a hol csak lehet, személyesen meg fog jelenni a vizsgákon.

Továbbá, ismételtelen felhívom azon ev. ref. egyházak t. előjáróit, a hová még a múlt 1891. évi orsz. közalap járulékok és az ugy nevezett egyházmegyei közpénzek nincsenek beküldve, hogy haladéktalanul küldjék be a t. e. m. pénztáros urhoz; ne várják a minden esetben kellemetlenséggel járó szigorú intézkedés alkalmazását.

V.-Gálfalva, 1892. ápr. 25-én.

Kovács Elek,
ev. ref. esperes.

423—1892.

ÉRTESÍTÉS.

Értesitem a kolozs-kalotai ref. egyházmegyei-tanács bíráit és a házassági törvényszéknek tagjait, hogy május 20-án, B.-Hunyadon, reggeli 9 órakor egyházmegyei tanácsot, d. e. 11 órakor házassági törvényszéket tartok.

Felkérem a tiszteletes urakat, figyelmeztessék válopereseiket a kellő lépések megtételére, az ügyvéd urakat pedig, hogy pereik felszereléséről a maga idejében gondoskodjanak.

Gyalu, 1892. május 1.

Deési Gyula,
esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXII. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1892. Május 12.

19. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Nyílt levél

a «Böjti gondolatok» írójához.

II.

Asszonyom!

Megelőző levelemben, csekély kitéréssel, általában szólottam ama szép hivatásról, mely általában a nőkre, kiválóan az édes anyákra vár a család körében, s melynek betöltésével a vallás-erkölcsi életre nemesítőleg hathatnak. Engedje meg most, asszonyom, hogy tett ígéretemhez képest, elmondhassam szerény véleményemet a nők társadalmi hivatásáról is. Megjegyzem azonban jó előre, hogy én, mint papi ember, e hivatást egyház-társadalmi szempontból fogom fel és rajzolom, nem térve ki a társadalmi kérdések számos ágaira, melyeknek megoldásában szintén jelentékeny szerepet játszanak a nők.

Okát adom pedig ez eljárásomnak azzal, hogy midőn a vallásost, általában a keresztyénit fölmutatom, ugyanakkor az emberiről is szóltam, mert a keresztyén vallás az emberi szív mélyén nyugszik, abból nőtt ki, s a keresztyén egyház a lelki szükségekkel együtt, az élet szükségéit is fölkarolja.

Lépünk ki tehát a családi élet nyájas köréből, hol a hit fölcsillan, s a szeretet kigyúlad, a nagy társadalomba: az életbe. Élet. Óh, mily sokat foglal magában e kis szó! Öröm és fájdalom, boldogság és gyötrelem, remény és csüggedés, dicsőség és megaláztatás, s ki tudná előszámlálni, hogy mi minden váltják föl egymást benne. Mint a hullámok a tenger színén úgy tűnek elő az életben is a jó és rossz ezerféle változatban.

Azonban, asszonyom, ha a társadalmi élet eseményeit éles megfigyeléssel szemléljük, e változatos sokféleségben bizonyos egyforma irányzatot fedezhetünk föl. Láthatjuk ugyanis, hogy a létfentartás mennyire fontos kérdése az emberi életnek; a mindennapi szükségek kielégítése mennyi gondot, ag-

godalmat okoz az embereknek; a különböző osztályoknak állásukhoz illő, s fájdalom, sokszor még azon felüli reprezentálása mennyire igénybe veszi, s kiaknázza jövedelmi forrásuknak kicsiny bányáját; láthatjuk, hogy ebben a létért való küzdelemben nem az elvek, eszmék, nem egy magasabb cél, és igazság vezérlik a lelkeket, hanem az egyéni érdek, önzés, igen sokszor a hatalom, és az erőszak; láthatjuk, hogy ily felfogás mellett, ily fegyverekkel harcolván mily sokan elesnek, elnyomótnak, s e miatt még inkább fogy az igaz küzdők száma; de nő, szaporodik másfelől az elégtelenség tábora, és ezeket látva, lehetetlen, hogy le ne vonjuk magunknak a konzekvenciát és a mai társadalom uralkodó elvéül ne az anyagi javak szeretetét tekintsük. A tiszta, ideális gondolkozást, úgy szólva, hiában keressük, annak bájos zománcát letörli a szükség rideg keze, fönséges harmóniáját megzavarja a durva anyag diszsonanciája. A lelkeket fogva tartja a múlandó, s magával ragadja bizonyos peszsimisztikus hajlam. Rendre mind jobban enyészik el a társadalmat fentartó intézmények iránti köteles tisztelet, a törvények, előjárók méltó respektálása, s ezzel szemben terjed a fejetlenség.

Csak egy futó pillantás, asszonyom, nem Európa mivelt, s társadalmilag előre haladt országaira, hanem a mi hazánkra és állításomat igazolva látja, mert a mag már nálunk is el van hintve, és minden év májusa bomlasztja, fejleszti a csirát. S ki tudja, vajjon, nem lesz-e egy hatalmas fa belőle, melyet aztán nehéz lesz ledönteni?

Orvoslásra van szükség itt is, asszonyom, éppen úgy, mint a családban. Ha látjuk és fölismerjük a betegség mibenlétét: nem szabad, késnünk az orvossággal sem. A baj pedig, kétségbevonhatatlanul konstatálva van. És az orvos-szert, nem csalódom, ha a vallás-erkölcsi élet regenerálásában vélem föl találni, mely a keresztyénség elvéül az istenbe vetett, tevékeny, munkás

életet vallja, a mit közönségesen így fejezünk ki: «ora et labora». Valóban, imádkozni és dolgozni kell tanítani az embereket; vagyis, tovább folytatni a család körében félbe szakadt nevelői munkát társadalmi téren is, hogy sohase felejtkezzenek meg arról, hogy nem csak e világnak szülöttei, hanem egy másnak is, hogy a test magában semmit sem használ, hanem a lélek az, mely megelevenit. (Ján. VI. 63.) Ez a nevelői szerep pedig első sorban, az egyházé és annak intézményeié. Az édes anya, ha szárnyakra bocsátotta gyermekét, a további felügyeletet és lelki gondozást az egyházra ruházza. És az egyház, a pap-ság végzi is a maga dolgát. Hogy miként? Arról most nem szólok, bár sok mondanivalóm volna, hanem igen arról, hogy Önök miképpen nyújthatnak segítő jobbot az egyháznak e terhes, de gyönyörűsége hivatásának folytatásában, céljainak kivitelében, terveinek megvalósításában.

Jóllehet, asszonyom, a vallásos buzgóság csiráját és az erkölcsi köteleességek érzetének kifejlődését és szabad szárnyalását nagyban akadályozza a társadalmat mozgató eszméknek anyagi irányzata, de másfelől azt is tapasztalom, hogy maga a pusztá templomi szertartás, különösen kálvini egyházunkban, nem elégíti ki egészen a fokozott igényeket, nem oltják el egészen a lélek szomját, tán még ha a legihletettebb ajkáról foly is az ige, oly édesen, mint a méz, olyan lágyan, mint a szellő, olyan erővel, mint a sebes láng. (Vajjon; vajjon igaz ez? Szerk.) Szertartásunk inkább az észre, mint a szívre hat, inkább az értelmet, mint az érzületet fejleszti. Népünk pedig, értem különösen az alsóbb osztályt, nem áll az értelmi fejlettség ama niveauján, hogy vallásos szükségait az értelem útján keresztül elégíthetné ki. Neki előbb érezni, hinni kell, s csak azután jó a megértés. (Primo credere et postquam intelligere.) Fokozni kell tehát az isten-tisztelet iránti érdekeltséget és ezt célszerűen lehet tenni e célra alakult énekkarok közreműködése által, melyekben minálunk is résztvehetnek a nők. Az ének a templomi szertartásnak egyik fontos része, melynek kellemes akkordjai valami bűvös hatással vannak reánk és előkészítik lelkünket az áhitatra, az imára. Gyakran látom és olvasom, hogy a katolikusoknál, különösen a hol erre alkalom van, jeles művésznők és művészek, vagy helybeli kiválóbb énekesek közreműködésével, emelik az isten-tisztelet méltóságát, fokozzák a hívők vallásos

buzgóságát és érdekeltségét. De nem csak a katolikusoknál, hanem így van ez a külföldi protestánsoknál is. Németországban vala ezt alkalmam tapasztalni. Miért ne tehetnék ezt meg mi is? A szép mindenütt gyönyörködteti lelkünket, anynyival inkább az úr házában. Több egyházközségnek van már dalárdája, mely eddig is elismerésre méltó hatással szerepelt. Ezt csak ki kellene egészíteni, illetőleg, megnyerni az erre alkalmas női tehetségek közreműködését. Természetesen, ha egy nő áll a vállalat élére, ez már magában véve fél siker.

Az úr házában állandó, vagy legalább is gyakori látogatása: nyilvánvaló jele a vallásosság és lelki szükség érzetének, jele a hitélet működésének. Ennek hatása azonban, első sorban, egyéni, az egyes ember lelki tehetségeit gondolkozását, érzületét, akaratát nemesítő fénye csak neki világol, melege csak őt élteti, gyümölcse csak neki terem, így tehát nem is teljes.

De van, asszonyom, az általános vallásos érzületnek egy más irányu nyilvánulása is, melyet az apostol így fejez ki a hit jó cselekedetekben mutatja meg magát (Jak. II. 18.), melyeknek alapja az erkölcsi érzület, koronája maga az erkölcsiség, s gyümölcsei az egyes jó tettek. És, ha ott a hit világa tündököl: itt a szeretet ontja áldásait; ha ott az áldásban csak az egyes részesül: itt az mindnyájunkkal közös; ha ott még a felekezeti ember beszél itt már a könyörülő szamaritánus szólal meg.

Az erkölcsi érzület kifejlesztése, ébrentartása és fokozása szintén első rangú kötelességünk, mert ez egészíti ki a vallásos érzületet és a kettő egyesülésével lesz az ember egész, valódi ember; kötelességünk, mert a társadalmi élet sebeit és szükségait a szeretet és jótékonyság balzsamával enyhíthetjük meg és elégíthetjük ki. Az emberektől vett sebeket, embereknek kell begyógyítani is, nem irott törvényeknek, erre adott példát Jézus Krisztus.

Tekintsük meg csak, asszonyom, e társadalomnak, ennek a nagy családnak az arculatját. A tehetősek, a hatalmasak mellett mily nagy a proletárok, a Lázárok száma, kik a jó szivekre támaszkodnak.

És itt van, asszonyom, az a tér, a hol Önök csodákat mivelhetnek, a hol vallás-erkölcsi buzgóságuk, odaadásuk által, miként Ézékiel prófétánál olvassuk, az elszáradt csontokra húst rakhatnak, a húsba megelevenítő lelkét lehelhetnek. (XXXVII.)

Nem részletezek, csupán rámutatok arra a tényre, hogy a vallás-erkölcsi élet ápolását mily gondosan folytatják a nők az ország szívében, Budapesten. Különösen pedig, és ezt hangsúlyozom, az egyes felekezetek első sorban saját hitsorsosaik érdekeit igyekeznek fölkarolni e célra alakított egyletek, felolvasások, estélyek rendezése által, melyeknek élén többnyire egy-egy nő áll, a kik köré a lelkes honleányoknak egész tündöklő csoportja sorakozik, sőt egy, vagy másképp maga is közreműködik. Hogy többet ne említsek, ki ne látná azt a nagy tevékenységet, melyet Tisza Kálmánné, sz. gr. Degenfeld Ilona e téren kifejt? Hát, vajjon Kolozsvárnak, Maros-Vásárhelynek, Sz.-Udvarhelynek, Deésnek, K.-Vásárhelynek és a többi nagyobb egyházközségeknek ne volnának-e ily nemes lelkű hölgyei? Vannak itt is, csak hogy szívök még nem érezte át azt a boldogító örömet, melyet az isten-, és az ember-szeretet szent kötelességeinek teljesítése szerez a kebelnek, a kik Mártával a világi jövésben forgolódnak, nem pedig a jobb részt, az egy szükséges dolgot választják, mint Mária. (Luk. X. 30.) Még nincsenek ezen eszméknek megnyerve, pedig közreműködésük valóban nagy nyereség lenne. S hogy ez kin múlik: nem kutatom, mert talán magamnak is szemrehányást kellene tennem, csupán azon hő óhajomnak adok kifejezést: vajha, magukkal ragadná ezeket is a Krisztus szeretete, mely fényesen kárpótol minden világi érzeményt, hogy folytatnák ők is az evangélizáció nemes és éltető munkáját, mert e munka van hivatva egyedül, megszüntetni mindennemű vallás-ellenes mozgalmat, elenyésztetni mindenféle társadalmi bajt és teremteni tiszta erkölcsöket.

Azt óhajtanám, asszonyom, hogy minden gyülekezet kebelében ily irányu üdvös mozgalom indulna meg, hogy férfi és női tagokból álló egyesületek, felolvasások, estélyek, baráti összejövetelek által igyekeznének a lelki szükségeket kielégíteni, s ez által a helyes gondolkozást és józan élet-felfogást terjeszteni; az elesetteket a szeretet és könyörület munkája által fölemelni, s ez által a tiszta erkölcsiséget, munkásságot előmozdítani. Erre sarkalna más hitfelekezetek hasonló irányu törekvése, összetartása, de különösen saját egyházunk jól felfogott érdeke.

Szólhatnék még, asszonyom, más humánus, a keresztyénség kebeléből kinőtt intézményekről is, mint a diakonus és diakonissza-intézetekről, egyleti házakról, munkás-telepekről, stb. melyek

külföldön igen fontos szerepet játszanak, és a hol szintén női gyöngédség és szeretet működik; de mivel ezek nálunk legfennebb csak névleg ismeretesek: mellőzöm, majd talán eljön idő, mikor ezek is napirendre jönek.

És ezzel el is jutottam levelem végére. Körvonaloztam főbb pontokban azt a nemes feladatot, mely által Önök, a papságnak és az egyháznak segédkezet nyújtva, oda hathatnak, hogy a vallás-erkölcsiség az élet sava, a világ világossága és a lelkek újjáteremtője legyen.

Most pedig megköszönöm, hogy cikkével alkalmat szolgáltatott nekem főntebbi nézeteim elmondására, melyek, ha az Ön lelkében viszhangra találtak és másokban gondolatokat ébresztettek: célom teljesen el van érve. Vajha, minél többször találkoznánk, asszonyom, e lap hasábjain nevével; vajha, a papságnak még egy pár erkölcsi prédikációt tartana: akkor talán mindnyájan fölserkennénk álunkból és megifjodnánk lélekből!

Fogadja, asszonyom, kiváló tiszteletem és nagyrabecsülésem őszinte kifejezését!

Egy tanító, tanítónőnek készülő leányához.

(Fölolvastatott a Mária Dorottya-Egylet erdélyrészi körének javára, Kolozsvárt, 1892. április 30-án.)

Az ember, kedves Irénem, bármely pályán, akár melyik munkakörben, sok szépet és jót tehet, hogy méltónak bizonyítsa magát e földön a legszebb: az ember névre, kifejtván a szülők, az iskola és a társadalom segélyével, magában és a maga munkájával azt a sok szép, nemes, nagyra hivatott és jó szerencse esetén, sok áldást előidézni képes erőt és tehetséget, a melylyel a jó isten minden ép embert oly bőv, oly soha eléggé meg nem hálálható mértékben ajándékozott meg, ingyen kegyelméből.

És noha minden ember, bármily alant, avagy magasan fekvő munka-körben, ha minden tehetségét teljes erejével kifejtette és érvényesítette, egykint elismerésre, és a nyugodt lelkiismeret jutalmára érdemes, mert megtette a maga kötelességét s ennél többre senki sem kötelezhető: azt hiszem mégis, kedves leányom, van három olyan pálya az emberi társas élet körében, a mely a többit erkölcsi értékben messzi felülmúlja.

Mielőtt az élet-pályák jellemzésére rátérnék, figyelmedbe és megszívlelésedbe ajánlom, kedves Irénem, azt a tényt, hogy a mi mai mivelt, fölvilágosodott és a civilizáció annyi és annyi áldásaival rendelkező korunkban, milyen óriási adósai vagyunk egyen-egyen a jó istennek, ki e gyönyörű szép világot s benne az erkölcsi elhivatásra rendelt emberiséget, ennek kebelében pedig, mimagunkat, szeretetből teremtett!

Az emberek kezdetben s a természeti állapothoz ma is közel élő emberek még mindig, p. o. az áfrikai négerék, Ázsia sok kezdetleges néptörzsei, a még szórványosan megmaradt amerikai indiánok, Ausztrália ben-

szülöttjeinek egy része és a sark-vidékek honosai, tudósa a néprajzból, mennyire vadak, miveletlenek, a természet hatalmas erővel szemben milyen tehetetlenek voltak, és az utóbb megnevezett törzsek és fajok, bizony, azok ma is nagy mértékben. Egykor mindnyájan, s ma is, az élő emberek nagy többsége, a legcivilizáltabb család új-szü-löttjeit sem véve ki: sokkal közelebb állottunk, állunk és állanak az állathoz, mint a szó nemes értelmében vett emberhez, voltaképpen még csak állat-emberek.

És tudnod kell azt is a történetből, az embertanból, a neveléstanból és a lélektanból, ama kicsinyke ismereti mérték szerint is, a melyet félig még gyermek elméd, s romlatlan szived jó tanítóidtól s magad nemes igyekezetéből ez ideig nyerhetett, hogy a miveltség, a tudomány, a művészetek, az ipar, az egyház, a jóltevés mindig szaporodó szövetségei, egyszóval: a k u l t u r a, mindamaz áldásos vivmányait, melyeket ma ingyen ajándékképpen a lakásban, a ruházatban, a táplálkozásban, a természet sok irányban a tudomány által szolgálatunkba kényszerített erőinek fölhasználásában, a templomokban, az iskolákban, a könyvtárakban, a kép- és szobor-csarnokokban, a színházakban, a kórházakban, a szegények, a munkára alkalmatlanok menedék-házaiban, ápoló intézeteiben, otthonjaiban, stb. stb. látunk, élvezünk és pedig egészen ingyen: mind, mind és még annyi egyebet is az előttünk élt öltök munkájának, kötelesség-teljesítésének, mint a szentírás az első ember-párnak jóslá: arca verejtekének és fájdalommal kell hozzá tenünk, sok rettenetes küzdelemnek, harcnak, gyilkolásnak, gaz- és önző zsarnokságnak, hatalmaskodásnak, sőt még isten nevében is elkövetett sok igazságtalanságnak, megkövezésnek, máglyának, kerékbe-törésnek, olajba főzésnek, s viszont, az igazság és az úr nevében önkint vállalt mártír-haláloknak lehet és kell tulajdonitanunk.

Ezt az óriási nagy adósságot, melyet a kultura özőn-vivmányainak élvezetével veszünk magunkra és az idők, meg a miveltség haladásával, mindig csak növesztünk, az emberiségnek csak egy kicsinyke töredéke látja be és ismeri el; annál is kisebb töredéke érzi, hogy bár valamicskét vissza is illenék fizetni ez óriási köteles tartozásból; e kicsinyke törtszám-mennyiségből a nagyobbacska rész bevallja, hogy adós, szóval és a látszat szerint, jótékonykodik is, eljár a jótékonycélu táncmulatságokra, felül is fizet s megnézi a lapok következő számában, ha elismerte-e a rendezőség mély hálával a nagy-lelkű felülfizetést; belépti díjat fizet a nemes föladatok megvalósítása érdekében tartott felolvasásokra, ásit is egyet-egyét keztyűje, vagy legyezője mögött s a legeslegkisebb rész aztán kiválik amaz óriási számú tömegek közül, a melyek csak azért és csak annyit dolgoznak, hogy élhessenek, hogy jól és kényelmesen, vagy éppen fényűzően élhessenek, hálairatokkal elismert alapítványokat is tehessenek, mondom: ezek közül kiválik a legeslegkisebbik része az embereknek s dolgozva többet, mint mások, többet, mint a kötelesség parancsolná, s ezek aztán állítanak elő olyan új dolgokat, ajándékoznak az utánuk következő öltőknek a kulturát előbbre vivő olyan jótéteményeket, alkotásokat, találmányokat, minők

által az emberiség legnagyobb jóltevőivé váltak egy Homér, egy Sokrates, egy Arisztoteles, egy Praxiteles, egy Apelles, egy Euklides, egy Thukydidés, egy Arisztophanes, egy Sophokles, egy Demosthenes, egy Isokrates; egy Horatius, egy Vergilius, egy Ovidius, egy Cicero, egy Plautus, egy Tacitus; egy Firduzi, egy Mózes, egy Dávid, egy Augustinus, egy Giordano Bruno, egy Huss, egy Reuchlin, egy Erasmus, egy Luther, egy Calvin, egy Zwingli, egy Verulami Bacon, egy Descartes, egy Locke, egy Kant, egy Franklin Bénéjámín, egy Washington, egy Foulton, egy Watt, egy Edison, egy Linne, egy Cuvier, egy Liebig, egy Darwin, egy Lavoisier, egy Dante, egy Petrarca, egy Boccaccio, egy Cervantes, egy Shakespeare, egy Milton, egy Macaulay, egy Humbold Sándor és Vilmos, a két Grimm, egy Goethe, egy Schiller, egy Voltaire, egy Hugó Viktor, egy Lamartine, egy Daudet, egy Feuille, egy Dickens, egy Thackeray, vagy a mieink közül egy Szenci-Molnár, egy Pázmán Péter, egy Vörösmarty, egy Kölcsey, egy Bajza, egy Horváth Mihály, egy Szalay László, egy Szabó Károly, egy Arany, egy Petőfi, egy Tompa, egy Jókai, egy Kemény Zsigmond, egy Szécheny Ferenc és István, egy Deák Ferenc, b. Eötvös József és Kossuth Lajos, egy Andrassy Gyula, egy Réguly Antal, egy Hunfalvy Pál s mit én tudom ki mindenki, de azt tudom, hogy első és legmagasabb helyen áll és ragyog örökkön örökké az, ki az egy atya és az emberiség testvériségének, egyenlő joguságának, szeretetre és kölcsönös segítségre teremtett és elhivatott voltának felséges elveit nem csak hirdette, hanem életével és halálával bizonyította be, érettünk kiontott vérével pecsételte meg, a gyermekeknek, a szegényeknek és bálnaknak, a halottaknak, a bűnösöknek és megtérőknek idvezítője, az egy bizony örök felség, az úr Jézus Krisztus!

És ezek után, melyeket, kérlek kedves, jó leányom, atyai szivem egész melegével kérlek, véds jó mélyen és kitörülhetetlenül még ártatlan szivedbe, rátérek annak a három élet-pályának megjelölésére, s egyiknek legjobb tehetségem szerinti részletes ismertetésére, melyekről e hosszának látszható, de szerintem elengedhetetlen kitérés előtt megemlékezém.

E három munkakör, e három valamennyi életpálya fölött álló s mindenek fölött a lehető legmagasabbra, föl egész az egekig mutató, hívó és ösztönző elhivatás: a papé, az orvosé és a tanítóé.

A pap istennek szolgálja, hogy urának országát munkálja, mind jobban megközelíthetővé tegye. Ő vezet be az életbe, midőn megkeresztel; ő szabadít föl a föld egyik legnagyobb boldogságára: a szerelemből kötött és a jövő nemzedékek fölnevelésére, előbbre vitelére hivatott házasság, a világon a legszebb társulat: a család megalapítására, melyben az egymáshoz méltó részvényesek: a házastársak, a gyermekek, sőt a jó cselédek is, mind csupa nyereséget aratnak és élveznek, bizonynyal értékesebbet, mint a legjövedelmezőbb kereskedelmi vállalat részvényesei. És a pap vigasztal az élet ezer meg ezer bajai és próbái között; erősít a kísértésekkel szemben; biztat a halál révénél a lélek halhatatlanságával, s végül, ó búcsuztat el bennünket e földi élet köréből s ő bizonyítja be a hit erejével szegény ittmaradottjainknak, hogy

a keserves válás nem örök, hanem csak ideiglenes, akár mint midőn a szerető dajka, még szebben mondva: az áldott édes anya, a csecsemőt egyik karjáról, gyöngéden, a másikra teszi át. (E hasonlatot b. e. édes apámtól, Szász Károlytól hallottam. Sz. B.)

Az orvos teljes alaposan ismeri, az emberi ismeret határain belől, az ember testét, azokkal a sajátságos miveletekkel kapcsolatban, a melyeket lelki jelenségeknek nevezünk, s hosszas előkészületei, tanulmányai közben végzett összehasonlító megfigyelései, meg más hosszas tapasztalatokon okult orvosok följegyzései segítségével, a legtöbb esetben, határozottan meg tudja különböztetni az egészséges embert a betegtől s a külsőképpen, sőt a mai előhaladt idők soknemű segédeszközeivel: bizonyos mértékben, a belsőképpen megfigyelt körjelenségek kombináló megállapítása útján, éppen azt a betegséget is meg tudja határozni, a melyben az illető páciens szenved és ennek utána, aztán, éppen csak rá kell olvasnia betegére azt az életmódot, szükség esetén azt az orvosszert, a mely az adott betegséget, rendes körülmények között, meggyógyítja.

Az orvosnak, tehát, bizonyos mértékben, természetesen csak a természet erőinek és a pácienst szófogadásának határain belől, hatalmában áll a betegség továbbfejlését, netalán halálos végét, megakasztani, a szervezet saját gyógyító ereje rendes működésének kellő időt engedni; rohamosan ölt betegségeket rögtönösen alkalmazott megfelelő eljárásokkal félbeszakítani, szóval, a beteg ember életét, bizonyos esetekben, a különbeni bizonyos haláltól, megmenteni.

Miután pedig az ember a maga elhivatását csak életében, s legkivált egészséges szervezetű életműködésében töltheti be látni való, mily magasrendű életpályája van a jó orvosnak, a ki számíthat ugyan arra, hogy a jómódu és gazdag betegektől életmódjának vagyoni eszközeit szolgálataival megszerzi, de a ki azt is tudja előre, sőt esküt is tesz orvossá avatása alkalmával, hogy az egészen vagyontalan betegeket éppen úgy fogja gyógyítani, mint a leggazdagabbakat, s ez a tény annál nagyobb jelentőségű, az orvosi pálya erkölcsi értékének megítélésénél, mert tudjuk, hogy az emberek nehéz munkát végző, rossz lakásban, elégtelen ruházatban és táplálkozásban szűkösködő, nyomorgó s rendszeren értelmetlenebb nagy többsége, szükségképp jobban ki van téve minden fajta betegségnek, mint a jól élő értelmesebb osztályok, ha mindjárt, ezek meg, jobb módjuk segítségével, olyan betegségeket is szereznek maguknak, a melyeket a szegény emberek kunyhói hirökből sem ismerhetnek.

Az orvos, tehát, életet, jó szerencse esetén, sok ember-életet ment, vagy hosszabbit meg, s így azt a nagy nemzeti vagyont, mely a munkára alkalmas emberek életében, egészséges működésében rejlik, segít megtartani, bizonyos értelemben gyarapítani, és pedig legtöbb esetben anyagi jutalom nélkül, és így elmondhatjuk, hogy ő is egyik legnagyobb jótévője az emberiségnek, mert szigorú értelemben vett kötelességén túl menő jó munkát végez.

És, ha megjegyzem, édes leányom, éppen nő voltodra tekintettel, hogy a miveltebb, humanusabb és sza-

badabb intézményekkel dicsekedő országokban a nők is lehetnek már papok (Anglia, Amerika) és orvosok (Hérvécia, Oroszország, Amerika, Bosznia-Hercegovina), ezzel jeleztem, hogy bizonyos korlátok közt, a nők éppen úgy válhatnak az emberiség jótévőivé, mint a férfiak, kik közül a nagy többség egészen és minden tekintetben magasabb rendű lénynek képzele magát, feledve, hogy a mi szép és tartalmas magyar nyelvünk mily igazán és sokat mondó néven nevezi a házastárs női felét feleségnek, az emberiség alapintézményében a családban, felerész tulajdonítván a nőnek a felséges munkában: az emberiség főtartásában és továbbfejlesztésében.

A női nem egyenlő joguságára és egyenlő értékére vonatkozó e megjegyzést nincs miért ismételnem a mi élet-pályánkra nézve, mert hiszen, tanító vagyok én is, a te édes apád, s tanítói munkára készülsz te is, édes leányom.

(Vége következik.)

Szász Béla.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, május 8.

Elnökölt Lészay Ferenc, egyházker. főgondnok. Jelen voltak: Dr. Kolosvári Sándor, Székely János, Bihari Sándor, Domokos Antal, ig-tanácsosok, Márkus János, titkár, dr. Sárkány Lajos, számvevő; Bodor Antal. k. előadó; Balogh György, ügyvéd; Parádi Kálmán, tanügyi előadó; Deák József, pénztárnok és Kádár János, s.-titkár.

Az ülésen kívül, elnöki ellátott közigazgatási és kölcsönügyi ügydarabok jegyzéke felolvastatván: a tett intézkedések jóváhagyó tudomásul vétettek. Ezek közül e helyen is megemlítendő, Mezei Albert, egyházker. képviselő aa. becses adománya, mely szerint a Kolozsvárt felállítandó ref. theologia-akadémia alapja javára 80 frt. s az egyházker. gen. özvegy-árvai pénztár javára 20 frt. alapítványt tett, melyeket Ig.-Tanácsunk, mély köszönete kifejezése mellett, nyugtázott.

Sepsiszentgyörgyi kollegiumunk előjárósága fölterjesztvén négy gimnáziumi tanulónak, consilium abeundival való elutasítása tárgyában hozott határozatát s az az ellen beadott felebbezést: a határozat helybehagyatott, miről kebli kollegiumaink előjáróságai értesítették határozatnak.

Udvarhelyi kollegiumunk előjáróságának kérésére, kivételesen, engedélyeztetett, hogy ottani elemi iskolánk 3-dik osztályának tanítója, t. Lajos János, papjelölt aa. pappá választatása miatt, az illető osztály évről vizsgálatára közvetlenül a pünkösztől ünnep előtt megtartassék, s hogy nevezett aa. köztanítói állomását, a vizsgálat után, elhagyhassa.

Deák Lajos, maros-tordamegyei kir. tanfelügyelő kérésére, esperes aai ismételtlen fölhatatnak, különös gondot fordítani arra, hogy tanítói állomásaink lehetőleg mindig tanképesített egyénnel töltsenek be.

Sepsiszentgyörgyi kollegiumunk előjáróságának fölterjesztése folytán, beható tanácskozás alá vette Ig.-Tanácsunk az ott létesítendő konviktus szabályzatát, melynek eredményeképpen kimondatott, hogy a konviktus beállítására vonatkozó szabályzat, az előjáróság hitelére

s jó belátására bizva, egy évre, jóváhagyatik s az előjáróság fölhivatik, hogy ezen év folytán szerzendő tapasztalatai fölhasználásával, annak idején, tegyen előterjesztést a végleges megerősítés céljából.

Mikeszászi egyházközségünk kérésére, az egyházker. központi kezelés alatt álló 699 frt. 61 krnyi iskolai tőkéjének évi 34 frt. 95 kr. kamatja, az iskolai szükségletek fedezésére, kiutaltatott.

Boldogfalvi egyházközségünk indokolt kérésére, engedélyeztetett, hogy alaptőkéjéből 110 frtot iskolaépítésre fölhasználhasson s ugyanez alkalommal kiutaltatott részére központi kezelés alatt álló tőkéjének 60 frt. 37 krnyi kamatja, s a tavaly megszavazott 100 frtnyi államsegély, 3 frt. 75 krnyi időközi kamatjával együtt.

Küküllői egyházmegyénk tanácsának a herepei egyházközség gondnok-választása ügyében kelt határozata, beérkezett felebbezés folytán, vizsgálat alá vétetvén: a határozat helybehagyatott s felebbezők elutasítottak.

Hegedüs Lajos, enyedi egyházmegyei esperes aának a böői egyházközségnek a detreheimi körlelkészség kötelekéből M.-N.-Csánhoz való csatolása ügyében beadott kérése teljesíthető nem volt.

Nagyenyei kollegiumunk kérésére, engedélyezte Ig.-Tanácsunk a kollegium tulajdonát képező maros-décsei kis korcsma-háznak eladását.

Varga András és társai, bardóci hitsorsosainknak, az ottani papválasztás ellen benyújtott panasza, elutasítottak.

Kékesi egyházközségünk templomépítési terve, a műszaki előadó aa. által javasolt módosításokkal, helybehagyatik s az építési költségek fedezésére 1000 frt. kedvezményes kölcsöne s 406 frt. 76 krnyi központi kezelés alatt álló tőkéje kiutaltatott, míg az 1000 frt. segély-kölcsön megszavazása iránti kérése áttétetett kebli kölcsönügyi osztályunkhoz, ellátás végett.

Bihari Sándor, ig.-tanácsos aa. indítványára Ig.-Tanácsunk örvendetes tudomásul veszi, hogy egyik kiváló munkás tagját, buzgó elnökhelyettesét, dr. Kolosvári Sándor aát, a magyar tudományos akadémia levelező tagjává történt választásával újabb kitüntetés érte s ez alkalomból őt Ig.-Tanácsunk is szívélyesen üdvözli.

(Folytatása következik.)

Az egyházmegyékből.

A sepsii egyházmegyéből.

Egyházmegyénk folyó 1892. március 2-án rendkívüli közgyűlést tartott Uzonban, a községi iskola nagy termében. Esperes Zágoni Pál aa. a szép számban összesereglett érdeklődők jelenlétében olvasta következő megnyitó beszédét:

«Midőn a nagytiszteletű és méltóságos egyházmegyei tanács határozata következtében, a mai napra összehívott rendkívüli közgyűlést megnyitni, szerencsés vagyok: örök hála és mély tisztelet érzésével borulok le a mindeneket alkotó, végetlen bölcsességgel kormányzó és kifogyhatatlan szeretettel gondviselő isten színe előtt, kinek kegyelme az üldözések viharos időszakában is mindig megvédte, oltalmazta, fentartotta evang. reform. anyaszentegyházunkat és most is a béke angyalának védszárnyai alatt az összeülő zsinatnak a magyar protestantizmus erejét egyesítő munkálkodása,

egységes törvények alkotása által anyaszentegyházunk isteni hatalmát, jobb jövőjének reményét engedte kilátásba helyezni. Mély tisztelet és hála érzésével borulok le személyemre vonatkozólag azért is, hogy anyaszentegyházunk annyi jelesei között engem, a gyengét és erőtlent hívott el, bizonyosságot tenni arról, hogy mikint dicsőítheti meg az ő végetlen hatalmát a kicsinyekben és erőtleneben.

Ezen isten iránti hálaérzelemtől áthatottan üdvözlöm, mint esperes, másodsor e helyen a mélyen tisztelt egyházmegyei közgyűlés tagjait, tisztelettel és bizalommal kérve, hogy e diszes és egyházmegyénk életére nagy fontossággal bíró s éppen azért sok nehézséggel, nagy felelősséggel járó esperesi hivatalom munkálkodásában jóindulatu pártfogással, szeretetükkel, a hivatalos teendőkből lelkiismeretes pontossággal segítsenek, könnyen leküzdhetővé tennem a kezdet nehézségeit.

Ezek után, az egyházi törvények 63-ik §-nak rendelkezése értelmében, a múlt évi november 24-én tartott közgyűlés óta eltelt három hónapi idő alatt egyházmegyénk életében felmerült fontosabb eseményekről, nevezetesebb változásokról teszem meg rövid, vázlatos jelentésemet.

A lelkési és énekvezér-tanítói karban történt változásokat illetőleg örömmel jelenthetem, hogy egyetlen tagtársunk életét sem oltá ki az enyészet szele, sőt a Józsa Sándor aña eltávoztával üresedésbe jött kisborosnyói lelkési állomás t. Bajkó György, volt bethfalvi lelkész által betöltetvén: hiszem, remélem, hogy benne ezen egyházunk egy képzett lelkipásztort s egyházmegyénk papi testülete egy buzgó fiatal erőt nyerend. Ezen tiszteletes aña február 11-én beköltözött s ugyan e hó 11-én t. Bartha Károly feldobolyi lelkész aña által hivatalába ünnepélyesen beigtattott.

A papi testületben történt változások között megemlítem, hogy brassói egyházunk segédlelkésze, Bitai Béla a csikszeredai körlelkési állomásra kinevezetvén: az Ig.-Tanács rendelete értelmében új állomásának sürgős elfoglalására fölszólítottam.

Az énekvezér-tanítók közül az oltszemi, Fejes Károly Szilágy-Tasnádra megválasztatván, még a múlt év december 6-án elköltözött. Az első pályázati hirdetésre, melyben az egyházm. hatóság által megállapított becslés szerint, 290 frt. fizetés lett közzé téve, csak egy pályázó jelentkezett, miért az az egyház folyamodott a főt. püspök urhoz, hogy a tényleg ez alkalommal nem emelt fizetés 340 frt. értékben köröztessek. Én e kérést ajánlattal terjesztém fel s a hirdetés a «Protestáns Közlöny» legutóbbi számában ily értelemben meg is jelent. A tanítást Bartók Dénes lelkész aña pontosan végzi.

Az iskola-ügyről tanügyi előadó aña fogja jelentését megtenni; a szotyori iskola berendezésére vonatkozó intézkedés pedig az egyházm. tanács munkálkodásáról előterjesztendő jelentésben fog fölmutattatni. Én csak annyit jelentek, hogy Háromszékvármegye közíg. bizottságának 2584—1891. sz. megkeresésére Angyalos, Aldoboly, Komolló, Kőkös, Lisznyó, Kőröspatak, Oltszem, Szotyor ref. népiskolai hatóságokat a tanítási előmunkálatoknak tanfelügyelőséghez leendő betérjesztésére hivatalosan fölkértem, minek következtében a munkálatok, lisznyói egyházunk iskoláját kivéve, be is adata, innen lelkész aña azt jelenté, hogy tanító a hivatalos fölszólítás dacára sem készíté el a tanítási előmunkálatokat. Kőröspatakon a tanítói állomás ma sincs betöltve s e tan-

évben alig is lehet. A Ig.-Tanács felterjesztésünkre megbizott, hogy a meglevő interkalaris javak számbavételével, a 50 frt. segélyvel és a kepe némi emelésével, legalább a jövő tanévre betöltsék ez állomás.

Építkezések a téli idő alkalmatlan volta miatt nem történtek; azonban, brassói egyházunk az új templom fölszerelésére, orgona átköltöztetése, papilak építése s templom és papilak kerítésére vonatkozó fölterjesztéseket a napokban küldé fel hozzám.

Az adakozásban esperességemnek ezen rövid ideje sem volt meddő s mondhatom, hogy ez alkalommal ott volt legközelebb a segély, hol legnagyobb volt a szükség. Ugyanis, kökösi tisz. Biró Áronné született Kilyéni Ágnes urasszonynak egy ajándékozási szerződését küldé február 10-én esperesi hivatalunkhoz jóváhagyás végett a sepsi-szentgyörgyi kir. közjegyző úr; ebből láttam, hogy nevezett urnó a kökösi ref. egyháznak több darab jó minőségű fekvő birtokot ajándékozott, halála után átadandólag. Azt hiszem, hogy addig is, míg illető lelkész afa ez ügyről részletes jelentését megtenné, a t. gyűlés közérületének adok kifejezést, midőn említett asszonyságnak az egyház iránti bárgóságot tanúsító nagy-lelkű adományáért elismerést és hálás köszönetet nyilvánítok.

Első sorban kell vala emlitenem nyéni egyházunk tagjainak amaz igazán tiszteletra és elismerésre méltó buzgóságát, hogy a templom-építkezésből keletkezett 4000 frt. adósságuk kifizetésére felajánlott központi törlesztő kölcsönt nem vették igénybe, hanem e 4000 frtig megrótták magukat s a helyett, hogy adóssággal terhelték volna az egyházat, a hivek áldozatkészségének élőtökéjét fordíták adósságuk törlesztésére, fényes tanubizonyosságul annak, hogy a vallás iránti buzgóság nem halt még ki a hivekből, kiknek egyetértő ragaszkodása isten ügye iránt, a legnagyobb akadályokat is jelentéktelen göröngyökké simítja el. Vajha, e sok szegénységgel, nyomorúsággal közdő hivek magasztos példája többi egyházunkban is követőkre találja!

Itt még a csaknem használhatatlanná vált papilak építése nélkülözhetetlen szükségesség; hiszem azonban, hogy a hivek buzgósága és a hivatott egyházm. és egyházker. hatóságok érdeklősége a szükségesen is segíteni fog.

A Mikó-kollegium részére elrendelt gyűjtések eredménye nagy részben még hivatali elődöm által az illetékes kollegiumi Elöljáróságnak átszolgáltattott; miután azonban tudom, hogy vannak lelkésztársaim közül, bár kevesen, olyanok, kik e nemű kötelezettségüknek nem tettek eleget, a közgyűlés figyelmét az e tekintetben való intézkedés eszközzésére felhívom és mivel már többen fölszólitottak, hogy mi az oka, hogy a sepsii egyházmegye adakozása e célra a «Székely Nemzet»-ben nem lett közzétéve, holott a kézdii egyházmegyéé közzététetett: a közgyűlést e tekintetben is intézkedése kérem föl.

Közalap-kezelő Józsa Sándor afiának 1891-ben bevett és kiadott pénzekekről való számadását február 26-án a közalapkezelő bizottság megvizsgálta és pontosan, lelkiismeretes hűséggel kezeltnek találván, a számadás terhe alól, elismeré. nyilvánítása mellett, fölmenté. Ez alkalommal az 1892. évi kiróvások is elláttattak. Örömmel jelenthetem ez ügyben, hogy egyházmegyénkben a közalap ügye, leszámítva ama körülményt, hogy négy egyház részéről a kiróvások nem érkeztek be, teljes jó rendben áll.

(Vége következik.)

Benedek Árpád,
s.-szentkirályi ref. pap.

Külföldi egyházi szemle.

Poroszországban mélyen sajnálják a híres iskolatörvény bukását. Sajnálják, főleg, kiknek ez aranzsuézi napokat ígért: az ultramontanok és az orthodoxok. Sokat foglalkoznak vele és nem bírják felfogni az ügy ismert eldőltnek lehetőségét. Tény, hogy nagyon sajátságos sorsa is volt e törvényjavaslatnak, olyan, minő csaknem páratlanul áll. Egy törvényjavaslat, melyet ritka kitartással védenek, elfogadására meg is van a biztosított többség, hogy mégis megbukik, hogy a kormány visszavonja, még mielőtt a döntés pillanata elérkeznék: oly jelenség, melynek mélyen fekvő okai kellene hogy legyenek. És e törvényjavaslatnál voltak is ilyenek.

Ritka látványosság volt az a szellemi inzurrekció, mely Németország lelkületében felforrt az iskola-törvény-javaslat ellenében. A mi név csak volt a birodalomban, a hány író és tudós, a hány egyetem csak őrzi a német szellem főlényének Vesztá-tüzét, az mind fegyvert fogott, megvédeni azt a multat, mely össze van forrva Németország dicsőségével. És a javaslat megbukott.

Igazuk van azonban azoknak is, kik a magukat liberálisoknak nevezők tombolásában nem vesznek részt. Igazuk van, mert nincs sok örülni való; nem csak az orthodoxok és ultramontanok vesztek.

Annyi még tény, hogy e javaslat elbukása magában nem nagy veszteség. Az sem, hogy a század hangoztatott szelleme győzedelmeskedett és neki rontottak a cégéresen bemutatott merev dogmatizmusnak és inkább azon irány után akartak indulni, mely a század csatai és az élet küzdelmei között úgy vélt biztosabb reményt tud adni; ez nem baj, ugy is felveszik, hogy a hit ma már nem cél, hogy a kritika annyira végigmarta ma már az örökigazságokat, hogy azokban nem hisz többé senki; de baj az, hogy e törvényjavaslatlalt célzott világnézet megbuktatásával és lehetetlenné tevésével ismét kevesebb azon gyógyító eszközök száma, melyek az emberiséget megtanítják a türesre, megtanítják a csendes várakozásra, az önfeláldozó önzéstelenségre; ujra erőtelenebb azon enyhítő balzsam hatása, mely a század veszedelmes nagy sebeit be tudná gyógyítani a melynek hiánya oda dobja az emberiséget azon tátongó örvénybe, mely századunk rettenő szülötte; baj az, hogy az a tapasztalat vonatja le velünk szüntelenül a maga konzekvenciáit, hogy ott állunk, hol az emberiség lába alól a régi alap ki van döntve a nélkül, hogy helyébe más emeltetett volna, hiszen, a kialakulóban levő hangoztatott világnézet nyomán ott hallgat mindig a kételkedésnek sötét angyala, támaszkodják bár az a század új philosophiájára, vagy a társadalmi tudományok ujonnan szervezendő igazságaira, a melyek azonban, míg a meglevő formákat megtartják, csak bilincsekkel rakják tele az emberiséget, hogy legyenek az erősek gyöngék és a gyöngék erősek.

A népiskolai törvényjavaslat elbukásával veszített erejéből és intenzivitásából a Goethe által felfogott két iránynak egymással küzdése s így a világtörténetnek az a koloritja, mely egyszersmind eszményibb zománca az életnek, magasztosabb része az emberiség poesisének. Ezt pedig mindig fájlalnunk kell, még ha nem is vagyunk orthodoxok, vagy ultramontanok.

Mecklenburgban már egy év óta van napirenden az inspiráció-kérdés feletti vita. Stahlberg egyháztanácsos védelmezi a szigorú, kritikai tekintetben semmit nem engedő verbalis inspirációt; leginkább a lipcsei theologust Schnedermannt támadja, mivel éles «magyarázatok» is váltott már, ennek «A zsidó háttérrel az új testamentumban» című könyvének több fejezete felett, de azon kívül nem kiméli a mecklenburgi theologusokat sem, kik Schnedermannt követik. A vitában részt vesznek Dickoff és a rostocki tanárok is, természetesen, mint Stahlberg álláspontjának ellenzői. Még egyelőre nem lehet tudni, hogy mi lesz a vita vége, mert Stahlberg ritka ügyességgel védelmezi magát. Nösgen megpróbálta kiegyenlíteni az egész dolgot, közbelépve a maga közvetítő irányával; irt egy könyvet «Néhány gondolat az inspiráció módjáról és terjedelméről», a melyben nem tanítja ugyan a verbalis inspirációt, de mégis azon tévtan mellett áll, hogy az irás a tárgyilagosságtól és hibáktól teljesen ment; de ez a könyv egyáltalában nem elégíti ki sem a sokkal messzebb menő Schnedermannt, sem a másik oldalon levőket.

A német theológiának egyik nevezetes alakja, Caspari, christiániai tanár haláláról kell pár szóval megemlékeznünk. Annyival is inkább, mert a kétségtelenül kiváló egyén velünk magyarokkal is rokonszenvezett és Björnsterne Björnsonnal a nagy Petőfi-imádók közé tartozott. Casparinak kiváló érdemei főleg a szimbolika művelésében voltak, de egyéb téren is sok maradandót alkotott. Különben, azon férfiakhoz tartozott, kiket Neanderrel, Philippivel, Stahllal együtt a zsidó faj adott a ker. világnak és igazságnak. Delitzsch-csel a legbensőbb barátságban állott, kinek a zsidó-misszióban nagyon sok impulzust is adott. Halála, mely mult hó 11-én következett be, nagy veszteség a tudományos világnak, de főleg a christiániai egyetemnek, melynek évtizedeken át kiváló díszje volt.

A bajor képviselőházban az ottani kultuszminiszter kijelentette egy ultramontán interpellációra, hogy a kormány nem tekinti a birodalomból kitiltott redemptoristák affilialtjainak a jezsuitákat s a birodalmi szövetséghez emlékiratot fog szerkesztetni a jezsuiták visszahívása céljából. Ugyancsak ő kijelentette egy másik interpellációra, hogy a würzburgi egyetem tanárainak szabad vizsgálódását nem akadályozhatja ugyan meg, de fel fog lépni ez ellen, a mennyiben tervszerűen isten-káromlásra vezet. Vajjon, meddig fog még kísérteni a sötétség szelleme s mikor lesz, hogy utolsó lobbanást vessen emésztő szikrája?

Svájcban, a berni kántonban meglehetősen felfordult világot élnek úgy a protestánsok, mint a katolikusok. Ugyanis, a katolikusok sehogys sem akarják magokat alávetni a svájci egyházi törvényeknek, erőszakkal megtartják az állami rendeletek által eltiltott fölös számú ünnepeket, panaszkodnak mindíg, hogy őket vallási gyakorlataikban háborgatják.

És mindíg a protestánsokat vádolják. Püspökük is, ki csak az államhatalomnak esküszik engedelmisséget, a törvények iránti tiszteletet igen gyakran felmondja. Ezek miatt aztán nagyon sok a baj s főleg a türelmetlenség. Ilyen körülmények közt maga az államhatalom is kezdi belátni, hogy a mit a katolikusoknak nyújtani akart, t. i. a demokratikus egyházszervezet, nekik maguknak sem kell. Nem is nekik való. Egyáltalában, el lehet mondani, hogy nem jó volt, azt az egyházi törvényt a katolikusoknak megadni. Az életnek belőlről kell pezsgésbe indulni és nem kívülről. Jó lett volna az, ha a svájci államhatalom annak idején úgy tett volna, mint a kereskedő, ki nem öli vállalatokba addig pénzét, míg a kereskedés törvényeivel alaposan meg nem ismerkedett.

Ugyancsak a berni kántonban foglalkoznak a negyvenhatodiki alkotmány revíziójával. Eddig ez nem sikerült, de most nagy a remény a megvalósításra. Csak itt is a kath. egyház áll az utban. Pedig rendkívül csekély, a miért a nagy zajt üti, csak az, t. i. hogy az u. n. ker. katolikusok recepciója forog szóban; ez nem tetszik neki, holott a tervezet szerint, a prot. egyház saját jogai feláldozásával, arra hajlandó, hogy a kath. egyházat fölemelje maga mellé. Hogy is van csak a példázat a királyról és szolgájáról. Az új revízió tervezetbe különben sok méltánytalan intézkedés is csúszott be. Ilyen például, mely az államvallások papjaitól megtagadja a választói jogosultságot. Ez pedig annál szembeesőbb, mert a kicsiny szektákat részesíti a kedvezményben és mert más kántonokban, például, a zürichiben is, úgy vannak a kántontanácsok szervezve, hogy papok is részt vehetnek bennök.

Berlinben pár nappal ez előtt tartá meg nagy gyűlését az evang. socialis kongresszus. A tárgyalások előre hirdett és felvetett kérdései, melyek forradalmi izüeknek jelentkeztek, elmaradtak, mert nem találtak szónokot, ki azok megvitatására vállalkozott volna, a helyettük napirendre felvett kérdések pedig a kongresszus jelentőségét a munkás gyűlések terére sodorták.

Rendkívül deprimáló jelenséget konstataáltak Spanyolországban a legközelebbi népszámláláskor a nép miveltségére vonatkozólag. Ugyanis, úgy találták, hogy a tizenhét milliónyi lakosságnak kétharmada, tehát több, mint tizenegymillió ember, nem tud sem írni, sem olvasni. A népoktatás nagyon el van hanyagolva, vannak vidékek, hol már évek óta nincs iskoláztatás. S a hol van, ott meg a tanítók majd éhen halnak, mert nem fizetnek nekik semmit úgy, hogy hátalékkövetelésük meghaladja a hatmillió forintot. Hát, bizony ez kétségbeesítő helyzet. De Spanyolországhoz illő. Konszekvenciái pedig nagyon is világosan beszélnek: az emberek a járás problémáját járással oldották meg és nem bonctani, vagy mekhanikai vitatkozásokkal; a spanyol bigotságnak és dekadenciának okát nem demonstrálja gyakorlatibb módon semmi, mint egy-egy ilyen jelenség.

TÁRCA.

Tavaszi hangulatok.

Papi kertem közepén van egy szép körtvefa. Tavaszszal virágozik, nyáron terem és a másik tavaszon megéri. Még van pincémbe 10—12 darab. Feleségem tartogatja

asszony vendégeinek. E körtvefa mellé borul, mint ősz nagyapa unokájára, egy öreg pónyik-almafa. Közel hozzájuk egy oltott beszercei szilvafa. Alattuk birsbe oltott nyári almák. Az ösvény szegélyén, itt ribizli, ott borszölő. Az egész ker-

Folytatás az 1/4. év mellékletén.

tet pedig körzik fiatal termőfák; most éppen levélben, virágban vannak.

Elődöm oltogatta. Áldom emlékét érette. Szegény, jó elődöm! Ültetett, oltott, hogy én vegyem hasznát. S ha jön a tavasz, rügyeznek a fák: úgy tetszik, lelkétől ujulnak meg. Személyesen soha sem ismertem, de lelkét látom most is. Pap volt. Híveim most is siratják. Szolga volt. Dolgozott másokért. Apa volt. Szerette gyermekeit. Jó volt. Sovárgott a lelkiek után. Derék volt. Nem futott az anyagiakért. Oh, ha ismerhettem volna!

Kimentem sirjához és felhantoltam. Az iskolás leányok virágmagot hoztak és bevetették. Pár vadrózsató van sirja körül. Özvegye ültette. Ezt nem oltom be, vadrózsa talál sirjára. Tövis vérezte, míg élt, mire való volna, kényeztetni a sirban.

Oh, beh szép a pap a templomban. Vállán palást, ajkán ige, szemében fény, mely a szív kohójából süt, kezében a könyvek-könyve. Életről beszél az élőknek; halhatatlanságról a halandóknak, az Ember Fiáról isten gyermekeinek.

De, szép a pap a gyümölcsös kertben is. Isten lelkétől éled a természet és ő meglesi, látja, ismeri isten munkáit. Tapogatja a nagy természet érlüktetését rózsatóin, jázmin-bokrain, oltoványain. A kis méhek szorgalomra tanítják, az ígérkező és az elvett áldás háládatosságra.

Majd a mező puha szőnyegén, rengő-ringó vetéseken legelteti szeméit. Harmatos, füves ösvényen vezetni útja, a virágos patak mellett. Kakukvirág, kakasmandikó, nefelejts mosolyog eléje. Szeme láttára a pacsirta, mely rég megérkezett téli országából, fészkből egy földgöngyire szökve, vidám énekkel ad hálát istennek a felkelő napért. Majd, sebes repüléssel a magasba emelkedik s az énekröppentyű éppen feje fölött sült el. Majd, folyton tartó énekszóval leereszkedik fészken ülő párjához. A fészket egy kis gödörbe rakták, melyet a földmives fiacskájának a lába nyomott volt az őszön, mikor a libákat a vetésből kitérítette.

A vasúton túl, a hol éppen a tiszteletes buzája leng a hűvös reggelen, egy fogoly pár lakik szalmaszálból csinált fészkekben s a fészekhagyó fiókák ugyancsak futkároznak anyjuk után a vetés között. Kissé félnek ugyan róka-komától, a menyétől, ölyv, bagoly, szarka s más ragadozó állatoktól, de hát velük van édes anyjuk, majd megvédi őket, hiszen, milyen erős! Apjuk, a fogolykakas, még a tiszteletessel is szembeszáll, ha rossz szándékot sejt. Ő még erősebb!

Megjárja még a szőlőhegyet, leül a mesgyére, odamegy a vincellér kis fia, verset mond neki és imádságot. A vincellér maga tréfás ember, tudja utánozni hangjával a rigót, vércsét és kakukkot. Ez kap egy pipa dohányt. Megnézi, jól állanak-e a karók, mutatkozik-e termés, lesz-e a nagy diófán, stb?

Hazajövet elgondolja tavaszi predikációját s mire végig elemelte, éppen tornácaig ért. Ott várja felesége, ölében az aranyos kicsi Juliska-val. Megcsókolja mind a kettőt, de a bubust még is többször. Ölébe kapja, ölében tartja, ölelve ringatja. S aztán? «Este van, este van.»

Ime, a falusi pap életéből egy tavaszi nap.

Különfélék.

— **A napokban Kolozsvártt volt** az erdélyrészi hadkerület tábori ev. reform. lelkésze, **Karácson Ferenc,**

kinék lakása különben N.-Szeben. Most éppen az illető helyőrségeket látogatja; beszédeket tart, és urvacsorát oszt mindenütt. Ez mind igen jól és helyesen van. De, az már nincs helyesen, sőt egészen roszul van, és megbotránkoztató, hogy az összes közös hadseregben nincs több 4. olvasd, négy ev. ref. tábori lelkésznél. Hát, már most képzelje el akárki, hogy az a sok-sok ezer kálvinista katona minő vallásos gondozásban részesül? Ott még csak megy, a hol felekezettünknek egyháza, rendes lelkésze van: de hát a hol nincs, mint Ausztria nagy részében, Galiciában, Boszniában, sat. És ha ehhez hozzávesszük, hogy román. kath. lelkész van legalább 140, csak még inkább elbúsulunk e nyomoruságosan szomorú helyzeten; és még inkább sürgetjük illetékes egyházi hatóságainkat, fel egészen az egyetemes zsinatig, hogy e megálázó, és vallásos tekintetben káros állapoton minél hamarabb, és minél alaposabban segíteni igyekezzenek.

— **Az ág. ev. testvéregyház** sok lelkesedéssel és nagy buzgalommal végzi zsinati tárgyalásait. Most az alkotmánytervezet forog a szőnyegen, körülbelül olyan formán, mint a milyen a mienk volt a debreceni zsinaton. Akadnak, fájdalom, hangok, melyek a rombolás és tagadás szellemének szolgálatában állanak, de egészben véve, a méltóságnak, a hazafiúi odaadásnak és az egyház szent ügye munkálásának nemes példái oly pregnáns kifejezéssel dominálnak a zsinaton, minő az ág. ev. egyház egyetemében eddig csaknem szokatlan volt. Meg akarják mutatni, hogy ők az élő hit munkálásában s az egészséges közszellem teremtésében keresik és találják meg a valódi célt. Csak bátran előre. Hol a Prónayhoz hasonló szelleme munkál, ott megvalósulnak a jóknak álmái s új élet kél tavaszi fuvalommal. A részletes tárgyalásokba is bele kezdett már a zsinat, hol alapelvül mondotta ki a presbiteri szervezetet, ujonnan szabályozta az egyházi testület működési körét s ezeknek egymáshoz való viszonyát. Most még mind csak az ezzel összefüggő kérdésekkel foglalkozik. A tárgyalások valószínűleg e hó végéig tartanak el.

— **«Az én imáim.** Imák és elmélkedések.» E cím alatt jelent meg Budapesten Kókai Lajosnál egy csinosan kiállított kötet «protestáns gyermekek, serdülő leányok, és ifjú hölgyek számára.» Irta B. Barkócy-Dömök Antónia, felsőbb leányiskolai igazgatónő. Ára, füzve 1 frt. vászonkötésbe 1 frt. 50 kr. Fekete bőrbe 2 frt. Chagrin-kötés 2 frt. 60 kr. Mindig aggodalommal és belső szorongatottsággal vesszük kezünkbe ez újkéletű imakönyveket. Okunk rá az, hogy ez egyike a legnehezebb dolgoknak, mert az íróban ha hiányzik a közvetlenség, a vallásos mély érzés akkor feltétlenül elvesztegettük az elolvasásra szánt időt Másfelől, a mai kor sokkal felületesebb és anyagiabban gondolkodik, hogysem elegendő táplálékot adhatna ez irodalmi faj gyarapítására. Ám, keresztül olvastuk ez imakönyvet, bizva a női kedély vallásos hitében. És leszámítva, hogy tán az alkalmak túlon-túl vannak kikeresve, és hogy tán néhol az egyszerűség nincs tiszteletben tartva; de minden esetre egészen használható, és tekintve irodalmi nyelvezetét: ajánljuk olvasóink figyelmébe.

— **Dr. Bartók György,** szászvárosi ujonnan választott 2-ik pap, május 1-én tartotta meg beköszöntőjét, míg Nagy-Enyedről május 8-án búcsuzott ki. Mindkét helyen alkalmi beszédet tartott, de míg ott az öröm, itt a bánat könnyei eredtek meg az ötlet szeretők szeméből; ott lelkesedéssel fogadva, itt fájlalva a távozó lelkipásztor. Akadni fog ember, a ki helyét betöltse és az enyediék fájdalmát elvegye; addig is, ideiglenesen, Berde Sándor, theol. tanár, fogja helyettesíteni.

— **Egy kis füzet akadt a kezünkbe,** melynek címe ez: Jelentés a h.-m.-vásárhelyi ref. egyház Jólét-Egyesület 1891. évi működéséről és állapotáról. Az egyesület, mely a ref. egyház pártfogása és felügyelete alatt áll, a jelentésből kitetszőleg, már négy év óta működik és működési tevékenységét a ruházat-nélküliek és árvák fölsegelésében fejti ki. Az 1891-ik évben gyűjtésekből tőkésített 200 frt. árvák segélyezésére kiadott 145 frtot, szegény tanulók ruhá-

zatára, s tanszerekre 130 forintot. Alaptőkéje 1891. végén 2224 frt. Igen üdvös és nemes törekvésnek tekintjük mi azt, midőn az egyház a saját szegényeinek és árváinak gondját maga veszi fel, s maga öleli anyai keblére. Minden egyháznak vannak szegényei és árvái, melyek a keresztyéni szerezetre támaszkodnak; s vajha, minden egyház felfogná magas hivatását és hasonló módon sietne enyhíteni a szenvedők nyomorát!

— Nyilvános számadás és hálás köszönet. A magyarokereki ev. ref. templom tornyának építésére ujabban adakoztak: tek. Királyi József úr 50 kr. tek. Makfalvi Ferenc úr 50 kr. tek. Kolca János úr 1 frt. tek. Vass Ferenc úr 1 frt. tek. Hegyely Endre úr 1 frt. Kalotaszegi takarékpénztár 3 frt. tek. Fraenkel Simon és fia 40 szál $\frac{1}{4}$ -es deszkát 20 frt. értékben, tek. Kántor József, körjegyző úr 2 frt. tek. Steigenberger Armin úr 4 frt. tek. Nemes Károly erdősz úr 1 frt. N. N. 50 kr. tek. Nagy Miklós úr 50 kr. Tamás András, magyarokereki ref. énekvezér 60 frt. tek. Barabás Miklós, mérnök úr 1 frt. Lusztig Elek úr 1 frt. Ezen adományok összege: 97 frt. Az előbbi adományokkal együtt: 257 frt. 94 kr. A szíves adakozók becses adományaikért fogadják egyházam nevében leghálásabb köszönetemet. Magyarokereken 1892. május 1-én. Barabás Árpád, ref. pap.

— Nyilvános számadás és köszönet. Az oláh-újfalusi ev. ref. egyház tornyára az országgyűlési képviselők közül adakoztak: br. Bánffy Dezső 10 frt. Tibád Antal 2 frt. Mikszáth Kálmán 5 frt. Rónay János 1 frt. Széll Ákos 1 frt. br. Kemény Endre 1 frt. Tisza István 5 frt. Hoitsy Pál 2 frt. Molnár Antal 1 frt. Dániel Gábor 1 frt. br. Kemény János 1 frt. gróf Bethlen Gábor 5 frt. Bánó József 2 frt. Pázmándy Dénes 1 frt. Kolozsváry 1 frt. Komjáthy Béla 1 frt. Légrády Károly 5 frt. Mikó Árpád 1 frt. Münnich Aurél 1 frt. Jósipovich 1 frt. Csávolszky 5 frt. László Mihály 2 frt. Matuska Péter 2 frt. Nedecky 2 frt. Janicsáry 1 frt. Mohay 1 frt. Urányi 1 frt. Láng Lajos 1 frt. Krajcsik 1 frt. Bartók Lajos 1 frt. Meszlényi Lajos 1 frt. Ürményi 1 frt. gr. Apponyi Albert 5 frt. Kis Albert 1 frt. Szentiványi Árpád 1 frt. Ivánka Oszkó 1 frt. Gullner 1 frt. Bolgár 1 frt. Nagy István 1 frt. Thaly Kálmán 1 frt. Ilyés Bálint 1 frt. Vadnai Károly 1 frt. Egyeszy 1 frt. gr. Károlyi Gábor 1 frt. Györffy Gyula 1 frt. Latinovits Ernő 1 frt. Márkovits Kálmán 3 frt. Besenyei Ferenc 1 frt. Pulszky 3 frt. Wahrmann 3 frt. Futtaky 2 frt. Lukács László 3 frt. Görgei 1 frt. Rákovszky 2 frt. Beöthy Algernon 1 frt. dr. Serbán 3 frt. Bolitska 1 frt. és X. Y. 5 frt. Összesen 115 frt. Fogadják a nemes adakozók magam és szegény egyházam nevében leghálásabb köszönetemet. Oláh-Ujfalú, 1892. április hó 25-én. Pál Károly, ref. körlelkész.

HIVATALOS RÉSZ.

680—1892

KÖRLEVÉL.

Mindenik nagytiszt. Esperesnek és mindenik püspöki vizsgálat alatt álló egyh. tiszt. Lelkészének.

A magyar kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr, folyó évi február 13-ról kelt 197. sz. leiratában, előre bocsátva azt, hogy az ipari munkának vasárnapi szüneteléséről szóló 1891. XIII. t. c. alkotásánál a törvényhozásnak szándéka, nem csak a heti fáradtságos munka után annyira szükséges pihenő nap biztosítására és ily módon a munkások testi épiségének, egészségének és erejének megóvására, hanem főleg arra is volt irányozva, hogy az ipari munkásoknak szellemi kiképzésére és erkölcsi fejlesztésére is mód és alkalom nyújtassék: fölhívta hatóságunkat, hogy gondoskodjunk arról, hogy a törvény által pihenőül rendelt időt az iparosok és munkások azon nagy és nemes célok érdekében is fölhasználják, melyeknek szolgálata az egyház hivatását képezi.

Ehhez képest tehát, fölhívjuk a nagytiszt. és tiszt. címet, szíveskedjék saját hatáskörében és a rendelkezésére álló tényezők teljes fölhasználásával, oly intézkedéseket, pl. délutáni vallásos felolvasásokat, stb. életbe léptetni, a melyek a munkásoknak vallás-erkölcsi nevelését, jobb érzelmeik kifejlését s általában lehető mívelődésüket előmozdítani, hivatva lennének.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1892. ápr. 30-án tartott üléséből.

Márkus Fános,
titkár.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

1086—1892.

KÖRLEVÉL.

Valameenyi erd. ev. ref. kollegium m. t. t. Elöljáróságának

Tudomásvétel s nyilvántartás végett tudatjuk, hogy a közoktatásügyi m. kir. miniszterium f. é. 14,076. sz. rendeletével a szentesi községi főgimnáziumnak, mint nyolc osztályú középiskolának, a nyilvánossági jogot és érettségi vizsgálat tarthatásának jogát az 1891/4. három tanévre, megadta.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1892. május 6-án tartott üléséből.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

1064—1892.

KÖRLEVÉL,

valameenyi erd. ev. ref. kollegium m. t. t. Elöljáróságának.

Tudomás és nyilvántartás végett tudatjuk, hogy a közoktatásügyi m. kir. miniszter úr f. é. 9258, 8826 és 13,944.

sz. a. kelt rendeleteivel a) Golodsey Gyula eperjesi kir. kath. főgimnáziumi tanulót (szül. Kassán, 1875. április 4-én, rom. kath. vallású) többszöri lopás-, b) Ilyés Szavin, kolozsvári rom. kath. főgimnáziumi tanulót (szül. Nagy Pestényben, Hunyadmegye, 1875. márc. 25. gör. kath. vallású) iskolai bizonyítvány hamisítás miatt és c) Kühn Józsefet (szül. Budapesten, 1876. február 21-én, rom. kath. vallású), ki hamis bizonyítvánnyal egy budapesti intézetbe való felvételt kísérlette meg, az ország összes középiskolaiból kizárta.

Felhívjuk a m. t. t. Elöljáróságokat, hogy ha legutóbb nevezett Kühn József esetleg fölvetelre jelentkeznek, azt hatóságunkhoz, a vallás és közoktatási miniszter ural leendő közlés céljából, bejelenteni szíveskedjenek.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1892. április 25.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

511—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, az udvarhelyi egyházmegyébe kebelezett hévízi egyházközség IV. o. papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: lakás és gazdasági épületeken kívül, egyházzhatósági becslés szerint, 444 frt. 70 kr. melyből 208 frt. 88 kr. készpénz. A megválasztandó köteles, egy évi javadalma felének 75%-át s azután az évi járulékokat a gyámintézet javára fizetni.

Pályázati határnap május 31. Folyamodványok ntiszt. Menyhárt András, esperes aához küldendők Kecsetbe, u. p. Székely-Udvarhely.

Kolozsvártt, 1892. május 9.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

493—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a n-szebeni egyházmegyébe kebelezett magyar-péterfalvi egyházközség IV-ed osztályu papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalma: tisztességes új lakáson és terjedelmes kerten kívül, 400 frt. egyházzhatósági becslés szerint.

A megválasztandó köteles első évi fizetését az özvegy papnéval megosztani.

Pályázati határidő május 31. Folyamodványok nt. Kelecsényi Károly, esperes aához intézendők, Alamorra, u. p. Ladámos.

Kolozsvártt, 1892. május 10.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Mai számunkhoz egy negyed iv melléklet van csatolva.

Nyomatott Ajtai K. Albert könyvnyomdájában Kolozsvárt.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXII. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1892. Május 19.

20. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

543—1892.

KÖRLEVÉL.

Az egyházkerület összes lelkipásztoraihoz.

A magyar nemzet, történetének évlapjaira, bizonytal, örökké fénylő betűkkel fogja föl-
jegyezni a jövő hó nyolcadik napját. Mert akkor lesz huszonötödik évfordulója annak a dicső napnak,
midőn oly sok viszály után kibékült a trón és a nemzet s a visszaállított alkotmány diadalünnepén
I-ső Ferenc József, ő császári és apostoli királyi Felségének, dicsőségesen Uralkodó Királyunknak,
s Felséges Hitvesének, Erzsébet Király-asszonyunknak fölment halántékait az első magyar király
tündöklő koronája először érinté.

Azóta az egymást föl váltó napok és esztendőik új meg új bizonyosságait szolgáltatatták annak,
hogy a Haza alkotmányának, a Magyar Nemzet annyi könny- és vérhullása árán szerzett jogainak,
a különböző Egyházak hitének s szabadságainak legbölcsebb s leghatalmasabb Védőmezejője, leg-
hívebb Őre *a legelső magyar ember, a Koronás Király,* ki szent trónja magaslatáról, mélységes
Atyai szeretettel tekint alá hű népeinek millióira, részt vesz azoknak örömeiben, bánatában, védve
az erőtlent, segítve a szűkölködőt, Felséges Király-asszonyunkkal, a Haza s Nemzet áhitattal szeretett
Anyjával együtt.

Hadd zendüljön hát ama napon, a magyar állam-eszme győzedelmének, a magyar nemzet
új életre ébredésének, egy dicső kor hajnalának emlékünnepe, — hadd zendüljön a hála és öröm
hangja Kárpátoktól Adriáig, s a felséges Trón iránti hűségben egygyé forrott szivek mélyéből szálljon
föl a magasba a dicsének, s hangozzék az ajkakra az örömteli üdvkiáltás *Éljen a Királyi Pár!*
Éljen a Haza!

A magyar nemzet nagy ünnepében, a résztvevők sorából, avagy hiányozhatnék-e a magyar
reformált Egyház, a mi erdélyi magyar Sionunk? A többi egyházak fölött elsőséggel nem hivalko-
dunk, de azt dicsekvés nélkül mondhatjuk el, hogy a magyar állam-eszme s a mi attól elválhatlan,
a magyar királyi Trón s a felséges uralkodó Ház iránti odaadó hódolatnak s minden áldozatra
kész hűségnek egyik megvíthatatlan védbástyája volt kezdettől fogva. A magyar Haza, a magyar
Nemzet közelgő hála- és örömnépe azért a **mi** ünnepünk is s részt venni abban honszerelmünk
egész telyességével legédesebb örömünk, legkedvesebb kötelességünk.

Fölvonom ennél fogva egyházkerületünk összes lelkipásztorait, hogy előre közhírré téve Pün-
köst első vasárnapján a szószékből, a jelzett napon tartsanak ünnepélyes isten-tiszteletet, a kisebb
gyülekezetekben hála-imákban, a nagyobbakban alkalmi egyházi beszédekben is föltüntetve a nemzeti
ünnep nagy jelentőségét és intve a gondjaikra bizott népet arra, hogy valamint a múltban, úgy a
jövőben is magyar reformált Anyaszentegyházunknak az úr Jézus Krisztusban vetett élő hit örök
kincsein kívül legdrágább öröksége s legerősebb fundamentoma a magyar királyi Felséges Trón,
a magyar Haza s annak alkotmánya iránti törhetetlen hűség.

Kelt Kolozsvártt, 1892. május hava 15-kén.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Ellenvélemény.

Gyakran olvasható egy-egy újabb prédikáció-gyűjtemény megjelenésekor, hogy e nemü egyházi irodalmi téren máris túltengés mutatkozik. Az ilyen megjegyzés kevés biztatást foglal magában íróra és kiadóra nézve, s alig nyomtatná ki beszédeit valaki, ha ezt a szívére venné.

Én megvallom, az ilyen felfogást nem tartom elég indokoltnak. Mert, ha a prédikáció valóban az, a minek lennie kell egy darab szentírás, akkor a prédikáció-irodalom soha sem termel sokat; ez esetben mindenik prédikációs könyv egy-egy tanulmány arról a könyvről, a mely leginkább megérdemli a tanulmányozást. Akadna-e valaki, a ki sokallaná, ha Petőfi, vagy Arany költészete fölött egész tágas irodalom fejlenék ki, a melyben minden költeményüket, gondolataikat, szavaikat külön értekezések fejtegetnék. Sőt, éppen ez óhajtásunk tárgya, a mi valamikor bekövetkezik. Így áll a dolog a szentírással is.

Tehát, csak irjatok, csak tegyétek nyilvánossá, de gondoljátok meg, mit irtok és mivel állatok elé!

Különben, ha egy-egy prédikációs könyv fogyatékos is, hibának kinyomattatását még akkor sem tartom, mert úgy is mindig jobban kiérdemli a nyomdafestéket, mint százezer más dolog, a melynél a betűk, a szellem katonái, pirulni látszanak. Hiszen, a leggyarlóbb prédikációban is több a lelki haszon, mint a nyomtatógép olynemű szülötteiben, a melyek a világ érdeklődését a kétfejű borjúra s a háromlábú csirkére hívják fel.

Igaz, hogy kevés egyházi beszédes gyűjtemény emeli irodalmunkat, de hát e tekintetben nem így vagyunk-e az irodalom minden más ágával? Elég, ha egy nyálábból egy örökbecsű marad.

Én tehát helyeselni tudom, valahányszor egy-egy atyánkfia földi érdekein azt a merényletet követi el, hogy prédikációkat nyomattat ki. Megjegyzem azonban, hogy ezt nem mindenkre nézve tartom merényletnek, mert vannak kiváló embe-
reink, szeretnék neveket írni ki, a kikre sovárgó tekintettel néz a magyar protestáns igehirdető, éhezve-szomjazva amaz elrejtett kincseket, a melyekkel sok szegénylelket lehetne meggazdagítani. Mert hát csakugyan oly túltermelő volna a bibliai szószék irodalma, hogy minden újszülöttet a tizenkét gyermekes apa megdöbbenésével fogadhatunk? Korántsem. Tegyük csak párvonalba a múlttal. A magyar irodalom múltjában van egy korunk, melyet protestáns korszak névvel tiszteltek meg.

Mert a magyar szellemi termékek túlnyomó része a protestáns egyházi élet körébe vágó volt. Akárhány fokos könyv nem egyéb volt, mint egy borzasztó hosszú «hörcsökös» prédikáció, melyben ama nagyhirű nemes és nemzetes prédikátor uram, minden tiszteletreméltó elődünk minden ékesenszólásának és dühös találmányainak vastag folyamatját kiöntötte», természetesen, az ellenkező vallásuak ellen.

De hát, szégyenünkre válnék-e, hogy egy kör irodalma hazánkban a reformáció szent eszméi által fogantaték, reformátoroktól, prédikátoroktól születék, protestáns névvel nevezteték, s mint ilyen szenved tudós profeszszorok bonckésének és maturánsok bicsakló elméjének aiatta

Ez a mi dicsőségünk, s ehez a dicső múlt-hoz képest mi nagyon szegényesen állunk.

Tehát, csak irjatok, nyomtassatok, de ezek után is gondoljátok meg, mit irtok és mivel állatok elé.

Aztán még egy idevágó, de igen sajátos felfogásom is mondatja ezt velem. Azt tartom ugyanis, hogy a mi papjaink csak mondogassák bátran a mások prédikációit. Nem jár az kárral se rájuk, sem a gyülekezetre. És ha valaki azt mondja, hogy pl. Hollandiában ez a legvastagabb plágium és én eljátszani akarom a pávatollakkal ékeskedő szajkó szomorú esetét, ezek eléggé visszariasztó mondások ugyan, s már szinte borsózik a hátam a gyász előérzetében, de ha meggondolom, hogy a prédikáció egy darab szentírás, egy tanulmány arról a könyvről (vagy annak legkisebb részéről), a melyet tanulmányozni leginkább érdemes akkor én ennek fejében képesnek érzem magam elviselni a pávák vagdalásait is; a plágium vádjától pedig egyáltalában nem tudok nagyon megijedni; elhordozhatom, ha nem is vagyok akadémikus.

Ugyanis, elvem, hogy a prédikáció inkább legyen a másé, egy hittől áthatott bibliikus léleké, de jó; mint a Tamásé, de rossz. Főddolog a kathedrán a lelki építés, s vajjon ez attól függ-e, hogy beszédjét ki írta legyen? Válassz egy magasan járó, jó prédikációt, tégedet is szárnyaira emel, s általa sikerül hallgatóidat is az ég felé vonzani. Hiszen, minden ember csupán azért, mert pap, jeles tollforgató nem lehet, se nálunk, se másutt, és ha Hollandiában minden pap a magáét mondja, akkor ott a templomban sok üresfejű szalmát csépelhetnek. Nem csoda, ha a régi időben, általános szokásban volt külföldön a tem-

plomi alvás; az asszonyok széles karimájú kalapjaik alatt kedélyesen szunyókáltak. A magdeburgi községi templom számadásában ez áll: «egy iskolás fiúnak, ki a nyáron a templomi alvókat felköltögette, egy pár cipőre 12 garas.» Voltak ily célu alapítványok, és szokásban volt a kétágu villa, melylyel az alvót nyakánál fogva fölrázták. Már a protestáns pap nem arra való, hogy dajkameséssel csendesesen altassa hiveit, legyen ő a szűnyadó lelkek ostorozója; hogy pedig ki fonta azt az ostort, mellékes, csak legyen az Irás szálaiból fonva. Az első keresztyének episzkopuszai is a másét, a Pál leveleit, az apostolok prédikációit olvasgatták a gyülekezet előtt. A másét hirdetik az iskolában, mely a kicsinyek temploma, miért ne volna ez megengedhető a templomban, a mely a nagyok iskolája. Nem csak megengedhető, de szükséges és helyes. Egy rendes lelkésznek annyit kell prédikálni, hogy elegendő jó prédikációt kidolgoznia, fizikai képtelenség. Elég ismeretes, de talál a helyzethez az a nagy igazság, a melyet egy angol pap mondott erre a kérdésre: «Mennyi idő alatt ír meg egy pap egy prédikációt?» «Ha, felelt a pap, kitűnő talantom, két hét alatt megír egyet, ha közönséges tehetség, minden héten megír egyet, és ha számár, hetenként hatot.» Szóval, egy prédikáció hosszas munka eredménye; nem pusztán egy közvetlenül megnyilatkozó szónoklat, hanem tanulmány-jellegű. Mihelyt ilyennek tekintjük, a személykérdés azonnal háttérbe vonul. A jó prédikációnak olyannak kell lenni, hogy eltekintve a szónoktól, a ki mondta, a gyülekezettől, a mely számára iratott, időtől és alkalomtól, melyekre készült, mindezekről külön választva, önmagában is ékes és értékes maradjon. Akkor veheti ajkaira más is, más gyülekezetben is. Egy hitéletben erős népnél a közönséges elmék által írott, saját beszéd fogyatékeit fedezi a nép és szónok hite, de mi nekünk, tekintve népünk Tamás-i hajlandóságait, nagyobb készületre, fényesebb fegyverzetre van szükségünk, hogy valamire mehessünk.

Irjon minden pap esztendőnkint néhány jó prédikációt, többet nem, a többet kérje kölcsön nagy elméktől, erős hitü lelkektől, azokat fogadja szívébe-lelkébe, s úgy tálalja fel lelki eledelül. Ilyen eljárással nem csak népét, önmagát is táplálni fogja. Attól egy protestáns papot nem féltetünk, hogy géppé, pusztá recitátorrá süllyedjen; sőt, ismerve papjaink szónoki áradásokra való hajlamait, inkább tarthatnak a másik szélsőségtől, hogy a kölcsönkért prédikációt alakjából igen kiforgatja.

Irjatok hát, ó Izrael fiai, a kiknek adatott irnia, mert jó, mert jeles dolog, hogy ha ti tesztek szózatot egész országszerte. Hadd beszéljen vasárnaponkint húsz-harminc templomban egy-egy, jelesünk, egy-egy dicsekvésünk tárgya, hogy a legelrejtettebb egyház igénytelen templomába térve is, elmondhassák, ma Dobost, ma Tompát, ma Szász Károlyt hallottam.

Szerettem volna még felszámlálni itt egész sorát a magyar prédikátoroknak, a kik élnek és dolgoznak, de a kik munkáikat rejtegetik, elássák, csak itt-ott csillan meg irodalmunkban egy-egy tőlük került illatos virág, sejtetve, hogy minő színpompa és illatár lehet azon a mezőn, a honnan kerültek.

És itt eszembe jutnak a külföld protestántizmusának nagyjai, a Talmageok, Spurgeonok, Vinetek, Bersierek; «egész hetevénye a nagy prédikátoroknak», a kiknek legtöbbször csak elvétve szólalt meg valami magyarul; de az is mekkora haszonnal!

Oh, ha valaki ezeket lefordítaná; ajándékol papságunknak adná!

Hát csak irjatok, fordítsatok, kinek mint adak az istenek, de ezek után jól meggondoljátok, mit irtok és mivel állatok elé. (Kiadtuk e cikket. Írójának intencióját becsületesnek tartjuk; de eredményében határozottan károsnak és rosznak. Reméljük, hogy sokan fognak ellene szólani. Magunknak fentartjuk a jogot, hogy cáfoljunk és kimutassuk a helyi viszonyokhoz mért szégyenletes oldalát. Szerk.)

Egy tanító, tanítónőnek készülő leányához.

(Fölvastatott a Mária Dorottya-Egylet erdélyrészi körének javára, Kolozsvárt, 1892. április 30-án.)

(Folytatás.)

A tanító, kedves Irénem, s ez alatt, ne feledd, mindig a nevelőt is kell értenünk, legkivált a népiskolai tanítóra nézve, a ki már hat éves kis gyermekeket van hivatva gondjai, örökös szeretete és céltevő értelemmel folytatandó nevelő-tanítása alá venni, a tanító, mondom, bizonyos értelemben úgy tekinthető és köteles magát úgy tekinteni, mint a ki maga választotta élet-pályáján papi és orvosi teendőket is vállalt magára, mert igazi, egész nevelő-tanító csak úgy lehet, ha vallásos rajongással csüng elhivatásán, ha növendéke lelkét úgy formálja, hogy mindig az ég felé tekintsen s érezze magában tehetetlen voltát és ha nevelő-tanítói szép föladatát úgy tölti be, hogy a gyermek testét, egészségét éppen úgy gondozza, ápolja, mint szívének, értelmének, akaratának istentől nyert gazdag tehetségeit, egész ember-voltát.

Szántsándékkal részleteztem tehát, édes Irénem, az orvos előkészületének föltételeit, az imént, mert az a föl-

adat, hogy az egészséges és beteg embert alaposan, kívülről-belőlről, ismerje, éppen úgy illeti az orvost, mint a tanítót, s miután tudjuk, hogy nincs a világon sem két falevél, sem két ember, egymással minden tekintetben egyenlő: a nevelő-tanító is csak úgy hosszas, részletes, összehasonlító és céltudatos előkészületre szorul és van lelkismerete által választott élet-pályájára nézve utalva, mint az orvos.

És valamint ennek tudnia kell, hogy célját: az emberek életének megmentését, vagy legalább meghosszabbítását csak is oly alapos előismeretek segítségével lehet elérnie, a melyek őt egészen felülemelik pátiensén és ezeknek segítségével is, csak akkor fog kitűzött céljához eljutni, ha e fölülemelkedését nyugodt, higgadt, hidegvérű belátással fogja céltudatosan érvényesíteni: a nevelő-tanító sem fog magasztos elhivatásában máskint sikerhez jutni, mint hogy ha tudja és ismeri feladatát, mely a gyermek minden természeti, testi-lelki erőinek, tehetségeinek egészséges fejlődésnek indítása, jobban mondva segítése; ha tudja és ismeri azokat a módokat és eszközöket, a melyek az egészséges fejlődést lehetővé teszik és lehetőleg segítik; ha tudja, és ismeri azokat a fokozatokat és azt a rendet, a melyeknek és a melynek útján az egészséges fejlődés indul, és előbbre halad; ha tudja és ismeri az éppen gondjaira bízott növendékek egyéni sajátosságait, hogy mindenikkel éppen e különös sajátóságok szerint bánják, s ha tud maga fölött és ezen az úton növendékei, a helyzet, a körülmények fölött oly tökéletesen uralkodni, hogy mindig, minden pillanatban a nevelő-oktatás minden egyes fogásában és éppen végzendő munkájában a leginkább célra vezető eljárást bírja alkalmazni, az éppen végzendő rész-munkát teljesíteni, és pedig azzal a szellemi fölnyúlással, mely a kitűzött fő-célra függesztett tekintettel az időszerűen alkalmazott eszközökkel mind-mind azt a végcél munkálja, hozzá lépésről-lépésre közelebb, azaz: minden egyes növendékét, a hozzá illő mód szerint, segíti a maga természetes és célszerű fejlődéséhez.

Ebben a jó hosszú mondatban, kedves leányom, melyet azonban szépen leppengve kell olvasni, minden egyes tételét külön meghányva-vetve, fontolva, voltaképpen benne foglaltatik az egész tanítóság tudománya. De, még nekem, egyetemi katedréről érett ifjakat oktató tanítónak sem szabad megelégednem az igazságok egyszerű odaállításával; annyival kevésbé neked, a ki egészen kis és fejletlen lelkű, testű gyermeknek vagy hivatva értelmökhöz alkalmazott, tehát: minél könnyebben és már általuk is érthető módon, az általuk már ismert és értett dolgokon kezdve, s csak kis lépésekben haladva a még ismeretlen és meg nem értett dolgokra, mindig ily jól részletezett, különböző oldalakról is bemutatott és föl-tüntetett rész-kérdések segítségével nyitni, világosítani elméjüket, segítve őket, hogy lassankint maguktól is kezdjenek látni, nézni, vizsgálni, megfigyelni, fölfogni, megismerni és pedig párhuzamosan ezzel: mindig határozottan, tisztán, és értelmesen el is beszélgetve velök, a ki nem maradó tévedéseket azonnal velök igazgattatva ki, a mit látnak, a mit fölfognak és megismernek, majd pedig emlékezéskből, a mit láttak, fölfogtak és megismertek.

Az oktatásban alaposan és részletesen megtanít téged az elméletben és a gyakorló iskola a praxisban, hogy mily dolgokon, kérdéseken, verseken, mennyiségeken, el-

beszéléseken, történeteken, dalokon, játékokon, természeti jelenségeken kell kezdeni és folytatni ezt a nevelő-oktatást, de azt, hogy milyen módon kell különböző természetű és fölfogású növendékekkel személy szerint bánnod, hogy valamennyivel egyetlen lépést se tégy tovább addig, a míg az előző lépéssel egészen tisztában nincsenek, mind jelenlétedben, mind az emlékezés alapján: csak is magad találhatod ki bizony sok tévedés, kísérlet és okulás útján is, mert éppen ez az egyik jellemzően emberi vonás, hogy mi tévedéseinken okulva, ki is igazgathatjuk azokat, míg az állatok tévedéseiket meg nem javíthatják, a moly-pillangó szárnya és élete elvesztéseig röptül vissza a rá nézve halálos gyertya-lángba.

De, hogy ezt a magad kiigazítását minden pirulás nélkül végezhesd, mert a hamis kis gyerekeknek éles szemük van ám, s a kis kópék kapva-kapnak ám azon, hogy a fölöttük álló és parancsoló tanítón kikaphassanak, rendkívül ügyelned kell, édes Irénem, először arra, hogy igazán, nem a tanítói tekintélyeskedéssel, annyival kevésbé durva parancsolgatással, hanem szellemi fölnyúddal, tárgyaidd körében való teljes otthonossággal imponálj nekik, hogy mindig éber és valamennyiökre kiterjedő figyelemmel, magad jársz túl az ő hamiskás eszükön és soha észrevétlen ne hagyj egyetlen kikapó kísérletöket is; nem szidással, hanem nyugodt figyelmeztetéssel adva értésökre, hogy téged rászedni nem lehet. Láthatod ezekből, kedves Irénem, másodsor, hogy mennyire uralkodnod kell, ehhez képest, saját magadon, hogy uralkodhass gyöngéden érvényesített szellemi fölnyúddal növendékeiden, mert mint Luther mondá, a tanítónak még a vesszőt is imádságba kell göngyöltetnie. Vessző? Bizony az is szerepelhet, a legvégső esetben, a tanító kezében, de csak akkor, ha a növendék, ki még félig állat és így túlnyomó mértékben érzéki lény, ismételten engedetlen és hazug. Először még ezekért sem kell szükségképp. vesszőhöz nyúlni, mert sokkal érzékenyebben lehet a még meg nem romlott gyermeket büntetni a rajtakapással, a szemrehányással, erkölcsi szegény-érzetének fölkelésével, s ha ez a szelid, szerető mód és eszköz ismételten nem talál segíteni, akkor és csak akkor szabad a vesszőhöz folyamodni, de akkor is kimélttel, hidegvérrel, jóakaró figyelmeztetéssel, a méltó büntetés kimaradhatatlan voltának hangoztatásával, s végül, az esetnek többé elő nem hozásával, mindaddig, míg maga a gyermek elő nem hozza visszaesés által. De akkor is: nyugodtan, hidegvérrel, szeretettel.

(Vége következik.)

Szász Béla.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, május 8.

(Vége.)

Balogh György. ügyvéd, beadván a Macskási-örökösök részére kiállítandó törlési nyugta szövegét és a tőke után 1891. év végéig esedékes kamatok kiegyenlítésébe négy frtot; előadó titkár javaslata értelmében a törlési nyugta kiadatik, a négy frt. kamat pénztárra utaltatik s a számvevői vélemény szerint az 1016 frt. 10 kr. tőke után f. é. jan. 1-től márc. 31-ig járó kamatba 15 frt. 24 kr. ügyvéd afiatól követeltetik.

A szász-régeni egyházközség, iskola építésre, egy-

házkerületünk pénztárából 600 frt. kölcsön kiutalása végett, melynek kamatait az Emke, törlesztő $1\frac{1}{2}\%$ -át az egyházközség fizeti, beadja a kötelezvényt és nyugtát; a kért összeg, a kötelezvény és nyugta áttétele mellett, kiutaltatik.

A görgényi esperes felterjeszti a sárpataki ref. egyházközségi temető ügyében az ottani róm. kath. lelkész által, a róm. kath. püspökség útján vallás és közoktatási miniszter úrhoz beadott s onnan véleményezés végett leküldött panaszra nézve, az egyházközségtől bevett igazoló nyilatkozatot, mely szerint a vitás temető sárpataki ref. egyházközségünk tulajdonát képezi s így Szalma György, sárpataki lelkészünk, más felekezetüektől jogosan követel sirhely-díjat; ily értelemben felterjesztés tétetik a vallás és közoktatási miniszterhez.

Nagy László, szil.-szolnoki esperesünk, kérést intéz az iránt, hogy a szécsi belsőség eladásából bevett 300 frt. az egyházközségnél hagyassék; Igazgató-Tanácsunk, szabályainknak megfelelőleg a 300 frtnak, központi kezelés alá leendő felküldését, elrendeli.

Székely János, műszaki előadó a fia, beterjesztvén a dálnoki templom javításra vonatkozó ügyszereteket, véleménye kíséretében, az építés és költségvetés 500 frt. költségelőiránnyal s az egyházközségi hívekre kivetett pótdó-lajstrom 465 frt. 60 kr. rovattal jóváhagyatik; és engedélyeztetik, hogy a rovatal fölhatásáig, a folyó évben visszafizetendőleg, az építési szükséglet, az egyházközség torony alapjából kölcsönképpen fedzessék.

Péntek Ferenc ér-szentkirályi lelkész afiát, azon kérésével, hogy az egyházközségi presbiteri elnökségtől s az azzal járó felelősségtől felmentessék, Igazgató-Tanács elutasította, mert egyházi törvényeink értelmében, a lelkész, mindaddig, míg tényleg szolgál s állomásától valamely vizsgálatból kifolyólag felfüggesztve nincsen, az egyházközségi tanács (presbiterium) elnöki tisztét, az azzal járó felelősség mellett, viselni tartozik.

Ballai egyházközségünk esperesileg felterjesztett kérése folytán megengedi Ig.-Tanácsunk, hogy az óvári Mátyás Andrásnál levő 70 frt. követelés biztosításául, tőle egy kaszálót 120 frton megvehessen s a vételár fedezésére 120 frtot, központilag kezelt erdő alapjából, kiutal; s egyuttal a pap részére folyósított 8 frt. évi járandóságot, f. é. július 1-től kezdve, beszünteti.

A mocsalyai kántor-tanítói díjlevél, a főt. egyházkerületi közgyűlés jóváhagyásának fentartásával megerősítettik.

Kolozsvár, 1892. május 15—16.

Elnökölt főt. Szász Domokos, püspök aa. Jelen voltak: Dr. Kolosvári Sándor, dr. Vályi Gábor, Parádi Kálmán, Domokos Antal, dr. Sárkány Lajos, számvevő, Márkus János, titkár Deák József, pénztárnok, Bodor Antal, k. előadó és Kádár János, s. titkár.

A múlt ülés óta elnökileg ellátott ügydarabok jegyzéke fölolvastatván, a tett intézkedések jóváhagyó tudomásul vétettek, bejelentetvén egyuttal az 1075. számú határozat oly értelmű módosulása, hogy miután Gyarmathy Miklós ig.-tanácsos aa. az elutazásban gátolva van, helyette Márkus János, titkár küldetett ki a tisztántúli egyházkerület püspök-felavató ünnepélyére s így egyházkerületünket a nevezett ünnepélyen Szász Gerő, köz-

jegyző, Márkus János, titkár és dr. Sárkány Lajos, számvevő aai. fogják képviselni.

Elnökö püspök aa. bejelenti, hogy egyházkerületünk érdemdús főgondnokának, br. Bánffy Dezső aának a Felső által történt legutóbbi magas kitüntetése alkalomból, a saját és az Ig.-Tanács nevében, üdvözlő táviratot intézett s kijelentvén egyuttal azt is, hogy a főgondnok úr ő excellenciája közelebről Kolozsvárra érkezik, fölhívja az Ig.-Tanács tagjait, hogy azon alkalommal testületileg is óhajtaná a főgondnok úr ő excellenciáját üdvözöltetni, mely célból kéri az Ig.-Tanács tagjait, az annak idején veendő értesítésre összegyűlni. Ig.-Tanácsunk örömmel vette tudomásul a főgondnok úr magas kitüntetését s elnök aa. proppozícióját lelkesedéssel fogadta el.

Ince Lajos, erzsébetvárosi körlelkész jelentése folytán tárgyalás alá vette Ig.-Tanácsunk az almakereki gr. Haller-féle, nagyobb kiterjedésű, birtoknak egyházkerületünk részére való megvásárlási ügyét, de mivel a birtok minősége felől kellőleg tájékozva nincs, Gergely István, sövényfalvi és br. Bánffy Jenő, m.-szenkirályi birtokos és buzgó hitsorsos aát fölkérteni határozta, hogy a birtokot megsejmelni s eljárásuk eredményéről Ig.-Tanácsunkat értesíteni sziveskedjenek.

(Folytatása következik.)

Az egyházmegyéből.

A sepsii egyházmegyéből.

(Vége.)

Az 1891. évi teljesített esperesi vizsgálat felterjesztett adataira a méltóságos Ig.-Tanács észrevételei minden egyház részére le lettek küldve, melyeket én külön utasítással el látva, minden egyház lelkipásztorának elküldtem, ez alkalommal is kérve a t. lelkész urakat azon utasítás értelmében való pontos eljárásra.

Az egyházkormányzat egyéb körében végzett esperesi működésem részletes előterjesztésével nem fárasztom a t. közgyűlés becses figyelmét, hiszen, úgy is az egyházmegyei tanács munkálkodásáról szóló jelentésben a fontosabbak elő lesznek terjesztve; csak annyit említek meg, hogy rövid három havi esperességem ideje alatt iktatómra 376 ügydarab jött, melyek részint elnökileg, részint az egyházmegyei tanács által láttattak el. Az ig.-tanácsai intézkedések közül megemlítem:

a) a méltóságos Ig.-Tanácsnak 3008. sz. leiratában értesítését, mely szerint a krajcáros élőtöke 1888—1890. három évi többlet jövedelméből egyházmegyénk részére 97 frt. 74 kr. kiutaltatott s intézkedésemre az egyházmegyei pénztáros által felvétetvén, pénztári kezelés alá vétetett.

b) A méltóságos Ig.-Tanácsnak 3424—1891. sz. leirata, a melyben a községi hitelszövetkezetek alakítása és e szövetkezetekkel szemben az egyes egyházi hivatalnokok magatartása szabályoztatik, körlevélben illető lelkész afiainak elküldetett s egy részük jelentését megtevén, ilyenmü mozgalomról mit se tud.

c) 3395—1891 és 69—1892. számú ig.-tanácsai leiratok, melyekben étfalvi Benkő Sándor és Kőkös Árpádné urasszony azon folyamodásaikkal, hogy előbbi az étfalvi, utóbbi az uzoni kepefizetés kötelezettsége alól felmentesse-

nek, mivel ezenkívül is egy helyen képét fizetnek: elutasította.

Mindezek után, tekintettel ama körülményre, hogy közgyűlésünknek legfontosabb tárgya a főjegyző választás: megvagyok győződve, hogy a közgyűlés tagjait szavazatuk érvényesítésénél a szellemi képesség, szorgalom és pontosan végzett munkásság iránt elismerés érzése fogja vezérelni.

A tanácskozás folyamára istennek kegyelmét kérve, a gyűlést megnyitom.»

A gyűlés megnyitása után, megállapítván a tárgysorozat, annak rendjén felolvastattam a múlt gyűlés jegyzőkönyve, mely helybehagyatván, elfogadtattam.

Bajkó György, kiborosnyói lelkésznek egyházmegyénkbe való bekebeleztetése után Zágoni Pál, esperes a fia kítűzte a főjegyző választást.

Tek. Ujvárosi József, érdemes gondnokunk, indítványára közlekedéssel, egyhangulag kikiáltott főjegyzővé Vén Mihály, bikfalvi lelkész, ki mint helyettes főjegyző is e szép hivatalt nagy szakértelemmel, pontosan töltötte be eddig is. Aljegyzővé és egyházmegyei pénztárossá Józsa Sándor, erödsdi lelkész, szintén egyhangu fölkiáltással választott meg. Egy házassági törvényszéki ülnöki hely is megüresedvén: e hely választás útján Kis Albert, ilyefalvi lelkész személyében tölthetett be.

Következőleg Vén Mihály, főjegyző olvasta fel az egyházmegyei tanács működéséről szóló jelentését, mely szerint 1891. dec. 2-tól 1892. febr. 11-ig terjedő idő alatt három ülés tartatott és 78 ügyben hozatott érdemleges határozat. Közgyűlésünk a jelentést tudomásul vevén, örömmel győződött meg arról, hogy egyházmegyei tanácsunk oly férfiakból áll, kik egyházmegyénk érdekeit jól felfogva, kellő tapintattal, de a szükséges eréllyel járnak el hivatásuk, megbízatásuk teljesítésében s egyházmegyénk felvirágoztatását valóban lelkükön hordják.

Az egyházmegyei pénztár kedvező állását feltüntető jelentésnek tudomásul vétele után Rác Albert, tanügyi előadó, tette meg jelentését az egyházmegye területén levő felekezeti iskolák 1890—91. tanévi állapotáról. E jelentés szerint, a múlt tanévben egyházmegyénk területén a népiskolai oktatás sikerére semmi nagyobb mérvű ok gátlólag nem hatott; csupán Gidófalván szünetelt az iskoláztatás egy pár hétig járványos betegség miatt és Kőkösbén néhány napig hasonló ok folytán. Egyházmegyénkben 12 felekezeti iskola van 16 tanítóval; a felekezeti iskolával nem bíró többi egyházközségeink ref. növendékei községi iskolákban nyernek oktatást, kivéve Brassót, Bodolát és Erösdöt, hol felekezetünk tanulói állami iskolákban nyernek oktatást. Felekezeti iskoláink állapota jelenben már elég rendezettnak mondható s a törvény kívánalmainak is, nagyon kevés kivétellel, majdnem minden tekintetben megfelelő. Az elmúlt tanévben a mindennapos tanköteleseknek 86%-ka részesült oktatásban; az ismétlők közül azonban csak 60% járt iskolába. Közgyűlésünk a jelentést tudomásul vevén, felkérte

tanügyi előadót, hogy jövőben törvényes jogával élve, az egyházmegyei tanács, illetve az esperes útján kellő időben szigoruan intézkedjék a tankötelesek iskoláztatása érdekében.

Ezután felolvastattam a felsőbb rendeletek, leiratok, egyházak és egyesek folyamodványai, kérvényei, melyek közül a fontosabbak az egyházmegyei tanács által már előlegesen elintéztetvén, jóváhagyó tudásul vétettek; a jelentéktelenebbek részint a közgyűlés színén elintéztést nyertek, részint elintéztés végett az illetékes forumokhoz áttétetni határozattak.

Ezekben kimerítettvén a tárgysorozat, e napon végzett munkálkodásunk befejezést nyert.

Gyűlés után társas ebéd következett, mely alatt a pohárköszöntők során tek. Rápolti Mózes tanácsbíró hazafias szellemű, lendületes beszédben emlékezett meg a nemsokára megtartandó milleniumról. Beszédében azon óhájának adott kifejezést, hogy azon a nevezetes nemzeti ünnepen nagyon is méltó volna egyházmegyénknek képviseltetése. Ennek valószínűsítése érdekében, szavainak nyomatékot is adandó, azonnal 10 frttal járult egyházmegyénk pénztárnokához s mindnyájunk éljenzése között, pohárköszöntőjének megváltása címén, mint első nyitotta meg a nemes célra adakozók névsorát. A jó példa nem maradt követők nélkül. Nyomban adakoztak még tek. Ujvárosi József, mlts. Imecs Ernő és tek. Pünkösti Károly urak 10—10 frtot; tek. Magyarósi Ferenc 5 frtot; Erödsdi Balint, Séra Albert, Balogh József, Molnár József, Joós Elek, Dénes Mihály, Veres Gyula, Magyar Károly, Nagy Sándor, Révai Pál, Rác Albert, Antal Lajos 1—1 frtot, Puskás Lajos 60 krt.

Az alig fél óra alatt begyűlt 57 frt. 60 kr. takarékpénztárba tétetni határozatott. Remény lévén ahhoz is, hogy egyházmegyénk többi tagjai is bizonyára hozzá fognak járulni szives adományaikkal, az üdvös cél megvalósítására, ez összeg gyarapításához: abban lett megállapodás, hogy a millenium idejéig begyüldendő összeg menyiségéhez képest, sepsii ev. ref. egyházmegyénk a milleniumi ünnepélyen, a közgyűlés által akkor választandó egy avagy több papi egyénnel fogja magát képviselteti. (Hol? Mi végre? Nem volna-e jobb ez összeget, és az ezután begyüldendőt tőkésíteni az özvegyek, árvák pénztára javára? Vagy, bárminő humanus célra. Lélek az, a mely megelevenit. Szerk.)

Ugyanekkor az ujonnan alakulandó egyházmegyei dalárda javára adakoztak: Györbíró Lajos 1 frt. Kovács Dénes 30 kr. Mátyás Károly 40 kr. Barabás Miklós 30 kr. Bartók Dénes 20 kr. Kádár György 20 kr. Balogh József 10 kr. Benedek Árpád 30 kr. Összesen frt. 80 krt.

E nap tehát a szellemi munkálkodás mellett a nemes szívű adakozás napja is volt.

Adja isten az ő áldását egyházmegyénkre, annak vezérférfaira, minden tagjára, hogy mint eddig, úgy ezután is munkálhassuk egyházmegyénk előmenetelét s ez által anyaszentegyházunk felvirágoztatását minden tekintetben!

Benedek Árpád,
s.-szentkirályi ref. pap.

TÁRCA.

A szociálizmus és Krisztus tanítása.

Azon nevezetes jelentőség, a melyre napjainkban a tőke emelkedett s azon surlódás, mely ennek következtében a tőke-tulajdonosok és munkások közt keletkezett egy, az

egész Európát és Amerikát átölelő forradalmat keltett, mely részint titkon, részint nyilvánosan működve, rémletesen terjed mind tovább-tovább s a társadalom jelenlegi arculatát megváltoztatni törekszik.

A tuillériák romjai, az agg német császár elleni merénylet s több ezekhez hasonló eset elég bizonyíték arra nézve, hogy a szociális kérdés megoldását a jövő egyik nagy problémájául tekintsük.

S mit követelnek a forradalom ezen emberei?

Mint végkövetkezményt vonhatjuk ki műveikből, (habár ők nem is fejezik azt ki egész nyiltan), hogy ők követelik az örökség, a család, a nemzetiség és vallás eltörlését.

A mérsékelt szociálisták csak azt követelik, hogy mindenki, a ki dolgozni képes, dolgozzék és minden munkás, legyen bár napszámos, vagy építész, miniszterelnök, vagy utcaseprő, kapja meg munkájának illő díját. Adassék mindenkinek szórakozásra való idő, és senki se éljen bérből, vagy kamatból resten; senki se örökölhessen vagyont, melyért nem dolgozott; a nevelés és kultúra ne monopolizáltassék azok számára, kik a munkások verejtékéből élnek. A vagyon az állam tulajdona legyen, melyből mindenkinek csak annyi rész adassék, a mennyi személyi szükségeinek fedezésére elegendő.

Megengedjük továbbá, hogy nem minden szociálista vallja ama fenn említett nézetek mindenikét, különösen az angol szociálisták közül nem mindenki óhajt szakítani a vallással, mert az már oly mélyen gyökerezik szívökben, hogy szakítani sem tudnának vele, sőt éppen a bibliát és Krisztus egyes mondásait a saját nézeteik számára szeretik idézni (a gazdag ifjú; a gazdag Lázár; «a gazdag nehezen mehet menyországba»). Azonban a nagy többség, különösen a szélső szociálisták nyílt atheisták úgy itt, mint Francia-, Német- és Oroszországban, úgy hogy a mai küzdelmet egy oldalról úgy tekinthetjük, mint a mely az atheizmus és theizmus közt folyik, mely végül egy elkeseredett harcot szül a társadalom atheista és theista elrendezése közt. Berlinben nem rég huszezer szociálista tüntetve nyomult a temetőbe s elhunyt elvtársaik sirja felett dicsbeszédeket tartva, ezen kedvelt dallal tértek haza:

«Der ist ein Lump, der eines Gottes Namen
In Wort und Schrift demuthig anerkennt.»

Ha nincs isten, nincs jövő élet, nincs örök ítélet, cselekedhetik bárki úgy, mint neki tetszik, a mire csak ösztöne vezeti.

Érdekes e tárgyban Fichte nézete is. Ő midőn Berlinben tanított, azon nézetnek adott kifejezést, hogy mindenkinek joga van élni és a módhoz, hogy élhessen. Ha nincs alkalma élni, lopnia kell és ez a lopás már nem lopás, hanem csak a társadalom megtorlása. Ha valaki nem élhet munkájából, ezen állapotában nem hagyható és az ilyentől nem is lehet várni, hogy elismerje bárkiének vagyonát, mert az államnak kötelessége, segíteni az ilyeneket, nehogy a vagyon veszélyeztetve legyen.

Az egyik legkiválóbb szociálista, kinek neve először emelkedik ki a német szociálisták közül, a kitünő pamflet író Lasalle Ferdinand, éppen Fichte tanítványa volt.

Lasalle halála alkalmával történt, hogy néhány német francia és lengyel munkás gyűlt össze Londonban, a St.-Martin-Hall-ban, 1864-ben. Itt alapíták meg az «International Society»-t, melynek jelenleg több, mint két és fél millió tagja van Európában. Most a főhadi szállásuk New-York-City, de csak névlegesen, mert a tulajdonképpeni központ a Carl Marx háza Londonban, hol ő, mint száműzött lakott.

Ezen «International Society» volt vádolva, hogy lázadást támasztott Párisban, midőn a tuillériákat felgyújtották; ezt vádolták, hogy ugyanekkor tervet készített, hogy lázadást támaszson Európa főbb városaiban. És nem ok nélkül, mert 1871. áprilisban írta Carl Marx a párisi kommunistáknak: «mi még csak legfőbb hárommillión vagyunk; husz év alatt ötven, vagy százmillió, talán, akkor a világ a miénk lesz, mert nem csak Páris, Lyon, Marseille fog fellázadni a gyűlölt tőketulajdonosok ellen, hanem Berlin, München, Drezda, Bécs, London, Liverpool, Manchester, Brüsszel, Sz.-Pétervár, New-York, azaz, az egész világ. Ezen új felkelés előtt, melyhez hasonlót még a történelem nem ismer, a mult eltűnik, mint ocsmány éjjeli szörny, mert az általános tüzvész, felgyújtva egyszerre százhelyen, mint egy roppant hajnal, lerombolja még emlékéit is.» (F.-Cook, Monday Lectures).

Nem céloim, hosszasan szólani a szociálistákról, sem arról az eszme-harcról, melyet a szociálisták a jelenkor gondolkozói közt támasztott. Főcéloim, Jézus tanításának irányát vizsgálni a szociális kérdésekre vonatkozólag; kimutatni azt, hogy Krisztus szavai semmit sem tartalmaznak, a mi a szociálisták fenn mondott követelményeinek kedvezne. Talán, nem lesz egészen érdektelen, e tárgy felett vizsgálni, mely annyira foglalkoztatta most a társadalmat s meg fogják nekem engedni, ha e céloim elérésében, az amerikai írőkkel foglalkozván, tőlük is veszek át gondolatokat.

Különböző nehézségek tárnak eléink, ha Krisztus tanításának irányát vizsgáljuk a vagyon felosztásra vonatkozólag. Mert, mi nem értelmezhetjük a keleti, költőies kifejezéseket úgy, mint azt a nyugati, sokkal prózaiasabb beszédben tesszük és másfelől, nekünk nem szabad, Krisztus szavait egyedül későbbi követői gyakorlata és a jelenkor ideája szempontjából fognunk fel. Sem azt nem tehetjük, (mint sokan teszik) hogy azt mondjuk: a vagyonmegosztás jelen formája tökéletes és a társadalom, mint jelenben van, lényegileg az, minek a jövő századokban lenni kell, t. i. az, a mit az ur «mennyei országá»-nak nevezett. Egy középkori keresztyén írónak hasonlólag joga lehetett volna azt állítani, hogy a társadalomnak mindig csak földes urakból kell állani, kik nagy kiterjedésű földdel bírnak, kik védik a földhez kötött jobbágyokat; vagy hogy az igazságszolgáltatás, ha a föld birtoklása felett vita támadt, párbaj által döntessék el. Egyik állapotot sem érinté a nagy mester beszédeiben, de vezérelvének alá kellett ásnia mindkettőt. A feudális szisztéma az emberi haladás egy lépcsőjéhez tartozott; a modern ipar és kereskedelmi szisztéma hasonlóképp csak egy phasis lehet az emberiség folytonos haladásában, de mindenesetre nem az ideális, nem a tökéletes szisztéma. A társadalomnak egy oly állapota, melyben az emberi lényeknek végtelen tömege az inség és tudatlanság csaknem elkerülhetetlen sorsára születik és egy másik tömeg folytonos munkára, megfosztva minden élvezettől, míg egy más, szintén jelentékeny osztály, csekély, vagy egyáltalán semmi fáradsága után, élvezzi az élet minden áldását s átruházza azt maradékaira is; vagy a társadalomnak egy oly állapota, mely a kevésnek engedi át a hatalmat, kik megáldattak észszel, vagy a szerencse kereskedelmi vállalatokra vezette őket, hogy arassák a munka áldását, míg a nagy többség, mely dolgozik, úgy mondva, csak könyörödományból él; egy társadalom, mely egy oldalon tömérdék vagyont, a birtok vég-

telen összehalmozódását mutatja, míg a másikon oly osztályokat, melyeket földre nyom a szegénység és szükség: az bizonyosan nem a keresztyén ideája a társadalomnak, sem megközelítése a «mennyei országának» a földön.

(Vége következik.)

Szabó Lajos,
n.-kapusi ref. pap.

Különfélék.

== **Lapunk szerkesztője, folyó hó 16-án** reggel Debrecenbe utazott, hogy az Igazgató-Tanács részéről egyházkerületünk képviselje a tiszántúli egyházkerület új püspökének, főtiszt. Kiss Áronnak e hó 17-én végbemenendő beavatási ünnepélyén. Ezt csak azért említjük fel, hogy az áprilisi pályázat sorsa felett olvasóink ne jöjjenek zavarba. A határidő, és szerkesztőnk itthon nem léte oly szoros összefüggésben állanak, hogy az eredményről csak a jövő számunkban adhatunk számot.

== **Báró Bánffy Dezső**, egyházkerületi főgondnok aát közelebről történt legfelsőbb kitüntetése alkalmából, Kolozsvártt időzése alatt, szívélyes üdvözléssel kereste föl főtiszt. püspök aa. vezetése alatt Igazgató-Tanácsunk küldöttsége. Báró Bánffy Dezső kitüntetése kétségen kívül egyházkerületünké is, hiszen ő, magas állásából kifolyó, nagymérvű elfoglaltatása mellett is idejének és erejének jó részét egyházkerületünknek szenteli, s annak tekintélyét emeli magas állásával. Bár adna az isten nekünk hozzá hasonló férfiakat minél nagyobb számban, hiszen az a fény, mely bevilágítja a nemzedékek törekvéseit, legtöbbnyire egyesek szívéből árad ki azokra.

== **Nagy-Enyedi kollégiumunkban** a VIII. gimn. osztály nyilvános évváró vizsgálatai e hó 20. és 21. napjain, az írásbeli érettségi vizsgálatok 24—28-án folynak le.

== **Erdőszentgyörgy-Havadtői egyházunk** ujonnan választott papja, t. Nagy József, volt hévízi pap aa. múlt hó 28-án tartá meg híveinek nagy lelkesedése közben bevonulását. Az egész község ünnepi díszbe öltözött, s úgy várta leendő vezérét, ki nagy ünnepi üdvözlések és viszonzalások után elfoglalta új állomását. Isten adja neki szent lelkét végzendő munkáira minél bővebb mértékben.

== **Megdöböntő szerencsétlenség** hírét vettük a

napokban. Az úr tűz által látogatá meg alsó-sófalvi egyházközségünk híveit; a hívek legnagyobb része betevő falat nélkül maradt, s mintegy 130—140 családnak nincs fejét hol lehajtania. Nem szükség a szenvedők nyomorát rajzolnunk; ha csak reá gondolunk is, szívünk átérzi és elszorul, annyival inkább, mert az írás magyarázói is az utcán maradának. Atyámfiak! Mutassuk meg a mi hitünket, tegyük nyilvánvalóvá a mi szeretetünket a szenvedők iránt. Áldozzék a kinek mije van abból, a szegény asszony az ő megtakarított filléreiből, a gazdag az ő kincseiből, hogy így a jó emberekben dicsőíttessék meg a mennyei atya, ki őket látogatá.

== **Felhívás.** Bizalommal és baráti szeretettel hívjuk fel azon iskola-társakat, kik ezelőtt 25 évvel a m.-vásárhelyi ev. ref. kollégiumban érettségi vizsgálatot tettünk, szíveskedjenek, folyó évi június 1-ső napján, szerdán délután 5 órakor, mint közös megállapodás szerint kitűzött időben, a m.-vásárhelyi ev. ref. kollégiumban megjelenni, hogy még egyszer, talán az életben utólszor, találkozunk. Óhajtható, hogy a kik még életben vagyunk, ha csak legyőzhetetlen baj nem fog megakadályozni, mind együtt legyünk és reméljük, hogy nem is fog elmaradni senki. Ezelőtt 25 évvel, 1867-ben, az alább következő 25 tanuló tett érettségi vizsgálatot m.-vásárhelyi ref. kollégiumban: Bod Károly, tanár, a sz.-udvarhelyi kollégiumban; Boér Gábor, s.-telekkönyvvezető, M.-Vásárhelyen; Buhta Mihály, gör. kath. lelkész, M.-Szentgyörgyön; Bukaresti János, gazd. tanint. tanár, Kassán; Dobai Albert, kir. táblai bíró, M.-Vásárhely; Dótor János (elhalt?); Farkas Miklós (elhalt); Gagy Samu, polg. isk. ig.-tanár, Fogarasban; Hene József, orvos (él-e?); László Ferenc, tanító, Gernyeszegen; Magyarai Bálint, bírós. végrehajtó, M.-Vásárhelyen; Magyarai Mátyás, körjegyző, Egerbegyen; dr. Marosi Kálmán, orvos, M.-Vásárhelyen; Medgyesfalvi József (elhalt); Mógor Ödön, törvsz. bíró, Sz.-Udvarhelyen; Molnár Albert, ref. lelkész, M.-Vásárhelyen; D. Nagy János, ügyvéd, M.-Vásárhelyen; Olajos Sándor, ügyvéd (?); Somodi István, ügyvéd, Kolozsvártt; Szentmiklósi Dénes, vasúti mérnök, Hatvan; Tar Sándor, földbirt. Gerebesen; Tirnorán Sándor, gör. k. lelkész, Libánfalván; Zeyk Gábor, földbirt. Diódon; Vályi Károly (elhalt 1868.); Vóti János, ref. lelkész, Iklandon. Az örvendetesnek ígérkező találkozásig is isten velünk. Bod Károly.

HIVATALOS RÉSZ.

1296—1892.

KÖRLEVÉL.

Valamennyi erd. ev. ref. kollégium méltóságos tt. Elöljáróságának és valamennyi erd. ev. ref. egyházmegye nt. Esperésének.

Folyó évi június hó 8-án huszonöt éve lesz annak, hogy dicsőségesen uralkodó királyunk, I. Ferenc József Ő Felsője, és Erzsébet királyné Ő Felsője Szent István koronájával megkoronáztattak.

Ugy szeretett királyunk és királynénk Ő Felsőjeik legmagasabb személyei iránti hő ragaszkodásunk, a Tőlük édes hazánkra áradt megszámlálhatatlan jótéteményért érzett hálnk késztet ama nap megünnepelesére, mint azon tudat is, hogy akkor lön ünnepélyesen megpecsételve az uralkodó és a nemzet közötti egyetértésnek óhajtott helyreállítása; akkor nyerte vissza hazánk hatalmának és jólétének alapját; attól a naptól kell számitanunk hazánk és nemzetünk hatalmas fellendülését.

A dicsőségesen uralkodó királyunk megkoronáztatása óta lefolyt huszonöt év történetéhez szorosan fűződik Felsője királyunk neve, a ki hű öre alkotmányunknak, nemzetünknek igaz atya.

Iskoláinkban eddigelé is örömmel napja volt június 8-ika, melyet minden évben méltó módon ünnepeltek meg a tanítók és az ifjuság. E nap huszonötödik évfordulója fokozott jelentőséggel bír, melynek az iskolai életben is méltó

kifejezést kell adni. Erre alkalmat óhajtván adni, van szerencsénk a közoktatási m. kir. Miniszter úr folyó évi 18,976 máj. 1. számú fölhívása következtében a kollégiumok mlts. tt. Elöljáróságait felkérni, hogy a koronázás emléknapi tartandó templomi istentiszteleten az ifjusággal együtt részt vegyenek s ezt a napot, valamint a megelőző és utána következő napot is, melyeken szünetel az iskolai munka, az emléknapi nagy jelentőségéhez méltó módon iskolai ünnepélyekre és kirándulásokra használják fel.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1892. május 15-én tartott üléséből.

Parádi Kálmán,
számvevő.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

494—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a nagy-szebeni egyházmegyébe bekebelezett t úri egyházközség ideiglenes segéd-lelkész állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalma: évi 100 frt. lakás és teljes ellátás, a helybeli lelkész által fizetve.

Pályázati határnap május 21. Folyamodványok hozzám nyújtandók be.

Kolozsvártt, 1892. május 16.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: **Szász Gerő.**

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXII. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1892. Május 26.

21. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendőek: *Külmagyarutca 9. sz.*

A kultusz-vita alatt.

Nagyon érdekes és tanulságos kultusz-vita folyik. Szőnyegre került az 1868-ik évi törvény-cikk, az elkeresztelési kérdés és a február 26-ki rendelet. Mindezek mesterséges izgatások által, nyilvános és rejtett pártérdekek, hatalmi tendenciák érdekében, a magyar állam konszolidációjának hátrányára évek óta izgatottságban tartják a kedélyeket, felzavarják a honpolgárok és vallásfelekezetek közötti békességes együttélést, egy célra működést. Az a törvény azt rendeli, hogy a vegyes-házasságból született gyermekek nemük szerint követik szülőik vallását; az ily házasságok bármelyik fél papja által érvényesen és törvényesen köthetők; a mátkapárok által adott ígéretek, reverszálisok érvénytelenek, azokra jogilag kényszeríthető erő nem alkalmazható. Tette pedig ezt a keresztyén magyar állam teljes joggal, elengedhetetlen kötelességből folyólag, mert nekie törvényhozásilag kellett és kell gondoskodnia arról, hogy egyházilag vegyes népe egymás mellett békében éljen, a mi csak úgy lehetséges, ha az egyenjogúság a kölcsönös túlkapasokat meggátolja.

Mi protestánsok e törvénycikket ilyennek tekintettük, s örömmel üdvözlöttük: azt teljes és sértetlen épségben tartását kívánjuk. Nagyon jól tudjuk ugyanis, hogy minden egyház és így a miénk is csak úgy állhat fenn, fejtheti ki vallás-erkölcsi miszsióját, ha a kebelében született gyermekek tőle el nem raboltatnak; az is erős hitünk és meggyőződésünk, hogy minden egyháztag nem csak személyében, hanem gyermekeiben is egy bizonyos egyházhoz tartozik, az a remény táplálja és irányítja törekvéseit, hogy gyermekei is ahoz fognak tartozni, s folytatják az általuk elkezdett nemes munkát. Mi az egyenjogúság elvét látjuk kifejezve abban, mert a szerint csak tovább folytatódik az, a mi az apánál és anyánál már létezik, mindkét egyháznak megmarad az a nem, a melyet a házas

frigyhez adott és hogy a gyermekekben melyik félnek jusson több, az egészen a természet erejétől és isten bölcs intézkedésétől függ. Mi úgy üdvözlöttük azt a törvényt, mely az egyházak közötti ellentétet a testvéri szeretet és szülők példája által enyhébbé teszi és így a család előképe és plánta-iskolája lesz az egységes magyar államnak, dacára a különböző felekezeteknek és hitcikkeknek: azt a szülők természeti és isteni jogával teljesen megegyezőnek itéljük, tartjuk, és valljuk. Azt vártuk, hogy csend és békesség leszen miközöttünk.

Csalódtunk. A hazai ultramontanizmus ezt a törvényt a róm. kath. egyházra nézve sérelmesnek itéli, mely az egyenjogúságot nem egyenlő mértékkel osztogatja, a lelkiismereti szabadságot megsemmisíti, a szülők természeti jogát elkobozza, a család szentélyébe erőszakos kézzel zavart, egyenetlenséget, háborúságot okoz, vallástalanságot, indifferentizmust terjeszt; a heves küzdelmet az ellen az egyenjogúság, a szülők természeti joga, a lelkiismereti szabadság nevében folytatja, úgy tüntetve fel magát, mintha ő lenne azoknak valódi védője az állami és protestáns zsarnoksággal szemben. Teszi pedig ezt azért, mert nagyon jól tudja, hogy a vegyes-házasságok, ha a róm. kath. egyházat az államhatalom térítési és hatalmi buzgóságában nem gátolja, ha követeléseinek érvényesítését nem tagadja meg, éppen a katolicizmus nagy terjedését eszközlik, a többi felekezetek hátrányára.

Jóllehet, az egyházak ellentéte nem követeli, hogy ellentétes nézetek legyenek a házasság természetes, jogi, miveltség-történeti és vallásos jelentőségéről, s bár ha a vegyes-házasságból származó gyermekek szülőik neme szerinti vallásos nevelése sem az isteni, sem a természeti törvényekkel nem ellenkezik, sőt éppen ezek folyománya, az ellentét annak érvényesülésében mégis előtérbe nyomul, de egy egészen más tényezővel: az egyházi joggal szemben. Ez az egyházi jog, a házas-

ságnak szákramentum jellege lépik előtérbe, ez helyettesíti az egyenjogúságot, a szülők természeti jogát, a lelkiismereti szabadságot, melynek nevében az ultramontánizmus az 1868. évi 53. t.-c. eltörlését követeli. Nyilvánvaló, hogy itt az állami és egyházi jog áll egymással éles ellentétben, nem pedig az állam az egyenjogúsággal, a szülők természeti jogával, és a lelkiismereti szabadsággal. És ez annál meglepőbb, mivel, ha kath. dogma szerint a házasság szákramentum, akkor a házasság körén belől éppen katolikus állásponton a szülők természeti jogáról beszélni annyi, mint az egész dogma-rendszer tagadása. Vagy szákramentum a házasság, s akkor nem létezik a szülők természeti joga, melyre az ultramontánok jezsuita raffineriával hivatkoznak; vagy ha van a szülőknek természeti joga gyermekeikkel szemben, mint a protestántizmus állítja, akkor a házasság nem szákramentum, s minden ezen jellegre alapított követelés elesik. Vagy-vagy. Válasszon az ultramontánizmus, de mind a kettővel ne kacérkodjék.

Mi a törvényben kifejezett elvek végrehajtásánál többet nem kívánunk; de a mi ott van, annak szigorú végrehajtását az egyházak békéje, az állam konszolidálása érdekében multhatatlanul szükségesnek ítéljük. Azt nagyon jól tudjuk, hogy a család szentélyébe betolakodó gyóntató atyák üzérkedéseit az állam ellen nem őrizheti, azokat nem orvosolhatja, legfőleg ha tudomásul veszi, hogy egyik, vagy másik családapa az ilyen tolakodót, természetadta jogából kifolyólag, gallérjánál fogva, kilöki az ajtón, s nem engedi meg, hogy házasságát gyermekét mátká-vizsgálattal gyötörje. Már hogy az ultramontánizmus az efféléket protestáns túrelmetlenségnek, vallástalanságnak, vagy minek bélyegzi, az már az ő dolga. A túrelemnek is vége szakad, az ultramontánizmus már elment azon határig, hol az állam úgy, mint a protestántizmus oda kell, hogy kiáltsa ne tovább!

Egy tanító, tanítónőnek készülő leányához.

(Fölolvastatott a Mária Dorottya-Egyet erdélyrészi körének javára, Kolozsvárt, 1892. április 30-án.)

(Vége.)

És most, édes Irénem, kedves leányom, az istenre kérlek, el ne bizd magad azokban, a miket most mondanó vagyok, mert az elbizakodott embernél szerencsétlenebbet nem igen ismerek, miután az elbizakodott ember a maga tehetetlen, korlátozott voltában isten ellen vét; túlbecsülván mindig félelges erejét, nagyobbat mer, mint a mennyit bír és bántja, sérti a vele egyenlőket, igazságtalanságot követ el a nála gyöngébbeken és visszatorlásra hívja ki a nála erősebbeket.

Ezeket az igazságokat, tehát, szívedbe véd és így hallgasd s vedd latra a következőket.

A lányok általában túrelmesebbek, könnyebb föl-fogásuak és a nemes igyekezetben erősebbek a fiuknál. Csak ritka kivételképpen levén hivatva nagyszabású közdolgok intézésére, s túlnyomó mértékben ösztön-érzékük által vezetettve, tapintatban messze fölülhaladnak minket, férfiakat. Ezért ti, édes Irénem, a lányok és éppen a kis lányok nevelő tanítására sokkal alkalmasabbak vagytok, vagy legalább lehettek, a férfi-tanítóknál, s különösen a mi a gyermek-nevelést illeti, mert ez több a gyermek-tanításnál, az értelem fejlesztésével párhuzamosan: a kedély és akarat fejlesztésére első sorban vagytok hivatottak, s valóban, ebben az irányban csodákat művelhettek.

A helyesen kimért népiskolai tananyag és a célszerűen megállapított tanrend kellően gondoskodik arról, hogy az értelem-fejlesztés mellett, a kedély és az akarat nemessé és erőssé tételének alapjait már a népiskola lerakja. De, a mit a népiskolai tananyag és tanterv adhat, az csupán a csontváz és az izomzat, míg lélek az, a mi megelevenít; a lelket, a szellemet ez érzéki szervezetbe a tanítónak, s szerencsés te, mert tanítónő leszel, illetőleg, a tanítónőnek lehet és kell igazában a növendékekbe öntenie, becsepegtetnie, beitatnia. A női gyöngédség, a női tapintat, a női türelem, az anyaság sejtelve (hiszen ti bubázva nőtok fel), valóban, csodákat művelhettek veletek, édes leányom s szeretettel bánva növendékeitekkel, szeretetet kelthettek bennök; nemes, szép alakotukkal, a nemesre, szépre buzdíthatjátok őket; a kitartó, soha nem lankadó foglalkozás kitartásra, állandó elhatározásokra, erős akarásra buzdíthatja őket! Ti anyákká válni vagytok rendeltetve és hivatva, az anya név, e legtartalmasabb szó az emberi nyelven, a szeretetnek, az áldozatnak, az odaadásnak, a mások lényébe való átolvadásnak, a tűrésnek, a szenvedésnek, az emberiség jövőjének biztosítása által: a megdicsőülésnek a foglalattja!

Még csak egyet. A világ, az emberiség, a tudomány, a tanítás, a nevelés élet-működésre, fejlődésre, előremenetre van hivatva és kötelezve.

És már, miután talán nincs a világon nehezebb és nagyobb felelősséggel járó művészet, mint a nevelő-oktató föladat és elhivatás, ennek, a kifejtett okoknál fogva, csakis hosszas gyakorlat útján valamelyes ügyességig, vagy éppen, jó szerencse esetén, tökéletességig vihető művészetnek, ugyancsak sok gyakorlatra, kísérletre, tévedésre, okulásra, elmélkedésre és egy szóval kifejezve: tanulásra van szüksége. Nincs egy-egy áldásosabb találmány, mint a könyv-nyomtatás, és nincs egy-egy ellenállhatatlanabb vágy és ösztön, mint az újan föl talált és megismert igazságok sajtó útján való közhírré tétele, az egész emberiségnek közkinccsévá való hirdetése. A régi praktikusok, az új módok és fogások tapasztalat útján való föl ismerői; nó, meg az új eszmék gomba-módjára való termelői, ha valahol, a nevelő-oktatás melegágyában és termő földjében virítanak gazdagon.

Tanulni, mások botlásain okulni és a kipróbált újításokat elsajátítani mindig nemes kötelesség teljesítésével jár a tanító részéről. Olvasd, bíráld, próbáld tehát, kedves leányom, folyton ezeknek a tanítók jötevőinek írásait,

könyveit folyton-folyvást, soha nem lankadva, de az istenért! se magad újitónak be ne állj, se az újítás viszketegetől hajsolt hiúkat és nyugtalanokat soha ne kövesd! Hagyd másnak, a lelkiismeretlen könnyelműeknek a nevelőtanítás terén a veszedelmes és lelketlen kísérletezést, mert, ha, jaj annak a papnak, a ki könnyelműen kísérletezni mer egy ember erkölcsi érzetével és hitbeli meggyőződésével; ha, jaj annak az orvosnak, a ki egy új szer kipróbálása kedvéért, nem átálja elkövetni azt a bűnt, hogy egy ember-életet vessen kockára, százszor és ezerszer jaj annak a tanítónak, ki egy élő, és ki tudja mily nagyra, szépre, nemesre és erkölcsi eszményiségre fejlődhetendett lelket, egy embert, egy erkölcsi személyiséget merne eszközzé aljasítani, talán megrontani, félre fejleszteni s megfosztani attól a lehetőségtől, hogy majdan az iskola és az élet nagy iskolája által, a tanítótól el nem rontva, az emberiség valamely jótévőjévé válhatott volna!

És itt és ezzel végzem is. Vajha, édes Irénem, kedves leánykám, ki önkint és szíved nemes vonzalmábúl vállalkozál ez egyik legfőnségebb: a tanítói pályára, soha, egy pillanatig se felednéd, hogy milyen nehéz elhivatást jelölt ki számodra a jó isten, a midőn annyi tanulás, komoly igyekezet, akkora önuralom, oly sok kellemetlenkedés, csalódás, tévedés, okulás és jóvátétel árán is — légy-készen reá, szegény kis leányom! mert el nem maradhat: kevés eredménnyel, még kevesebb igazi, őszinte elismeréssel fogsz rögzös pályád útján tova haladni. De, ha még annyi keserűséged lesz is, édes jó leánykám, az élet, a tanítás nehéz próbái, kísértései, csalódásai és csekély sikerei közepette és után, ha lelkiismereted végül azt mondhatja el, hogy megtevéd mind-mind, a mivel csak tartozál, sőt, akaratban, szándékban legalább, még annál is valamicskével többet: akkor megelégedhetsz, hogy ily merészen vállalkozál s édes, szerető, rád méltán büszke apád, könnyező szemekkel fogja forró csókját tiszta homlokodra nyomni!

Szász Béla.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1892. május 15—16.

(Vége.)

Barátosi egyházközségünk papi állomásának betöltésére vonatkozólag, a pályázati hirdetés hibás fizetési összeggel tétetvén közzé, a több oldalról beérkezett panasz folytán és az ügy részletes megvizsgálása után, Ig.-Tanácsunk kimondotta, hogy a pályázati eljárást megsemmisíti s új pályázat kiíratását rendeli el, de egyuttal rosszalását fejezi ki az illetékes esperes eljárása fölött, melylyel főt. püspök aát rosszul informálta.

A Maetz-féle ház megtekintésére kiküldött bizottság jelentésének tárgyalása folytán, elhatározta Ig.-Tanácsunk, hogy a külmagyar-utca elején, a Kolozsvárt létesítendő theologiai alapunk tulajdonát képező Plihal-féle ház és kolozsvári egyházközségünk első-papi lakása szomszédságában fekvő ezen emeletes házat, 49,000 forintért egyházkerületünk részére megvásárolja, oly kikötéssel, hogy a tehermentesítést és bekebelezési illetéket az eladó, a kir. illetéket pedig egyházkerületünk hordozza. A szerződés megkötésére főt. püspök aa. kéretett föl.

A br. Jósika-féle, magy.-szilvási birtok megtekintésére kiküldött bizottság nem ajánlván a jelzett birtok megvásárlását, Ig.-Tanácsunk ez ügy fölött napirendre tért.

A vallás és közoktatási m. kir. miniszter úrnak leirata folytán, körlevél intéztetik összes t. papjainkhoz és kollegiumainkhoz, melyben az Ó Felsége megkoronáztatásának 25-dik évfordulója alkalmából tartandó ünnepélyekre nézve utasítatnak.

Zeiner Gusztáv, n.-szebeni lakosnak érettségi vizsgálatra állhatás iránti kérése pártoló ajánlattal terjesztett föl a vall. és közokt. miniszter urhoz.

Maros-bogáti egyházközségünk nem bírván iskoláját saját erején, fentartani: útasítatik, hogy az iskola községivé tétele iránt tegyen lépéseket.

Lozsádi iskolánk államosítása, az átadásra nézve készített javaslat némi módosításával, engedélyeztetik.

Előterjesztetvén a közelebbről eszközölt részvény-eladásokrúl és vásárlásokrúl az Ig.-Tanács budapesti megbizottjának számlái, melyek szerint a főt. püspök aa. és br. Bánffy Dezső főgondnok úr ó excellenciája intézkedése folytán, a legkedvezőbb időben eszközölt vételek és eladások igen előnyösek voltak egyházkerületünkre nézve: Ig.-Tanácsunk örömmel vette tudomásul a fényes eredményeket konstatáló jelentést s köszönetét fejezte ki a főt. püspök és főgondnok aainak buzgó fáradozásaiért.

A deési egyházközség mult évben oly kedvező helyzetbe jutván, hogy pénzügyeit rendezhette s a költségelőirányzati egyensúlyt helyreállította, a multa nézve felmentést kér némely fölhasznált tőkék helyreállításának kötelezettsége alól; minthogy azonban a felhasznált tőke törzsvagyonnak teszi részét, a kért fölmentés megadható nem volt.

Ezek után, a lemondás folytán üresedésbe jött, ig.-tanácsi hivataliszolgai állomás elnyerése iránt beérkezett pályázatok vétettek vizsgálat alá s az illető állásra 11 pályázó közül, Rác János, főszolgabírói tiszt szolga választatott meg, egy évre ideiglenesen, a ki is utasított állomásának folyó évi junius hó 1-én leendő elfoglalására.

A magyarországi egyetemes ref. egyház folyamatban levő zsinatáról szerkesztett «Napló» első füzete s az 1790/91. XXVI. törvénycikk százados ünnepének lefolyásáról szóló emlékkönyv hatóságunkhoz megküldetvén: egyházi hatóságaink és tisztviselőink körlevélileg értesítettek, hogy a «Naplót», példányonként 40 krért, hatóságunknál megrendelhetik, míg a jelzett emlékkönyvek ingyen osztattak szét egyházközségeink között.

Jeddi és kakasdi egyházközségeink módosított kántor-tanítói díjlevelei, a főt. egyházkerületi közgyűlés jóváhagyásától föltételezetten, megerősítettek.

Csittszentiváni egyházközségünk kérésére, engedélyeztetett két kis belső telkének eladása s a befolyandó vételárból egy házastelek vásárlása, mely az újan rendszerezített másod-tanító lakásául fog szolgálni.

Tasnádi egyházközségünk ama kérése, hogy központi kezelés alatt álló tőkéje, építkezési célokra, kiadások, teljesíthető nem volt, mert az illető tőke elköltethetlen természetű.

M.-Kályáni egyházközségünk központi kezelés alatt

álló tőkéjének 235 frtnyi kamata, templom-, papilak- és tanítói lakás-javításra kiutaltatott.

M.-Baksai egyházközségünk kérése, melyben évi rendes kiadásai fedeztetésére központi tőkéje kamatját kéri kiutalni, áttétetett a főt. püspök aához, véleményezés végett.

Kis-Dobai egyházközségünk indokolt kérésére, 271 frt. 60 kr. templomjavítási költsége, központi kezelés alatt álló tőkéje kamatjából, kiutaltatott.

Hajdú Bálint, irodaszolga, az iránt kérelmezvén, hogy a betegsége alatt fölmerült helyettesítési költsége megtéríttessék: Ig.-Tanácsunk kiutalta részére a kért 26 frt. helyettesítési költséget.

Szathmári Ferenc és több társa a nagyrapolti pap, Péter Antal aa. ellen és Bányai Ferenc a m.-macskási pap, Rigó György aa. ellen tett alaptalan panaszaiikkal elutasítottak.

Nagysomkúti fiók-egyházközségünk leányegyházá alakulása, a szokott fentartással, engedélyeztetett.

Összes körlelkézségeink egy évi állapotárul összeállítván a főt. konvent elé terjesztendő részletes jelentés, annak szövege elfogadtatott, örömmel győződven meg Ig.-Tanácsunk belőle arról, hogy körlelkézségeink, a múlt év folyamán, jelentékeny haladást tettek.

Végül, a külföldi egyetemi hallgatók segélykérvényei vizsgáltattak meg s az e célra rendelkezésre álló 300 frt. segély, a folyamodók között, kiosztatott.

Külföldi egyházi szemle.

A parokhiális felosztás ügye Berlinben nem sokára meg lesz oldva, minden valószínűség szerint, helyesen és jól. A főkonzistorium a tervezetet, mely erre vonatkozott, megvalósítás végett kiadta a kombinált kerületi gyűléseknek tanulmányozás és lehető rövid idő alatt életbeléptetés végett. Nem lehet ugyan állítani, hogy itt-ott ellenséges hangok ne emelkednének, főleg az igazmondás mániájában szenvedő Evang. Kirch. Anzeiger intéz támadásokat a felosztás ellen; de általában véve, e felosztás a mélyebbre látók nagy tettségével találkozik és már akcióba is léptek, hogy azt megvalósítsák.

*

Poroszországban mindazon panaszokdtek már vagy öt év óta, hogy folyton kevesbedik a theologusok száma. Még is nagy a papi helyekre pályázók, sőt általában a kandidátusok száma. Egy-egy papi állomásra 60—70 egyén is pályázik. A megválasztott papok száma pedig kitesz évenként úgy 400—500-at. Nem kevesebb a kandidátusok száma sem, ugyanis, évenként felmegy úgy 350—400-ra. Az igaz különben, hogy főleg nagyobb városokban még több lelkési állomást kellene szervezni. Így, például Berlinben van összesen 123 lelkész, pedig, ha csak 5000 lélekre számítanánk is egy lelképásztort, 315 állomást kellene rendszeresíteni.

*

Poroszországban jelenleg a porosz agenda átalakításával foglalkoznak. Ezzel akarják hallgatásra bizni azokat a jogosan panaszlókat, kik az ágendának sokszor botránys hiányait emlegetik. Erre a munkára csakugyan nagy szükség is van. Tényleg sok ellenezni és kivetni valót lehet találni az ágendában, a minek a rosszassága annál szembetűnőbb, mert a

németeknél az ágendális funkció mindig meghatározott formák szerint kell, hogy végrehajtsák. Ezt nagyon jól be is látták az agenda sorsának intézői. A bizottság, mely az átalakítás munkájának végzésére kiküldve van, útasítva van, hogy gyökeresen javító indítványokat és eszméket kontempláljon és vessen felszínre. Csak az a baj, hogy mégis meg van kötve a keze, mert az alapelvet erősen meghatározták az útasításban, hol a többek közt arra kötelezték ezt a bizottságot, hogy a mostani ágendát ne vesse el, csak alakítsa át és lehetőleg tartsa meg az unionális színezetet; továbbá, hogy a tartományi változtatásoknak lehetőségét perhorreskálja. Kíváncsiak lehetünk minden esetre az ügy végleges elintézésére, mert hiszen nagyon régen fájó sebet lenne e mozgalom begyógyítani hivatva.

*

Ugyancsak Poroszországban, most a képviselőház asztalán egy törvényjavaslat van, mely az összes, még a múlt időkből maradt búcsujárásokat eltörli, azoknak a búcsunapoknak ünnepszámba való vételét semmisnek mondja ki. Jó ez minden esetre, de jobb lenne, ha inkább azt a szellemet honosítják meg a német köztudatban, mely nem csupán csak arra törekednék, a múlt század illuminizmusának nyomán járván, hogy az embert megszabadítsa a talán önhibája miatt fogva tartó kiskorúságból, hanem meg tudná adni, hogy különösen a német szellemi életben uralkodó éles ellentétek egysegítése ne, mint ma, még a legjobb eredmények után is, csak az öntudatban éressék el, de a valóságban is.

*

Oroszországban a szent zsinat legközelebb kimondotta, hogy olyan zsidók, kik görög-keletiek lettek, ha házastársuk nem követte őket az új hitre, az illető püspök beleegyezésével, új házasságot köthetnek. Mit is mondott csak Pál apostol a vegyes-házasságokról? Ugy látszik, hogy a görög egyház, melyet eddig türelmesebbnek hitt a világ a római katolikus egyháznál, szintén beletévedt, a politika bevonása után, a fanatizmus rettentő útvesztőibe. Ennek pedig hol lesz a vége?

Oroszországban, mióta az orthodox terrorizmus uralomra jutott, egyre alakulnak a különböző vallásu szekták, sajátságosabbnál sajátságosabb színezettel. Újabban ismét támadt egy ilyen felekezet, a «Perhovtsi», melynek alapvonása a nagy peszszimizmus. Alapítója egy gazdag nemes, követői mind a műveltebb osztályból valók. Sajátsága az, hogy a felekezet tagjai munkás osztályhoz szegődnek, a falusi birtokokon dolgoznak, s paraszt-ruhában járnak. A világ szerintök annyira meg van romolva, hogy legjobb volna, ha megsemmisülne. Evangéliumuk különben a Tolstói gróf evangéliuma.

*

Mint érdekes tudnivalót jegyezzük meg, hogy Japánban a múlt évben huszonkét új keresztyén egyház alakult, a melyekkel már 387-re szaporodott a gyülekezetek száma. A lelkek száma 36,256. Az új egyházaknak is vannak berendezve iskoláik, a melyeket a múlt év folyamán 7780 tanuló látogatott. A tanulók legtöbbszörre arra készülnek, hogy majdan az evangéliumot terjesszék honfitársaik köztött.

*

Ugyanabban a statisztikai kimutatásban olvassuk, hogy Angliában az üdv hadserege a múlt évben 217 hadtesttel, 1016 tiszttel szaporodott. Ha aztán megemlítjük, hogy most már ezzel 3154 hadtestben, körülbelől tizenegyezer tiszttel

felett rendelkezik az üdv hadserege, elképzelhetjük azt a nagy erőt és hatni tudást, melyet ez az intézmény reprezentál. Nem megvetendő annak az összegnek nagysága sem, melyet céljaira felhasználtak, mert az körülbelül kétmillió frankra rug. Sőt, hogy az üdv hadserege a modern élet modern öntudatához fel tud emelkedni, az a körülmény is demonstrálja, hogy az ezt visszatükröző, mert a nép jellemének érverését mutató, sajtóban igen jelentékeny szerepet játszik; ez idő szerint ugyanis harminckét heti és négy havi folyóirat terjeszti eszméit, negyvenöt millió lappéldányban.

*

Chiliből igen örvedetes tudósításokkal találkozunk az újabb időben a protestáns-miszsió izmosodását illetőleg. A mint olvassuk, a kormány nagyon rajta van, hogy elősegítse a protestántizmus céljait. Tapasztalja ugyanis, hogy a protestánsok sokkal kevesebb zavargást támasztanak, mint a teljesen papjaiktól függő katolikusok. Ennek következtében mindenütt megengedi, hogy a protestánsok megtartsák magán istentiszteleteiket, továbbá, hogy templomokat építsenek, sőt azt is kijelentette, hogy nincs ellenére, ha mindezeket az ő védelmére való hivatkozással teszik meg a protestánsok. Arról is van jó tudásunk, hogy maga a nép is, mely különben még a pogányságban él, sokkal kedvezőbb véleménynyel van a protestántizmus iránt, mint a katolikus fondorlatok ármány-

kodásaival szemben. Lelki megnyugvással kell, hogy feljegyezzük az ilyen jelenségeket, hiszen, ezek mintha a felkelő nap sugarai volnának, melyek küzdenek ugyan még a fellegekkel, de azok széleit máris bearanyozzák. Különösen azért lehet örvendoznünk, mert hasonló jelenségeket észlelhetünk Khinában is, hol sok vesződés után, pár héttel ezelőtt, a kormány a keresztyénség javára nyilatkozott; nem különben Sumatrában, bár a Batta-miszsió nagy ellensége Singa Wangaradja nyomain mindenütt átok és pusztulás jár; jó szerencse, hogy csak ideiglenesen, mert a keresztyénség ereje utoljára mégis csak győzedelmeskedik a hozzá hasonlóknak törekvései ellenében.

*

A magas porta birodalmában jelenleg a nemzetiségi kérdés uralja az egyházpolitikai mozgalmakat. Ismerős mindenki előtt, hogy a törökök hazája csaknem olyan polyglott, mint a mi magyar hazánk. Hanem ott még hozzá az a szerencsétlenség is megvan, hogy egyházi tekintetben is élesen körvonalozva vannak a nemzetiségek, vagyis, az egyházi kormányzat és közigazgatás beosztását a nemzetiségi kérdés szerint kényszerítik megoldatni. Mindenik nemzetiség követeli magának a saját egyházi felsőséget, a mi annál szerencsétlenebb óhajítás, mert Törökországban a nemzetiségeket csoportok, vagy vidékek szerint gruppirozni nem lehet.

TÁRCA.

A szociálizmus és Krisztus tanítása.

(Vége.)

«Szegények mindenkor vagynak veletek» mondá az ícvezítő egy nevezetes alkalommal. A kik Jézus jellemét és életét nem ismerték, azt hitték ezen szavak után, mintha a mester nem sokat törődne a szegények ügyével. Nekünk azonban nem szükség mondani (mert szavaiból érthető), hogy míg ez alkalommal Judást megteddi képmutatásáért, másfelől azt sürgeti, hogy a tisztesség, mely saját személyét illeti, előbb való a mások iránt mutatandó szíves-ségnél. Mély érzelem van ezen szavakban: «szegények mindenkor vannak veletek.» A míg csak visszashállhatunk a történelem fonalán a századok éjjelébe, úgy találjuk, hogy még egy kor sem hozta el az arany napokat (melyről oly sokan álmodoztak), midőn mindenki feltalálta volna a természetes szükségére megkívántató eledelt és ruházatot. Ezerek és ezerek születnek ma is, kik keserűséggel eszik kenyérüket, vagy elvesznek az éhség sorvasztó keze közt. A világi vagyon felhalmozódott és az élvezetek száma, a mi csak kincsen vásárolható, folyton szaporodik. A lángelme és tudomány új és új eszközöket talál fel a fényűzés szolgálatára, a nagyok és gazdagok büszkesége növelésére; de milliók vannak arra kárhóztatva, hogy ezeket csak lássák szemüikkel és sovárognak utána a nélkül, hogy meg volna engedve, hogy csak egy cseppet megízleljenek a gyönyör árjának feleslegéből, midőn az mellettök elrohan. «Szegények mindenkor vagynak veletek és mikor akartok, jót tehettek azokkal.» Avagy, hát ezen szavak nem foglalják-e magukba azt is, hogy nincs mindig akarat. Az alkalom sohasem hiányzik, de a lélek nem mindig kész. Idvezítőnk nem csak segitette

a szegényeket, szétjárva, jót tett mindenütt, hanem ismerte is a szegények szívet, mert ő is egyike volt azoknak, azért tanítá, hogy a ki az övéi közül a legkissebbikkel jót teszen, vele teszen jót.

Ha már mi Krisztus tanítását tökéletes őszinteséggel olvassuk, túl téve magunkat a modern gondolkozás formáján, a mennyire csak lehető, könnyen felfedezhetjük abban a szegénység magasztalásának folytonos irányát, a gazdagság megalázását és az életfeltétel-egyenlősítést. Eltekintve attól, hogy Krisztus és tanítványai egy oly országban éltek, hol a családi birtok elidegeníthetetlen volt, és hogy ők semmi birtokkal sem rendelkeztek, mégis ott van egy hang, mely átvonul az evangyeliomokon, a vagyon nagyobb felosztása mellett. Ők csaknem mindig kárhóztatják a gazdagságot, dicsérik és ajánlják a szegénységet, rokonszenveznek a munkásosztályal, folyton sürgetik a vagyon szétosztását, figyelmeztetik azokat, kik nem osztják szét szerzeményeiket a szűkölködők között és azon benyomást hagyják mindenütt, hogy emberi javaknak nagyobb mértékben való egyenlősítése és a szegények fölemelése az, a mi kívántatik. A Lázár parabolája betű szerinti értelemben nem egyéb, mint egy vád a javak nagy egyenlőtlenége miatt a világban.

Azonban, semmi olyan nincs Krisztus tanításában, mintha ő meg akarta volna támadni a vagyon-jogot. Ő ritkán illeti az emberi intézményeket s éppen úgy nem jön összeütközésbe a vagyon-kérdéssel, mint a kormányval. Sem ő, sem tanítványai sohasem tanítanak restséget, vagy elbizakodást, hanem ellenkezőleg, sürgetik a szorgalmatosságot szóval és példával és sem a szociálizmus, sem a monaszticizmus henyésege nem talál támaszt az evangyeliumban.

A speciális methodus, mely által Jézus akadályozni

óhajtotta a javak összehalmozódását, a folytonos ösztönzés az adakozásra: megosztani vagyonunkat azzal, a kinek nincs, visszatartva az elmét a kapzsiság vágyától. Sok esetben a földi javakról való teljes lemondást kívánja követőitül.

A szociális bajok orvoslására is az egyedüli gyógyszer a jótékonyosság, adakozás, könyörületeség. A könyörületeség érzete minden korban, minden fajnál, ha bár kis mértékben is jelentkezett. Róma őskorában mindenki kötelességének érezte, alamizsnát osztogatni; így van ez az indusoknál és araboknál is. De mégis, a mai felfogása azon kötelezettségnek, mely mindenkire édesen nehezül, t. i. megtenni mindent a nyomor enyhítésére és a jótékonyágnak oly módon és oly széles körben való gyakorlása, mint azt mai napság látjuk: csaknem teljesen ismeretlen volt az ó-világban.

A római császári kormány könyörületesége a szegények iránt, nem volt igazi könyörületeség. Csak a tömeg tetszését keresték s azért minden különbség nélkül osztották ki az eleséget a fővárosba özönlött éhes és henye csöcseléknek. Cicero idejében az összes népség 12 százaléka s később 33 százaléka tartott közköltegen. Caesarról beszéljük, hogy 320,000 személynek, vagyis a város $\frac{3}{4}$ -ének adott segélyt. Augusztus alatt 200,000 ember kapott eleséget. Valentinian alatt 80,000 mérték gabona osztott ki naponként Konstantinápolyban, mely Constans alatt 125,000 mértékre szaporodott, stb. Természetes, hogy a meghódított tartományok munkakerülői, mind a fővárosba özönlöttek, hogy élvezzék az ingyen adományt. A csoport pártolta a zsarnokot s kapott kenyeret és cirkust.

Csak örömmel lehet szemlélnünk napjainkban, hogy mint támad egyik jótékony segélyező egyesület a másik után s mennyire felkarolta a társadalom a szegények ügyét. Ez kétségkívül a Jézus szellemének kifolyása s isten előtt kedves cselekedet. Ha így munkálunk, akkor eloszlik a szegények szívéből az irigység s annak helyét a hála foglalja el; nem talál ott talajra a szocializmus, mert javainkból részletjük őket is s a szegény és gazdag összetalálkoznak s mindkettőjük szemét megvilágosítja az úr.

A szocializmus alaphangja, a mennyiben a javak egyenlőtlen felosztása miatt panaszol, kétségtelenül igaz és bárki által helyesnek tartható. De azon alak, melyet a szocializmus a jelenben öltött, midőn vallást és családot lealáz s célja kivételében minden eszközt felhasznál, egyáltalán nem helyeselhető.

Hisszük és reméljük, azonban, hogy a társadalom, az állammal egyetértve, mint már részben eddig is, úgy ezután is meg fogja tenni kötelességét; hisszük és reméljük, hogy mint eddig, úgy ezután is akadnak igaz ember-barátok, a Krisztusi felebaráti szeretet hirdetői, kik megindulva az emberiség nyomorán, fáradhatatlanul fognak segídeni ezután is a nyomorultak felemelésében: így nem fog helyet találni köztünk a szocializmus, így egy bekövetkező forradalomnak elejét vehetjük.

A kedvezőbb helyzet megteremtése, hogy az életet elviselhetővé tegyük mindenki számára, az megvalósítható; de a teljes egyenlőség, mint Lord Beaconsfield szépen kifejezi, csak isten souverénitása alatt létesíthető.

«The equality of men can only be accomplished by the sovereignty of God.» (Beaconsfield.)

Lord Beaconsfield ugyanis fiatal korában írt egy «Tánkred» című könyvet, melyben nagy eszméit helyezte le, melyekért élt és küzdött. Küld egy fiatal angol lordot a Thémzétől a Jordánhoz, hogy orvosságot keresne Európa szociális és politikai bajainak orvoslására. És a nagy arisztokrata, a kiváltságolt osztály vezére, letérdepelteti angol lordját a szent sírnál, Bethániában és Betlehemben, hogy a láthatatlan hatalomtól feleletet nyerjen kérdésére s gyógyszert a népek orvoslására. Áthaladja a halál torkát Petránál; végre, éjfélkor a Sinain, egyedül közeledik a hely felé, hol a törvény kiadatott s letérdepel Kelet csillagai titokzatos sátra alatt, imát mond kínos küzdelmében s végre, magán kívüli állapotba esik, a földre roskad s föltekintve az égre, látja a keresztyénség geniuszát, kezeit szétterjesztve a föld felett és hallja a feleletet: «Az emberek egyenlősége csak egyedül isten souverénitása alatt létesíthető. A testvériség utáni vágy sohasem elégíthető ki, csak a közös atya kormányja alatt. Hirdesd a teokratikus egyenlőség felséges és vigasztaló tudományát.»

Szabó Lajos,
n.-kapusi ev. ref. pap.

Különfélék.

— **Április havi pályázatunkra vonatkozólag** május 15-ig beérkezett tíz szavazat. És pedig négyen, Felméri Lajos, egyetemi tanár, Szabó Lajos, n.-kapusi, Bartha Károly, feldobolyi, Ince Lajos, erzsébetvárosi pap aai. szavaztak a «Rajztanítás a népiskolában» című cikkre; haton, és pedig, Bari Zsigmond, körösfői pap, Benke István, tanár, Péterfi Ferenc, m.-vécsi, Ó. Veres Sándor, sárdi, Muzsnai Pál, m.-pániti, és Tavasz József, m.-péterlaki lelkészek «A gimnáziumi vallásos nevelés» című cikkre. E szerint, a 15 forint parányi jutalom kiadatott az utóbbi cikk írójának, ki egyik tehetséges és buzgó munkatársunk, Csekme Ferenc, geryeszegi pap. A másik cikk szerzője: Bartók László, vásárhelyi rajztanár.

Egyszersmind, felkérjük olvasóinkat, hogy miután e hónapban e számunk utolsó, a májusban megjelent cikkekre nézve szavazatukat június 10-ig beküldeni sziveskedjenek. A versenyző cikkek: Nyílt levél, a bőjti gondolatok szerzőjéhez, Az özvegy-árva pénztárak érdekében, Tavasz hangulatok, és Ellenvélemény. Mentől többen szavaznak, annál inkább fogunk örüdeni. Kérünk, szavazzatok.

— **Főtiszt. püspök, Szász Domokos**, aa. értesülve ama megrázó, nagy szerencsétlenségről, a mely alsó-sófalvi egyházközségünket közelebrül érte, Udvarhelymegye alispánjához, mlts. Ugron Jánoshoz, a ki azon egyházmegyében gondnok is, és a szenvedők fölsegélése érdekében igen meleg hangu felhívást bocsátott ki, 50 forintot küldött, hogy más adományokkal együtt, juttassa rendeltetése helyére. A midőn e szép példaadást, főtiszt. püspök aa. részéről örömmel jelezük, egyúttal fölhevítjük összes paptársainkat, hogy egyházaikban rendezzenek e célra gyűjtést és bármi kevéssel járuljanak amaz elesett egyház fölemeléséhez. Kis folyókból gyűl össze a nagy tenger is, kis adományok, összetéve, szintén megsokasodnak, és a mit mi meg sem érzünk, rájuk nézve nagy jótétemény lesz, s áldják érette istenünket.

— **Főtiszt. Kiss Áron, püspök** aa. beiktatása méltó innepélyességgel ment végbe folyó hó 17-én Debrecenben. Nem volt azon külső fény, de volt belső melegség; nem volt hódolat, de volt igen sok őszinte, meleg szeretet; látszat, külső ceremonia, trombita-harsogás, hivalkodás semmi, volt egy darab valóság, lüktető élet abból a kálvinista, puritán egyszerűségből, mely minden ékes beszédnél ékebben hir-

deti: lélek az, mely megelevenít! A részletek leírására nem vállalkozhatunk. Látni, hallani kellett volna azt. És örvendezhetnek azok, kik ott voltak. Látni azt a pompás kollégiumot, a hol a közgyűlés előzőleg lefolyt; az ezerekre menő buzgó közönséget; az egyházkerületek küldöttségeit; a zsúfolásig megtelt nagy templomot; hallani azt az elragadó éneklést, mely az égbe ragadott; látni azt az egyszerű szertartást, midőn a három legidősebb esperes fejre való kézvetéssel hivatalába avatja az új püspököt, kérve istennek áldását, segédelmét; hallani azokat a szép beszédeket, melyeket politikai életünkben program-beszédeknek neveznek, itt csak az őszintén megnyilatkozott szív hitvallásai voltak; látni ebben az egyszerű, de lobogó szivekből alkotott keretben, a galamb-ősz, patriárkhai alakot, az új püspököt, Kiss Áront: mindezt elképzelni lehet, leírni nem. Nem is kísértjük meg. De azt kifejezni, édes kötelességünknek tartjuk, hogy az erdélyi ev. ref. egyházkerület örömmel vett részt ez ünnepélyen, és a magunk részéről szívünkben óhajtjuk, és kérjük istenünket, hogy ez ünnepély legyen folytatása az eddigi szeretetnek, kezdete új alkotásoknak és az ifjú lelkű új püspöknek, öreg barátunknak, isten adjon még hosszú életet, hogy érhesse meg eszméinek diadalát!

== **Az egyetemes konvent folyó hó 23-án** kezdetét vette Budapesten Kun Bertalan, püspök, és miután az ősz br. Vay Miklós a megjelenésben akadályozva volt, a legidősebb főgondnok, Tisza Kálmán világi elnöksége mellett. Jegyzőkké megválasztották Tóth Sámuel és Mitrovics Gyula az egyháziak, Szász Béla és György Endre a világiak közül. Azután megválasztották a bizottságokat; valamint hogy elhatározták a koronázási jubileum megünneplését halát adó isten-tiszteletek által, és az egyetemes ref. egyház részéről hódoló felirat intézését ő felségéhez, a királyhoz, melynek szerkesztésével Tóth Sámuel bízott meg. Folytatólagosan Kovács Albert terjesztette elő a közalapot kezelő, végrehajtó bizottság jelentését. Úgy gondoljuk, hogy az idej konvent rövid ideig fog tartani; legalább nagyobb okok, fontosabb dolgok nem forognak fenn, hogy az ellenkezőjét higgyük.

== **Egyházkerületünk kollégiumainak tanárai** folyó hó 30-án kezdve, Maros-Vásárhelyt tartják meg Értekezletüket, melyeket évek hosszú sora óta meg szoktak tartani, és a melyek a közvetlen érintkezés megbecsülhetetlen hasznán kívül, sok üdvös eszmének voltak melegágyai és korrektívumai gimnázialis nevelésügyünknek. Lélekben ott leszünk velök. Munkájukra istennek áldását kérve, reméljük, hogy valamelyik tanár-barátunknak szivességéből, kimerítő tudósítást fogunk közölhetni az egésznek lefolyásáról. Programjuk oly gazdag, hogy örök kár volna a véka alá rejteni az eredményeket.

== **«Teleki Blanka-kör».** Ez a címe annak a humanus egyesületnek, melyet a kolozsvári felsőbb leányiskola

közelebről végzett növendékei, igazgatónőjük, De Gerando Antonina kezdeményezésére, alakítottak. Célja pedig: az emberi kebel legnemesebb erényeinek ápolása. Fogadást tettek ugyanis, hogy mindenik azon körben, a hol élni fog, legszentebb kötelességének tekintendő mindenha, a szegényeket, elesetteket fölemelni, a szenvedőket meglátogatni, népkönyvtárak, hasznos olvasmányok terjesztése által a serdülő ifjúság lelkébe a jónak és hasznosnak csiráit beplántálni, egyszóval a valláserkölcsei életet ébren tartani, a Krisztusi szeretetet terjeszteni. Szép cél, magasztos feladat! Ily irányu mozgalomra nagy szükségünk van. Vajha, a jó példa leányaink szívében másutt is követésre találna. Adja, isten, hogy találjon is!

== **Papválasztás.** Udvarhelyi egyházmegyénkben fekvő bethfalvi egyházközségünk a közelebről megtartott papválasztás alkalmával, Biró Áron, sz.-csávási lelkészt választotta meg; Lőrinc János, papjelöltet pedig a magyar-décsei és szásznyirei egyház választotta meg, melyek közül a szásznyirei tartotta meg. Kísérje működésüket a népek szeretete, egyházuk felvirágzása és mindenek felett, istennek áldása

== **Maros-Ludasi közlelkész, Vásárhelyi Lőrinc,** és örömlő-boldogfalvi pap, Balog Sándor, aai. kölcsönös megegyezéssel és a két egyház helybehagyásával, papi állásukat kicserélték, mely a felső hatóság megerősítését kinyervén, a mint tudósitanak, Balog Sándor, aa. már el is foglalta új állomását. Őszintén, szívünkben kívánjuk, hogy a cserén nyugodjék meg istennek áldása és két lelkészársunk megújult erővel munkálkodja új egyháza javát, előmenetelét, s ez által istennek dicsőségét.

== **Pályázat,** a dunántúli ev. ref. egyházkerület pápai főiskolájának theologiai akadémiáján, lemondás folytán, megürült tanszékre. E tanszékhez a gyakorlati theologiai összes tudományok, az egyházjogtan és bibliai bevezetés tan előadása van kötve, 14-ig terjedhető heti óraszámmal. A megválasztott tanár tartozik az ifjúsági istentiszteleteket és a gyakorlati theol. seminariumot vezetni s időnkint egyik, vagy másik tárgyból 1—2 órás speciál-collegiumot is tartani. Évi fizetés 1400 forint, melyből 300 forint lakbér; ezen kívül az egyházkerület által megállapított feltételek mellett, 50 frtos ötödéves korpótlék, mely 300 frtig emelkedhetik. A megválasztott tanár egy év leteltével állandósíttatik, tanszékét valamelyik szaktudománya köréből vett értekezéssel tartozik elfoglalni s a tanári nyug- és gyámintézetnek jogos és kötelezett tagja leend. Pályázhatnak ev. ref. lelkészi oklevéllel bíró egyének. A pályázati kérvényhez csatolandók a) keresztlevél, b) theologiai és képesítési bizonyítványok, c) szolgálati és erkölcsi bizonyítvány azon időtől, midőn a theologia tanfolyamot bevégezték, d) orvosi bizonyítvány a testi épség és megfelelő hangorganum igazolására. Külföldi egyetemek látogatása, nyelvismeret és irodalmi működés szintén igazolható. A kellően felszerelt pályázati kérvények a ft. egyházkerületi közgyűléshez címzendők s ft. és mlt. Pap Gábor püspök urhoz (Révkomáromba) folyó évi július hó 31-ig küldendők be. Pápa, 1892. május hó 15. Kis Gábor, a főiskolai igazgató-tanács helyettes elnöke.

HIVATALOS RÉSZ.

1263—1892.

ÉRTESÍTÉS

az erdélyi ev. ref. Egyházkerület összes egyházi hatóságaihoz és egyházi tisztviselőihez.

Igazgató-Tanácsunk ezennel értesíti a t. címet, hogy a magyarországi ev. ref. egyház, 1891. december hó 5-kén megnyílt egyetemes zsinatának Naplója I. füzeté, mely az első ülészek alatti tárgyalásokat tartalmazza, Tóth Sámuel, zsinati jegyző aa. szerkesztésében, megjelent s több mint 200 példányban Ig.-Tanácsunkhoz is megküldetett.

Fölvívjuk, tehát, mindazokat, kik a jelzett Naplót megszerezni óhajtják, hogy példányonként 40 kr. árnak előleges beküldése mellett, azt Ig.-Tanácsunknál rendeljék meg.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsának, Kolozsvárt, 1892. május 16-án tartott üléséből.

Márkus Fános,
titkár.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

1372—1892.

FELHÍVÁS.

Valamennyi erd. ev. ref. egyházmegye nagytiszteletű es-peresének és valamennyi ref. püspöki vizsgálat alatt álló egyházközség t. lelkészeinek.

A f. évi egyházkerületi közgyűlés elébe terjesztendő összefoglaló jelentés teljessége és alaposága céljából, felhívjuk t. címet, hogy az összes ev. ref. népiskolák állapotáról adandó kimutatást, valamint az egyházmegyei tanügyi előadó, illetve, iskolaszék jelentését s a reá vonatkozó egyházmegyei, illetőleg, egyházközségi tanács határozatait f. é. július hó 25-ig kimaradhatatlanul küldjék fel.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsának, Kolozsvárt, 1892. május 15-én tartott üléséből.

Parádi Kálmán,
tanügyi-előadó.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

1150—1892.

KÖRLEVÉL.

Valamennyi erd. ev. ref. kollegium m. tt. Elöljáróságának.

A közoktatásügyi m. kir. miniszter úr f. é. ápr. 21-én, 13,315. sz. a. kelt értesítés folytán, tudatjuk a m. t. t. Elöljárósággal, hogy a Gönci Pál és Berghaus által szerkesztett Afrika iskolai fali térképe az újabb felfedezések eredményeit nem tartalmazván, a Hölzel és társa magyar földrajzi intézetét egy új térkép kidolgozásával bizta meg.

E térkép címe: «Afrika iskolai fali térképe, kidolgozták Kogutovic Manó és dr. Thirring Gusztáv.» Netto ára, vászonra felhúzva mappában példányonként 5 frt 25 kr. pálcákkal 6 frt. 25 kr. bolti ára 6 frt. 25 kr. illetőleg, 7 frt. 25 kr. A térképhez való magyarító szöveg 25 kr.

A térkép a netto árban csakis a m. kir. egyetemi nyomdától, készpénz fizetés mellett, rendelhető meg, könyvkereskedés útján bolti áron kapható.

Erről van szerencsénk a m. t. t. Elöljáróságot tudomás végett azzal értesíteni, hogy e fali térkép megszerzését mindennemű iskolának melegen ajánljuk.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1892. ápr. 30-án tartott üléséből.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Sász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

573—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben az udvarhelyi egyházmegyébe kebelezett mohai egyházközség kántor-tanítói állomására ezennel pályázat nyittatik. Javadalom: lakáson és gazdasági épületeken kívül, egyházhatósági becslés szerint, 292 frt. 70 kr. értékű kepe és kanonika porció haszonélvezete.

A megválasztandó köteles egy évi javadalma 6⁰/₁₀-át s azután az évi járulékokat a gyámintézet javára fizetni.

Pályázati határnap jun. 20. Folyamodványok nt. Menyhárt András, esperes aához intézendők, Kecsetbe, u. p. Sz. Udvarhely.

Kolozsvártt, 1892. május

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

572—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a sz.-szolnoki egyházmegyébe kebelezett szedemeteri kántor-tanítói állomásra ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: melléképületekkel ellátott lakás és 185 frt. melyben benne foglaltatik a 15 hold kanonika haszonélvezete, 75 frt. értékben. Pályázati határnap június hó 20. Folyamodványok ntiszt. Nagy László, esperes aához küldendők, Sz.-Somlyóra.

Kolozsvártt, 1892. május 23.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

571—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a szilágy-szolnoki egyházmegyébe kebelezett récsei egyházközség kántor-tanítói állomásra ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: melléképületekkel ellátott lakás, 110 frt. készpénz, 10 hold 1041 □ öl szántó, három hold 486 □ öl kaszáló, a temető és cinterem fűvének haszonélvezete.

Pályázati határnap június hó 20. Folyamodványok nt. Nagy László, esperes aához küldendők, Sz.-Somlyóra.

Kolozsvártt, 1892. május 23.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

570—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a sz.-szolnoki egyházmegyébe kebelezett mocsolyai egyházközség kántor-tanítói állomásra ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: melléképületekkel ellátott lakás és 427 frt. 90 kr. egyházhatósági becslés szerint.

Pályázati határnap június hó 20. Folyamodványok nt. Nagy László, esperes aához küldendők, Sz.-Somlyóra.

Kolozsvártt, 1892. május 23.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

74—1892.

FELHÍVÁS

a deési egyházmegye tiszteletes Lelkészeihez.

Tudatni óhajtom, hogy az országos közalap kezelését folyó hó 17-én átvettem s e szerint, jövőre ezen alapra vonatkozó mindenféle iratokat és pénzeket sziveskedjenek előírtthoz küldeni.

Esztény, 1892. május 20-án.

Pataky Gábor,
körlelkész.

432—1892.

MEGHÍVÓ.

A küüllői ev. ref. egyházmegye f. évi, tavaszi rendes közgyűlését június 24-ik napján d. e. 9 órakor kezdve, fogja megtartani Dicső-Szent-Mártonban, az egyházmegye tanácskozó termében, hova ezennel van szerencsém a közgyűlés mlts. és t. tagjait tisztelettel meghívni. T á r g y a k : 1. Elnöki megnyitó. 2. Esperesi jelentés. Tíz órakor istenitiszteletet tartunk, (szónok Józsa Ferenc, küüllővári ref. lelkész afia). 3. A főjegyző jelentése egyházmegyei tanácsunk működéséről. 4. A tanügyi előadó jelentése. 5. Pénztárosi jelentések: a) az egyházmegyei közpénztár; b) az egyházmegyei özv.-árv. gyámintézet pénztára állásáról. Mindkét pénztár számadásainak felülvizsgálása. 6. Felsőbb leiratok és átiratok felolvasása. 7. Az egyházmegyei tanácsba két világi tag megválasztása. 8. Az egyházmegye költségelőirányzatának felülvizsgálása. 9. A kiküldött bizottságok jelentése. 10. Kérvények, indítványok tárgyalása

V.-Gálfalva, 1892. május 23-án.

Kovács Elek,
ref. esperes.

350—1892.

MEGHÍVÓ.

A széki egyházmegyének június hó 14-én d. e. 9 órakor közgyűlése lesz Szamosujvártt, melynek tárgyait esperesi, tanácsi, tanügyi jelentések, egy bírósági és egy tanács-tag választása, stb. képezendik. E nap délután az özvegy-árvai gyámintézet részvényeseinek gyűlése és a házassági törvényszék is megtartatik. Megelőző napon, 13-án d. u. Papi Értekezlet lesz.

Mіндеzen ülésekre a t. tagtárs urakat tisztelettel meghívom.

Felőr, 1892. május hó 21-én. *Somkereki Miklós,*
esperes.

778—1892 HIRDETMÉNYES IDÉZÉS VÁLÓPERBE.

Alsó-rákosi lakos, Jordát György, nejét, Kozák Bukarát, ki őt 8 évvel ezelőtt hűtlenül elhagyta és azóta sem tartózkodási helye, sem életben léte felől tudomása nincs: ezennel hirdetményesen idézti válóperbe, mától számítandó hat hónap alatt, azon figyelmeztetéssel, hogy akár megjelenik, akár nem, idézhető válóperét az udvarhelyi ev. ref. egyházmegye házassági törvényszékén megkezdi és le fogja jártni.

Az udvarhelyi ev. ref. egyházmegye esperesi hivatalától, Kecsetben, 1892. május 20-án. *Menyhárt András,*
ev. ref. esperes.

334—1892.

HIRDETMÉNYES IDÉZÉS.

Abrudbányai lakos, Ádámovics Lukrécia, ismeretlen tartózkodású férjét, Ráckövi Lajost, ki őt ezelőtt 3 évvel hűtlenül elhagyta s azóta sem tartózkodási helye, sem életben léte felől tudomása nincs: ezennel hirdetményesen megidézeti a gy.-fehérvári ev. ref. egyházmegye házassági törvényszéke előtt mától számítandó hat hónap alatt személyesen megjelenni, azon figyelmeztetéssel, hogy ha a kítűzött határidő alatt meg nem jelenik, válóperét ellene, mint hűtlen elhagyó ellen, megkezdeni és lejártni fogja.

A gy.-fehérvári ev. ref. egyházmegye esperesi hivatalától. Vajadson, 1892. május 22-én. *Tókos Sándor,*
esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: **Szász Gerő.**